

T.C
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

**RIFAT ILGAZ'IN “BACAKSIZ'IN BAŞINDAN GEÇENLER” ADLI
HİKÂYE SERİSİNDEKİ ESERLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Betül BURÇ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şener DEMİREL

ELAZIĞ - 2013

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**RIFAT ILGAZ'IN “BACAKSIZ'IN BAŞINDAN GEÇENLER” ADLI HİKÂYE
SERİSİNDEKİ ESERLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Şener DEMİREL

Hazırlayan

Betül BURÇ

Bu tez .../.../2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği /~~oy çokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Şener DEMİREL

(Danışman)

Doç. Dr. Tarık ÖZCAN

Yrd. Doç. Dr. Hayrettin AYAZ

Bu tezin kabulü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../ 2013 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Şener Demirel danışmanlığında hazırlamış olduğum “ **Rıfat Ilgaz’ın ‘Bacaksız’ın Başından Geçenler’ Adlı Hikâye Serisindeki Eserlerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi**” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Betül BURÇ

25/01/2013

ÖN SÖZ

Okumanın önemi çağımız insanlarınca tartışılmaz bir hal almıştır. Küçük yaşlarda okuma alışkanlığını kazanmak gerektiğinin farkına varan ebeveynler çocuklarına bu alışkanlığı kazandırmak için çaba sırf etmektedirler. Okuma alışkanlığını kazanmanın ilk basamağı okumayı sevmektir. Çocuklar, eğlendirirken eğiten, kendi dünyasına hitap eden hayal dünyasını besleyen kitaplara ilgi gösterirler.

Çocuklar hayatla ilgili birçok şeyi kitaplardan öğrenirler. Bu sebeple çocuklar için yazılmış hikâyeler hitap ettiği kesim itibarıyla daha özen gösterilerek kaleme alınmalıdır. Çocukların okuyacağı eserlerde, çocuğu olumsuz etkileyecek konu, dil, ileti ve kahramanlara yer verilmelidir.

Çocuk kitaplarında dil samimi ve akıcı; konu ilgi çekici olmalıdır. Verilen iletilerin çocuğa kazandıracağı bir şeyler olmalıdır. Çocuklar okudukları kitaplardaki kahramanlarla kendini özdeşleştirir. Bu nedenle kahramanların çocuğa örnek olması gerekmektedir.

Türk edebiyatında “Hababam Sınıfı’nın yazarı” olarak tanınan Rıfat Ilgaz, başarılı roman ve şiirlerinin yanı sıra çocuklara yönelik eserler de kaleme almıştır. Çocuklar için yazdığı birçok güzel öykü bulunmaktadır. Bunların yanı sıra ilkokul çağındaki çocuklara hitap eden bir dizi hikâye kitabı da yazmıştır.

Çocukların beğenilerine, özentilerine ve serüvenci yanlarına hitap edecek hikâye ve romanlar yazan Rıfat Ilgaz’ın, çocuklara hitaben kaleme aldığı “Bacaksız’ın Başından Geçenler” serisi güldürücü, düşündürücü, eğlenceli olmasıyla çocuklara okumayı sevdirecek niteliktedir.

Bu çalışmada sevilen yazar Rıfat Ilgaz’ın çocuklar için yazdığı “Bacaksız’ın Başından Geçenler” serisinin çocuğa görelilik ilkesine doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır.

Rıfat Ilgaz’ın “BKS, BSK, BO, BPA ve BTK adlı eserlerinin çocuğa görelilik ilkesine göre incelenmesi dört bölümde gerçekleştirilmiştir. Birinci bölümde serinin yazarı Rıfat Ilgaz hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde serideki hikâyelerin özetleri verilmek suretiyle tanıtımı yapılmıştır. III. Bölümde ise eserler çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmiştir. Bu incelemeler “Dil ve Üslup, Konu/ Tema, İleti/ Mesaj, Kahramanlar ve Resimler” olmak üzere beş alt başlık altında yapılmıştır. Son bölümde ise genel değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmada yararlanılan eserlere kaynakça bölümünde yer verilmiştir. Sıkça kullanılan hikâye isimleri kısaltılarak kullanılmıştır. Kısaltmalar bölümünde de tam isimlerine yer verilmiştir.

Yetişmemde emeği geçen bütün öğretmenlerime ve yoğun temposuna rağmen bana zaman ayıran danışmanım Sayın Prof. Dr. Şener DEMİREL'e; ayrıca çalışmalarım sırasında desteğini benden esirgemeyen eşim Taner BURÇ' a çok teşekkür ederim.

ELAZIĞ-2013

Betül BURÇ

ÖZET**RIFAT ILGAZ’IN “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” ADLI HİKÂYE
SERİSİNDEKİ ESERLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ****Betül BURÇ****Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şener Demirel****Ocak 2013, s. X + 105 Sayfa**

Çocuk edebiyatı, özellikle son otuz yılda çok önemli bir gelişme göstermiş, bu bağlamda Türk ve Dünya edebiyatının tanınmış yazar ve şairleri çocuklara hitap eden eserler kaleme almışlardır. Türk edebiyatında özellikle Hababam Sınıfı adlı eseriyle büyük bir şöhrete kavuşan Rıfat Ilgaz’ın çocuklar için kaleme aldığı bir dizi hikâye kitabı da bulunmaktadır. Söz konusu seri hikâye kitaplarının adı “Bacaksız’ın Başından Geçenler”dir.

Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız’ın Başından Geçenler” adlı bu serisi ilkökul çağındaki çocuklar için yazılmıştır. Bu çalışmada Bacaksız’ın Başından Geçenler” adlı serideki hikâyelerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi yapılacaktır. Bu çerçevede öncelikle serideki hikâye kitaplarının özetleri verilecek, daha sonra söz konusu hikâye kitapları dil ve üslup, konu ve tema, iletiler, kahramanlar, resimler ve anlatıcı gibi çocuğa görelilik ilkeleri açısından incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Rıfat Ilgaz, Bacaksız’ın Başından Geçenler, Çocuğa Görelilik İlkesi, İnceleme.

ABSTRACT

**INVESTIGATION OF THE WORKS OF RIFAT ILGAZ’S STORY
SERIES CALLED “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” IN
TERMS OF PRINCIPLES OF RELATIVITY FOR A CHILD**

Betül BURÇ

Master Thesis, The Department of Turkish Education

Supervisor: Prof. Dr. Şener DEMİREL,

January 2013, p. X + 105 Pages

Especially in the last thirty years, Child literature has shown very significant improvement and in this context the reputed author and poets of Turkish and world literature have indited works that appeal to children. In Turkish literature , Rıfat Ilgaz who gained big fame with especially his work called “Hababam Sınıfı” has also a series of story books which are indited for children. Name of this series of story books is “Bacaksız’ın Başından Geçenler.”

Rıfat Ilgaz’s series called “Bacaksız’ın Başından Geçenler” are written for children of primary age. In this study, The Works which are in “ Bacaksız’ın Başından Geçenler” Story Series will be investigated in terms of principles of relativity for child. In this context, firstly summeries of story books which are in the series will be given , later this story books will be investigated in term of principles of relativity for child like language and style, topic and theme , messages, heros and pictures .

Key words : Rıfat Ilgaz, Bacaksız’ın Başından Geçenler , Principle of relativity for child, investigation

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
ŞEKİLLER TABLOSU.....	X
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1-8
0. ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ	1
0.I. Çocuk Edebiyatı	1
0.II. Çocuğa Görelık İlkesi	2
0.II.1. Dil ve Üslup	2
0.II.2. Konu- Tema.....	3
0.II.3. İleti.....	4
0.II.3.1. Örtük İletiler	5
0.II.3.2. Doğrudan İletiler	5
0.II.3.3. Dolaylı İletiler	6
0.II.3.4. Soruya Dönüştürölerek Sunulan İletiler	6
0.II.3.5. Soru-Cevap Biçimindeki İletiler	6
0.II. 4. Kahramanlar/ Karakterler	6
0.II.5. Resimler.....	8
I.BÖLÜM.....	9-16
I. RIFAT ILGAZ'IN HAYATI, ESERLERİ, SANATI VE ALDIĞI ÖDÜLLER	9
I.1. Hayatı	9
I.2. Eserleri	11
I.2.1. Şiir Kitapları.....	11
I.2.2. Romanları	12
I.2.3. Anı Kitapları.....	13
I.2.4. Öykü Kitapları.....	13
I.2.5. Çocuk Edebiyatı.....	14

I.3.Sanatı ve Aldığı Ödüller.....	14
I.3.1. Sanatı.....	14
I.3.2. Aldığı Ödüller	16
II. BÖLÜM	17-26
II. “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” HİKÂYE SERİSİNDEKİ ESERLERİ HAKKINDA BİLGİ	17
II.1. Bacaksız Kamyon Sürücüsü.....	17
II.1.1. Kitap Hakkında Bilgi	17
II.2. Bacaksız Sigara Kaçakçısı.....	19
II.2.1. Kitap Hakkında Bilgi	19
II.2.2. Bacaksız Sigara Kaçakçısı Adlı Eserin Özeti	20
II.3. Bacaksız Okulda	21
II. 3.1. Kitap Hakkında Bilgi	21
II.3. 2. Bacaksız Okulda Adlı Eserin Özeti.....	21
II.4. Bacaksız Paralı Atlet	23
II.4.1. Kitap Hakkında Bilgi	23
II.5. Bacaksız Tatil Köyünde.....	24
II.5.1. Kitap Hakkında Bilgi.....	24
II.5.2.Bacaksız Tatil Köyünde Adlı Eserin Özeti.....	25
III. BÖLÜM.....	27-95
III. “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” HİKÂYE SERİSİNDEKİ ESERLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ ...	27
III.1. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Dil ve Üslup Açısından İncelenmesi	27
III.2. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Konu/ Tema Açısından İncelenmesi	35
III.2.1. İstanbul’a Göç.....	35
III.2.2 Geçim Sıkıntısı	37
III.2.3. Arkadaş Edinme	40
III.2.4. Kaçakçılık	42
III.2.5. Okul, Eğitim, Öğretmen	43
III.2.6. Spor	46
III.2.7. Farklı Kültürler	47

III.3. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Mesaj/İletiler Açısından İncelenmesi.....	48
III.3.1. Çocuk Eğitimi İle İlgili İletiler	48
III.3.2. Toplumsal Sorunlarla İlgili İletiler	52
III. 3.3. Eğitim- Öğretim İle İlgili İletiler	54
III.3.4. Oyun ve Yarışlarla İlgili İletiler	58
III.3.5. Kültürel Farklılıklarla İlgili İletiler	59
III.4. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Şahıs Kadrosu/ Kahramanlar Açısından İncelenmesi.....	61
III.4.1. Bacaksız Bahri	61
III.4.2. Ahti Dönmez ve Pakize Dönmez	64
III.4.3. Hapşırık Gülten ve Gülşen Hanım.....	66
III.4.5. Keriz Arif	69
III.4.6. Şoför Salih.....	71
III.4.7. Rasim Şenpazar	72
III.4.8. Paytak Yılmaz.....	73
III.4.9. Ferit Derler	74
III. 4.10. Tomruk Hasan	76
III.4.11. Pamuk Altan	78
III.4.12. Haydar Aybekler Ve Okul Müdürü.....	79
III.4.13. Tekin	82
III.5. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Resimler Açısında İncelenmesi.....	84
TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER.....	96
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	106
ÖZ GEÇMİŞ.....	108

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil I BKS Kapak Resmi	17
Şekil II BSK Kapak Resmi	19
Şekil III BO Kapak Resmi	21
Şekil IV BPA Kapak Resmi.....	23
Şekil V BTK Kapak Resmi.....	24
Şekil VI Bacaksız İle Apti Dönmez	86
Şekil VII Bacaksız Kamyon Sürücüsü	87
Şekil VIII Bacaksız Evden Kaçar	87
Şekil IX Bacaksız İle Rasim Şenpazar	88
Şekil X Feleğen Sokağı'nın Kabakları.....	88
Şekil XI Haydar Aybekler İle Bacaksız	89
Şekil XII Bacaksız Dersinin Başında	89
Şekil XIII Ferit Derler " Küçük Uçman"	90
Şekil XIV Apti Dönmez Suç Üstü Yakalar	90
Şekil XV Kırkyalan Ferit ile Bacaksız aynı sınıfta.....	91
Şekil XVI Bacaksız İntikam Peşinde	91
Şekil XVII Ketenhelva Yarışı.....	92
Şekil XVIII Zeynep ile Bacaksız	92
Şekil XIX Bacaksız Elleri Üstünde.....	93
Şekil XX Fransız Aile ile Sahilde	93
Şekil XXI Bayan Mari ile Bacaksız	94
Şekil XXII Bacaksız ile Tekin	94
Şekil XXIII Fransız Jülyet	95
Şekil XXIV Vural ve İbrahim Kurtulur.....	95

KISALTMALAR

BKS : Bacaksız Kamyon Sürücüsü

BSK: Bacaksız Sigara Kaçakçısı

BO : Bacaksız Okulda

BPA: Bacaksız Paralı Atlet

BTK: Bacaksız Tatil Köyünde

GİRİŞ

0. ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ

0.1. Çocuk Edebiyatı

“Çocuk edebiyatı” kavramının tanımlanmasına genellikle kavramı oluşturan iki unsurun ayrı ayrı anlamları verilerek başlanır. Bu gelenek bozulmayarak “çocuk” ve “edebiyat” kavramları tanımlanarak başlanacaktır. 2 ile 13- 14 yaşları arasındaki bireylere çocuk denir. Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır (Yalçın- Aytaş, 2008:13). Edebiyat ise olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın olarak tanımlanır (TDK, Türkçe Sözlük,2005:600). Çocuk ve edebiyat kelimelerinin birleşmesinden oluşan “çocuk edebiyatı” dil aracılığıyla çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak onların hayal, duygu ve düşünce dünyalarına hitap eden, eğlendirirken eğiten, yaratıcılıklarını geliştiren, eleştirel düşüncelerini sağlayan yazılı ve sözlü eserlerin tümüne verilen ad olarak tanımlanabilir (Demirel, 2009:47) .

Çocuk edebiyatını M. Ruhi Şirin (1994) şöyle tanımlamıştır: “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine eğilirken, eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat.”

Çocuk edebiyatı, çocukluk döneminde bulunan bireylerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü yazılı bütün eserleri kapsar. Bu sebeple çocuk edebiyatının içine masallar, hikâyeler, şiirler, romanlar, anılar, günlükler, gezi yazıları, biyografiler vb. edebi türler girmektedir. Çocuklar için hazırlanan bu eserlerin yetişkinler için hazırlanan eserlerden güzellik ve etkileyicilik açısından eksik kalmaması gerekmektedir. Oğuzkan çocuk edebiyatını bu yönüyle tanımlarken “ Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen ad” ifadesini kullanmıştır (Oğuzkan, 1987’den Akt.Demirel, 2009: 47). Sedat Sever’e göre çocuk edebiyatı “Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri” kapsar. Bu nedenle bu eserlerin tıpkı yetişkinler için hazırlananlar gibi güzel ve etkili olması gerekir (Sever, 2003:8).

0.II. Çocuğa Görelilik İlkesi

Çocuk edebiyatının hedef kitlesi çocuklardır. Çocuklar için eser ortaya koyacak olan yazar ve şairler bu hususu göz önünde bulundurmalıdır. Çocuğu olumsuz yönde etkilemeyecek konu, ileti, dil ve kahramanlara yer verilmelidir. Ayrıca çocuk edebiyatının en temel görevlerinden birisi de çocukta okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Bu nedenle çocukların dünyasına hitap eden, onların bilişsel ve sezgi düzeylerine uygun eserler verilmelidir.

Çocuğa görelilik ilkesi, “çocuğun düşlem gücüne seslenen, onu rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatım biçimini barındıran ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onu kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan” olarak tanımlanabilir (Sever, 2003:9).

Çocuğa görelilik ilkesini oluşturan unsurlar şunlardır: Dil ve Üslup, Konu- Tema, İleti, Kahraman/Karakter, Resimler

0.II.1. Dil ve Üslup

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, sosyal bir bağ oluşmasını sağlayan bir sistemdir.

Doğduğumuz anda konuştuğumuz dil hazır olarak karşımıza çıkar. Ancak biz bu dili sonradan ağılamalar ve taklitler yoluyla öğreniriz. İlerleyen zaman içerisinde ana dilinin inceliklerini öğrenir. Edebiyat ürünleri de bu konuda çocuklara yardımcı olmaktadır.

Edebiyatın temel aracı dildir. Çocuk edebiyatında da dil önemli bir yere sahiptir. Çünkü çocuk edebi ürünleri dil sayesinde tanır ve edebi ürünlerden anlamlar çıkarır. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünleri anadilin söz varlığını çocuğa tanıtan bir araçtır.

Sever’e göre çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli değişken dili ve anlatımıdır. Okulöncesi dönemde kendisine bir yetişkin tarafından anlatılan masallar, fabllar, fıkralar, sorulan bilmeceler, okunan öykü vb. anlatılar, çocukları anadilinin sözvarlığıyla “anlam evreniyle” tanıştırır (Sever,2003:136).

“Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre durumlar oluşturarak Türkçenin anlatım gücünü yansıtır, söz varlığının öğelerini örneklendirir.

Çocukların, küçük yaşlarda manileri, bilmeceleri, sayışmacaları, tekerlemeleri, mırıldanmaya başlamalarıyla birlikte, onlar için renkli, devingen ve eğlenceli bir

dünyanın kapısı da aralanmaya başlar. Bu dünyada, Türkçemizin yüzyıllardır işlenegelmiş sınırsız anlatım inceliği, yaratıcı gücü; insanımızın sıcak ve içten duyma, düşünme, paylaşma ve yaratma yetisi saklıdır” (Sever, 2003:137).

Çocuk edebiyatı bağlamında verilen ürünlerde çocuğun her yaştaki dil gelişimini dikkate almalıdır. Çocuğun söz varlığını zenginleştirici, düşünce ve hayal dünyasını geliştirici, anlama, kavrama ve sentez yapabilme becerisini destekleyici, çocukta anadil bilincinin oluşmasına katkıda bulunan, dilinin imkân ve zenginliklerini fark etmesini sağlayıcı nitelikte olmalıdır. Çocuk kitaplarında seçilen kelimeler, kurulan cümle ve paragraflar çocuğun gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Anadilin zengin ifade kaynaklarından olan deyimler, atasözleri dilin zenginliğini fark etmesini sağladığı için bu unsurlara yer verilmelidir. Eserlerin, birbirinden farklı kelime türleri ve tamlamalarla donatılmış olması çocukların dilin kullanımının farklı yönlerini fark etmesini sağlar.

Çocukların kitapları okurken veya dinlerken sıkılmaması gerekmektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun merak duygusunu harekete geçiren ve eserin başından sonuna kadar canlı kalmasını sağlayacak bir anlatımla yazılmış olmalıdır.

0.II.2. Konu- Tema

Konu “ yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum” olarak tanımlanmaktadır (TDK, Türkçe Sözlük, 2005:1211). Konu, “edebi eserde ne anlatılıyor?” sorusuna verilen cevabı içerir.

Tema ise “ asıl konu, temel motif” şeklinde tanımlanmaktadır. Tema daha genel, konu ise daha kısımdır (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 1945).

Sedat Sever’e göre çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir değişkendir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirdiği ölçüde önem kazanır. Yazarın metni oluştururken, ‘Ben ne hakkında söz söyleyeceğim? Yazımda neyin üzerinde duracağım?’ sorularına vereceği yanıtlar, metnin yaratılması süreci için bir çıkış noktası olmalı; çocuğa özgü bir yaşam durumunun kurgulanmasına yön vermelidir (Sever, 2003:110).

Çocukların henüz gelişmemiş olan dilsel, zihinsel ve toplumsal becerileri, yeni öğrenmelerle gelişmeye başlar. Bu yüzden çocukların ilgi ve ihtiyaçları; yaşama ilişkin öncelikleri yetişkinlerden farklılık gösterir.

Nitelikli çocuk kitabı, çocuklar için bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlar edinebilecekleri kültürel bir çevre yaratır. Çocuğun bu çevrede mutlu olmasını

sağlayacak olan temel etken, ona özgü bir dünyanın yaratılmış olmasıdır. Bu dünya, çocukların küçük yaşlardan başlayarak edebiyatın sunduğu olanaklarla buluşabilmesi için de gereklidir. Basitliğe ve çocuksuluğa kaçmadan ele aldığı, işlediği konularla çocukların ilgisini çekmeyi başarabilen kitaplar, çocuklardaki okuma isteğinin alışkanlığa dönüşmesine de katkı sağlamış olur (Sever, 2003:112).

Çocuk edebiyatı bağlamında konu ve tema; mutluluk, hoşgörü, yaşama sevinci gibi duyguları aşılamalıdır. Çocuğun temel ihtiyaçlarından olan eğlenme ve hoşça vakit geçirme gibi gereksinimlerini karşılamalıdır. Çocuğun yaşına uygun tasvir ve tahliller içermelidir. Doğrudan bilgilendiren, öğüt veren nitelikte değil, metnin içine serpiştirilmiş, çocuğun kavramasına bırakılmış şekilde olmalıdır. Olaylar, düşünceler insanlar tek boyutlu değil; iyi – kötü, olumlu- olumsuz, doğru – yanlış yönleriyle de ele alınmalıdır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde ele alınan konular çocukta korku, acı, şiddet, kötülük, kin ve nefret duygularını yoğun biçimde işlememelidir. Çocuğun barışçı duygular beslemesine ve bu duygularla yetişmesine yardımcı olmalıdır. Edebi eserler çocuğa yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma alışkanlığı kazandırmalıdır.

Çocukların yaşadıkları toplumdan kopuk olmamaları için toplumsal olaylara karşı eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış kazandırmalıdır. Milli, dini ve kültürel değerlere çocuk edebiyatı ürünlerinde yer verilmesi çocukların bağlı oldukları toplumunu tanımasını sağlayacağından bu unsurlara yer verilmelidir.

Çocuk kitaplarında işlenen konular eğitimin temel ilkeleriyle paralellik göstermelidir. Yani somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, yakından uzağa gibi hususlarda öncelikle çocuğun rahatça anlayabileceği nitelikte olmalı, çocuğun yaşı ilerledikçe konuların seviyesi de buna göre değişmelidir.

Günlük hayatta yaşanabilecek konular işlenmeli ve bu konular çocuğun dünyasına hitap etmelidir. Tamamen hayali konular da işlenebilir. Bu durum da çocuğun hayal dünyasını besleyeceğinden oldukça faydalıdır.

0.II.3. İleti

İleti “ yazı ya da sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj” olarak tanımlanmaktadır (TDK, Türkçe Sözlük, 2005: 954).

İleti bir edebi eserin anlatmak istediği, dile getirmek istediği şeydir. Yazarın yazıyı yazmak amacı olarak da düşünülebilir.

Sever, iletilerin metinlerin türüne göre farklı anlamalar taşıdığını belirterek iletiyi ana düşüncenin birebir karşılığı olarak görür. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçimi olan ileti, edebiyat yapıtlarında “... sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir.” der (Sever, 2003’ten Akt. Demirel, 2010:58).

Hedef kitlesi çocuklar olan edebiyat ürünlerinde iletiler gelişigüzel verilemez. İletiler çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Konu ve tema ile yakın bir ilişkisinin olması gerekmektedir. Çocuklar okudukları metinlerden büyüklere oranla daha fazla etkilenmektedir. Bu yüzden iletiler, çocukları yanlış alışkanlıklara, inançlara, saldırganlığa yöneltmemeli; iyiye, doğruya yönlendirmelidir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde iletinin niteliği kadar aktarım biçimi de önemlidir. İletin aktarım biçimi, yazarın eserde kullandığı dille ilgilidir. Çocuk edebiyatlarında esas amacın öğretmek değil, çocuklarda duyarlılığın gelişmesini sağlamak olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle iletiler çocuğa doğrudan verilmemeli; metin içine sindirilmelidir. Çocuklar zihinlerinde çeşitli sorular oluşturarak iletiye kendisi ulaşmalıdır.

İletiler aktarım biçimlerine göre beşe ayrılır. Bunlar başlıklar altında şu şekilde incelenebilir¹:

0.II.3.1. Örtük İletiler

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının amacı, çocukların duyma, sezme, düşünme yetilerini geliştirmek olduğu için iletiler metnin içine sindirilmelidir. Kesin bir yargıya dönüştürülmeden, metne yayılarak verilen iletilere örtük ileti denir.

Çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyan yazarlar, çocuğa kazandırmak istediği duygu ve düşünceleri doğrudan aktarırsa metnini yazınsallıktan uzaklaştırmış olur. Bunun yanı sıra çocukların eğlenerek öğrenmesini engellemiş olur. Bu sebeplerden ötürü örtülü iletiler çocuk kitaplarında önemli bir yere sahiptir.

0.II.3.2. Doğrudan İletiler

Kesin, genellemeye dayalı ileti cümlelerinin aktarım biçimleri, cümledeki zaman ve kip eklerinden, sıkça kullanılan sözcük türlerinden yola çıkılarak değerlendirilmiştir.

¹ Aktarım biçimlerine göre iletilerle ilgili tasnif; Özlem Arpacı (Özlem Arpacı, Çocuk Kitaplarında İletiler ve Bunların Aktarım Biçimleri (Sevim Ak Örneği), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Mersin, 2006 ve Şener Demirel ve diğerleri, Metinlerle Çocuk Edebiyatı, Pegem Yayınları, 2011 Ankara’dan alınmıştır.

Bu dil bilgisel özelliklerden yararlanarak cümlelerin anlamı üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla dilbilgisi ve anlam özellikleri doğrultusunda dolaysız ileti cümlelerinin aktarılma biçimi ortaya çıkarılmıştır. Bu tür kesin cümleler öykü ve romanların kahramanlarının yaşadıkları olayların etkisiyle veya olayların ardından vardıkları sonuçlardır.

0.II.3.3. Dolaylı İletiler

Dolaylı iletiler, üçüncü kişi anlatımı olan öykü, roman ve benzer nitelikte olan öyküleme tekniğiyle yazılmış şiirlerde yazar veya şair tarafından kahramanlar adına söylenmiş iletilerdir.

Çocuk kitaplarında yazarın kahramanların ruh hallerini tanıtarak, onların olaylar hakkındaki çıkarımlarını ve aklından geçirdiklerini ortaya koyarak ileti aktarımında bulunması, çocukların da başka insanları tanımasına ve gözlem yeteneğinin gelişmesine yardımcı olabilir.

0.II.3.4. Soruya Dönüştürülerek Sunulan İletiler

Bu tip iletilerde cümle yapıları soru cümlesi halinde çocuğa sunulur ve çocukların düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Soru cümleleri ya kesin genellemeye dayalı cümleler yanıt beklenmeyen soru cümlelerine dönüştürülerek ya da çocukların merak ettikleri konularda yardım almak için çevresindekilere sorular sorması şeklinde meydana getirilebilir.

0.II.3.5. Soru-Cevap Biçimindeki İletiler

Çocuklar, bilmedikleri konularda yetişkinlere sorular sorarak onlardan yardım isterler. Bu durum çocuğun öğrenmeye açık ve çevresine duyarlı olduğunun aynı zamanda sosyalleştiğinin göstergesidir. Çocuk kitaplarında yer alan soru cevap biçimindeki yapılar aynı zamanda çocuğa verilecek iletileri de bünyesinde barındırabilir.

0.II. 4. Kahramanlar/ Karakterler

Kahraman bir yapıtta duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kişi; karakter “ayırt edici nitelik; bir kimsenin ya da bir insan grubunun tutumu, duyusu ya da tepki biçimi” şeklinde tanımlanabilir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005:1077).

Her yapıtta başından olay geçen kahramanlar, çeşitli karakterleri canlandırır. Karakter sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da etkilenererek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığıyla biçimlendirdiği bir kişiliktir (Sever, 2003;63-64).

Eserlerde, olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye “baş kişi”, “temel kişi” ya da “kahraman” denir. Bu kişiler, okura yapıtta birçok özelliği ile tanıtır. Olaylar onun çevresinde döner. Yan kişiler, anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kahramanlardır (Sever, 2003;64).

Çocukların iletişim alanları en başta yakın çevresiyle sınırlıdır. Kitaplardaki kahramanlar sayesinde yeni hayal ürünü arkadaşlar edinir. Kahramanlar sayesinde edinilen tecrübeler yaşamı, insanlarla olan ilişkileri anlamlandırmada yardımcı olur. Çocuklar kendi gibi düşünen, hareket eden, kendisiyle benzer sıkıntıları yaşayan çocukların olduğunu anlar ve kendine güveni gelişir.

Çocuklar kahramanlar aracılığıyla insanların yaşayabileceği olayları tanıma ve karşılaşılan sorunlar karşısında takınacakları tavır ve alacakları kararlara dair ipuçları edinir. Hayatı yeni tanıyan çocuk için çocuk kitapları insanları ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanımaya yardımcı olacak şekilde kahramanlar seçilmelidir.

Çocuk kitaplarındaki kahramanlar, çocuğun kitabı okumaya veya dinlemeye başladığı ilk andan itibaren çocukla özdeşleşir. Bu nedenle çocuk kitaplarındaki kahramanlar belirlenirken titiz davranılmalıdır.

Çocuklara seslenen kitaplardaki kahramanların sayısı çocuğun özdeşi kurması açısından önemlidir. Çok sayıda kahramandan oluşan kitaplarda çocuğun hangi kahramanla iletişim kuracağını şaşırmasına neden olur.

Konuların sunulmasına yardımcı olan kahramanlar, çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Kahramanların çocuklar tarafından örnek alınmalarında bir sakınca olmamalıdır. Kahramanlar inandırıcı ve tutarlı olmalıdır. Kahramanlar tek boyutlu verilmemelidir. İyi- kötü, güzel-çirkin, doğru – yanlış tüm yönleri ve davranışları verilmelidir.

Çocukların eğlenme, keşfetme ve devinme gerçeği ile uzlaşan, bu gerçeğe uygun karakterlerle çocuğun karşısına çıkan kitapların, çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakarak yeni okuma eylemlerine kaynaklık ettiği bilinmektedir. Özellikle, çocuk okurda, iyi

geliştirilmiş kişilik özellikleri ile gerçeklik duygusu uyandıran, onun kahramanla tanışma, karşılaşma isteğini yoğunlaştıran kitaplar, okuma kültürü edinmesinde önemli bir işlevi yerine getirir. Özellikle, başkisinin, merak öğeleriyle de desteklenmiş kurgulardaki özdeşim kurmaya değer özellikleri, çocuk-kitap ilişkisini kılmaya yönelik belirleyici bir etkidir (Sever, 2003;65).

0.II.5. Resimler

Resim, sanatçının hayal dünyasında yarattığı içeriğin dışa yansımaları sağlayan önemli bir unsurdur. Yazar, dil ve anlatımıyla bir anlam dünyası yarattığı gibi, zihninde yarattığı dünyayı görsel unsurlarla da kâğıda dökebilir.

Görseller çocukların dikkatini çeken önemli bir unsurdur. Renkli, canlı yapıların ve dünyalarına uygun resimler çocukların ilgisini çeker.

Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öğe olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi, metinle birlikte düşünüldüğünde de anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyaran olur (Sever, 2003:159).

Çocuk kitaplarında resimler, metinlerle ilgili olmalıdır. Metindeki konuyu ve iletiyi verecek nitelikte olmalıdır. Çocuğun hayal dünyasına hitap etmeli ve hayal dünyasını canlı tutmalıdır. Resimlerle metinler bir arada, aynı sayfada verilmelidir. Resimler çocuğun dikkatini dağıtacak kadar renkli ve karmaşık olmamalıdır.

Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığıyla yapılmış resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesine olanak sağlayan etkili bir araçtır. Kitaplarda karşılaşılan düzeye uygun resimler, çocuklar için bir sanat eğitimi ortamı yaratır (Sever, 2003:160)

I.BÖLÜM

I. RIFAT ILGAZ'IN HAYATI, ESERLERİ, SANATI VE ALDIĞI ÖDÜLLER

I.1. Hayatı

Mehmet Rıfat Ilgaz, Kastamonu'nun Cide ilçesinde ailenin yedinci ve son çocuğu olarak 7 Mayıs 1911'de dünyaya geldi. Doğum tarihi, nüfus kayıtlarında 7 Mayıs 1911 olarak geçmesine rağmen, kendisi annesinin sözlerine dayanarak 1910 yılının Şubat ayında bir Salı gününde doğduğunu belirtir.

O dönemde altı yıl olan ilkokulunu son yılına kadar Cide'de, son sınıfını Terme'de okudu.1924'te Kastamonu'ya ablasının yanına giderek ortaokula yazıldı. Şiir yazmaya o dönemde başladı. 'Sevgilimin Mezarında' isimli şiiri 27 Temmuz 1927 günü Nazikter gazetesinde yayımlandı.

2 Temmuz 1928 tarihinde dönemin Maarif Vekili Mustafa Necati ve şair Faruk Nafiz Çamlıbel ile tanışmıştır. 'Açıksöz' isimli gazeteyi incelerken Rıfat Ilgaz'ın 'Sazına Çalana' şiirini okuyup çok beğenmişler ve küçük şairle tanışmak üzere okuluna gitmişlerdir.

Babasının vefatı nedeniyle liseden ayrılıp yatılı olarak Muallim Mektebi'ne girdi. 1930'da burayı bitirdi.

Mezun olduktan sonra Gerede ve Akçakoca'da ilkokul öğretmenliği yaptı.1931 yılında Bolu'daki öğretmenliği sırasında ilk eşi Nuriye Hanımla evlendi.1932' de kızı Gönül doğdu. Daha sonra Gümüşova'ya başöğretmen olarak atandı.1933 yılında askere gittikten sonra ilk eşinden boşandı.

1934 yılında Soyadı Kanunu'nun çıkması üzerine 'Ilgaz' soyadını aldı.

1936 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'ne girdi ve 1938 yılında mezun oldu. 1939 yılında ikinci evliliğini yaptığı Rikkat Hanım'la enstitüde tanışmıştır. Bu evliliğinden de oğlu Aydın ve kızı Yıldız doğmuştur.

Enstitüyü bitirdikten sonra Adapazarı'na atanan Rıfat Ilgaz tüberkülozun ilerlemesi üzerine sağlık raporu alıp İstanbul'a giderek Yakacık Sanatoryumu'na yattı.

Buradan çıkınca Adapazarı'na dönüp derslere girdiyse de, tedavisini sürdürebilmek için İstanbul'a naklini istedi.

1939'da Karagömrük Ortaokulu'nda Türkçe öğretmenliğine başladı. Bu arada dergilerde şiirler yayımlıyordu. Bir ara Yürüyüş dergisinin sorumlu yazı işleri müdürlüğünü üstlendi.

1943 yılında ilk kitabı Yarenlik ile edebiyat dünyasına adım attı. Aynı yılın Kasım ayında Nişantaşı Ortaokulu'na atandı. Bir ay sonra meydana gelen Tosya depreminin ardından annesiyle ağabeyini görmek üzere Tosya'ya gitti ve zatülcenpe (akciğer zarı iltihabı) yakalandı.

1944 yılının başında 'Sınıf' adlı şiir kitabı yayımlandı. Yirmi beş gün satışta kalan Sınıf, Şubat ayında sıkıyönetim kararıyla toplatıldı. Bir süre saklanan Ilgaz, 24 Mayıs'ta polise teslim oldu. Ilgaz'ın başyapıtlarından biri olan 'Karartma Geceleri' adlı romanında kaçak olarak geçirdiği iki buçuk aylık dönemi konu edinmiştir.

Altı aya çarptırılan yazar, hapishaneden çıktığında öğretmenliğini ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki öğrenciliğini kaybetti. Sağlığını da kaybeden Rıfat Ilgaz, Heybeliada Sanatoryumu'nda tedavi gördü.

1946 yılında öğretmenliğe geri dönen Ilgaz, 1947'de temelli olarak öğretmenlikten çıkarılmıştır. Bununla birlikte sanatoryumda yatabilme hakkını da kaybetti.

28 Ekim 1948 – 30 Ocak 1949 tarihleri arasında Markopaşa'nın sorumlu müdürlüğünü üstlendi. Aziz Nesin, Sabahattin Ali ve Mim Uykusuz'un da yönetimine katıldıkları, sık sık kapatılması nedeniyle ad değiştirerek 'Malumpaşa', 'Merhumpaşa', 'Alibaba', 'Yedi Sekiz Paşa' ve 'Hür Markopaşa' gibi adlarla yayımlanan bu gazetedeki bazı yazılarından dolayı tutuklandı. Demokrat Parti'nin çıkardığı genel af yasasından yararlandı.

Ocak 1948'de üçüncü şiir kitabı 'Yaşadıkça' çıktı. Eylül 1948'de Bakanlar Kurulu kararıyla bu kitabı toplatıldı. 1949 yılında eşi Rikkat Hanım'dan ayrıldı.

Ocak 1953'te bastırıldığı 'Devam' adlı şiir kitabı da toplatıldı. Hakkında kovuşturma açıldı. 1952-1960 yılları arasında Tan gazetesinde düzeltmen, dizgici ve röportaj yazarı olarak çalıştı. 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle kendi adıyla şiir ve yazı yazabilme imkânına kavuştu.

1969 yılında 'Sınıf Yayınları'nı kurarak kendi kitaplarını yayımladı. 1970'de yazar Afet Hanım'la evlendi. 1971'de kızları Defne doğdu. Aynı yıl 'Basın Şeref Kartı' aldı.

1972'de 'Hababam Sınıfı Baskında' ve 'Hababam Sınıfı Uyanıyor' isimli mizah kitapları çıkardı. Temmuz 1972'de 'Halime Kaptan' romanını yazdı. 1974 yılında 'Karartma Geceleri' ni yayınladı. Aynı yıl içinde 'Güvercinim Uyur mu?' adlı şiir kitabı çıktı ve 1974'de aynı zamanda basından emekli oldu.

1975 yılında doğduğu yer olan Cide'ye yerleşti. Cide'de 'Cide Postası' gazetesinde yazmaya başladı. 'Sarı Yazma' bugünlerde yazılmıştır.

12 Eylül 1980 askeri harekâtının ardından 29 Mayıs 1981'de gözaltına alındı ve Kastamonu'ya götürüldü. Tutukluluğunun sona ermesinden sonra İstanbul'a giderek oğlu Ayın Ilgaz'la yaşamaya başladı. 7 Temmuz 1993 tarihinde hayatını kaybeden Rifat Ilgaz'ın mezarı Zincirlikuyu'dadır.

I.2. Eserleri

I.2.1. Şiir Kitapları

Yarenlik (1943): 1946'da ikinci basımı yapıldı.

Sınıf (1944): Kovuşturmayla uğradı. 6 ay hapis yattı.

Yaşadıkça (1947): Toplatıldı.

Devam (1953): Toplatıldı.

Üsküdar'da Sabah Oldu (1954)

Suluk Soluğa (1962): Yeni şiir çok azdır, genellikle derleme.

Karakılçık (1969)

Uzak Değil (1971)

Güvercinim Uyur mu (1974)

Kulağımız Kirişte (1983)

Ocak Katırı Alagöz (1987)

Çocuk Bahçesi (1995): Çocuklar için şiirler

Bütün Şiirleri (1983): 9 cilt olarak

Bütün Şiirleri: 1927-1991 (2004)

I.2.2. Romanları

Hababam Sınıfı (1957): Önce dizi hikâye olarak Dolmuş dergisinde yayınlandı. Sonradan roman olarak toplandı. Film uyarlamalarına esin kaynağı oldu. Ayrıca tiyatrodan da sahnelendi.

Pijamalılar (Bizim Koğuş) (1959): Önce Bizim Koğuş adıyla yayınlandı. Daha sonra 1973'te Pijamalılar olarak çıktı.

Karadeniz'in Kıyıcığında (1969)

Halime Kaptan (1972)

Meşrutiyet Kırathanesi(1974)

Karartma Geceleri (1974):Yusuf Kurçenli tarafından filmi çekildi. Başrolünü Tanık Akan oynadı.

Sarı Yazma (1976)

Yıldız Karayel (1981)

Apartıman Çocukları (1984)

Hoca Nasrettin ve Çömezleri (1984)

Hababam Sınıfı İcraatın İçinde (1987)

I.2.3. Anı Kitapları

Yokuş Yukarı (1982)

Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra (1986)

Dördüncü Bölük (1992): Damian Croft tarafından İngilizce'ye çevrildi, Milet Publishing tarafından yayınlandı.

I.2.4. Öykü Kitapları

Radarın Anahtarı (1957)

Don Kişot İstanbul'da (1957)

Kesmeli Bunları (1962)

Nerde O Eski Usturalar (1962)

Saksağanın Kuyruğu (1962)

Şevket Ustanın Kedisi (1965)

Garibin Horozu (1969)

Altın Ekicisi (1972)

Palavra (1972): Önceden 'Don Kişot İstanbul'da' adıyla yayınlandı.

Tuh Sana (1972)

Çatal Matal Kaç Çatal (1972)

Bunadı Bu Adam (1972)

Keş (1972)

Al Atını (1972)

Hababam Sınıfı Uyanıyor (1972)

Hababam Sınıfı Baskında (1972)

Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı (1972)

Rüşvetin Alamancası (1982)

Sosyal Kadınlar Partisi (1983)

Çalış Osman Çiftlik Senin (1983)

Şeker Kutusu (1990)

I.2.5. Çocuk Edebiyatı

Bacaksız Kamyon Sürücüsü

Bacaksız Okulda

Bacaksız Paralı Atlet

Bacaksız Tatil Köyünde

Bacaksız Sigara Kaçakçısı

Öksüz Cıvıv

Küçük Çekmece Okyanusu

Cankurtaran Yılmaz

Kumdan Betona

Çocuk Bahçesi(Şiir)

I.3. Sanatı ve Aldığı Ödüller

I.3.1. Sanatı

Rıfat Ilgaz, edebiyat hayatına 1926 yılında Kastamonu’da ‘Nazikter’ gazetesinde yayımlanan ‘Sevgilimin Mezarına’ şiiriyle başladı. Bir süre tarz olarak kişisel yazmış; ancak bunların hiçbirini kitaplarına almamıştır. Ona göre bu şiirler gözü kapalı yaşadığı yılların ifadesidir (Bezirci, 1997:69).

Rıfat Ilgaz öğretmenlik yaptığı yıllarda hayatında ve çevresinde gördüklerini anlatarak toplumcu bir anlayış benimsedi. Kendisinin halktan biri olması, dolayısıyla halkın yaşadığı sıkıntıları yaşaması bunları ifade etme isteği oluşturdu. Çıkardığı ilk şiir

kitabı ‘Yârenlik’te çevresindeki insan hayatını anlattı. Şiirinde kullandığı dil de anlattığı konulara uygun olacak şekilde sadedir.

Sanatçının toplumla içli dışlı olması gerektiğini düşünen şair, toplumsal gerçekleri yeni biçimlerle ortaya koymayı savunmuştur. Kalıpcılığa karşıdır. Kalıpcılığın, şairi zamanın gerisinde bıraktığını düşünür.

Sabahattin Ali, Nisan 1943’te “Yurt ve Dünya” dergisindeki 1940 Kuşağı’nı tanıtan yazısında Ilgaz’ın Yarenlik kitabından bahsederken “Sosyal Şiir nedir? diyenlere bu kitabı göstermek lazım. Onun asıl kudreti, ferdilikten kurtulup cemiyetin malı olabilmesinde...” şeklindeki sözleri hem kitabın içeriğini hem de Rıfat Ilgaz’ın sanat anlayışını çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır².

Yazarın öykücülüğü özellikle mizah anlamında gelişmiştir. Rıfat Ilgaz, mizahı bir metin türü olarak görmemiştir. Mizahı romanla, şiirle, öyküyle birlikte kullanmıştır. Olaylara farklı bir bakış açısıyla baktıran; tedirgin eden, tedirgin etmeye çalışan; izleyene olumlunun, yaralının, doğru davranışın ne olduğunu gösteren; güldürmenin ve eğlendirmenin sadece araç olduğu bir mizah anlayışına sahiptir.

“Hababam Sınıfı” bu anlayışın en güzel örneğidir. Yanlış işleyen eğitim sisteminin yergisi olan eser, Rıfat Ilgaz’ın eğlendirirken nasıl düşündürüp tedirgin ettiğinin göstergesidir.

Rıfat Ilgaz eserlerinin çoğunu 1970’li yıllarda yazmıştır. Romanlarında kendi yaşamını, anılarını işlemiştir. Ancak romanlarında anlattığı olaylar, kişisel tıpatıp gerçeğe aynı değildir.

“Karartma Geceleri” isimli romanında 1944 yılındaki iki buçuk aylık saklanma dönemini anlatmıştır.

Rıfat Ilgaz, romanı yazarken anılarını malzeme olarak kullanmış, romanlarında kendisini soyutlamıştır.

Yaşamının son dönemlerinde yazar anı romanlarının yanı sıra çocuk edebiyatına da ağırlık vermiştir. Öğretmenlik mesleği ve çok sayıda çocuk ile torun sahibi olmanın

²(Akt.<http://www.rifatilgaz.net>Tarih/ saat: 09.08.2011/ 14.32)

vermiş olduğu deneyimler sayesinde çocukların dünyasına girmeyi başarmış ve çocukları yakından tanıma fırsatı bulmuştur.

Bu deneyimlerinden yararlanarak çocuk kitapları, öyküleri, romanları ve şiirleri yazmıştır.

I.3.2. Aldığı Ödüller

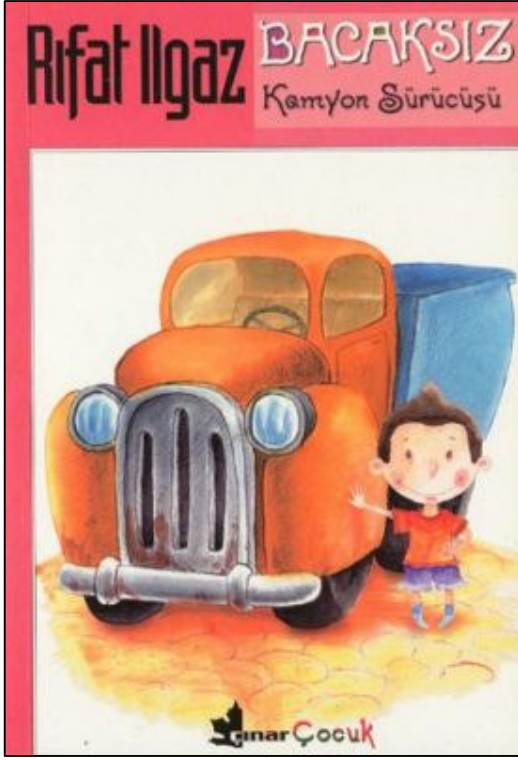
Sanatçı 1982yılında “Yıldız Karayel ile Madaralı Roman Ödülü”1982yılında “Yıldız Karayel ile Orhan Kemal Roman Armağanı” 1987yılında “Ocak Katırı Alagöz ile Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü” ve 1993 yılında “Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü” ödülleri almıştır.

II. BÖLÜM

II. “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” HİKÂYE SERİSİNDEKİ ESERLERİ HAKKINDA BİLGİ

Bu bölümde Rıfat Ilgaz’ın “Bacaksız’ın Başından Geçenler” isimli hikâye serisinde yer alan beş adet hikâye kitabının tanıtımı yapılmaktadır. Eserler hakkında bilgiler iki başlık altında verilmiştir. İlk bölümde kitapların tanıtımı yapılırken ikinci kitapta serideki hikâyelerin özetleri yer almaktadır.

II.1. Bacaksız Kamyon Sürücüsü

II.1.1. Kitap Hakkında Bilgi

Kitabın Adı: Bacaksız Kamyon Sürücüsü

Sayfa Sayısı: 92

Yayınevi: Çınar Yayınları

Kapak/ Resimleyen: Altan Saraçoğulları – Turgut Keskin

Basım Yeri/ Tarihi: İstanbul 2008/ Haziran

Kapak Türü: Karton Kapak

Kâğıt Türü: Kitap Kâğıdı

Yazı Tipi/ Punto: Times New Roman – 16 Punto

Şekil I BKS Kapak Resmi

II.1.2. Bacaksız Kamyon Sürücüsü Adlı Eserin Özeti

Cide’den İstanbul’a yeni taşınan Şoför Apti ve ailesi memlekette nesi var nesi yoksa satar ve o parayla eski bir kamyonet alırlar. Kamyonet çok eski olduğu için herkes ona “Külüstür” der. Şoför Apti, kazandığı bütün parayı kamyonetin onarımına ve borçlarına verir. Çalışkan biridir Apti Dönmez, evlerden eşya taşımının yanı sıra Tekirdağ’dan kavun, karpuz da taşır geçimini sağlamak için.

Serinin ana kahramanı Bacaksız da babasıyla Tekirdağ’a gidip İstanbul’a karpuz getirmiştir. Babası Bacaksız’a taşıyamayacağı büyüklükte bir karpuz verir ve kimseye göstermeden eve götürmesini söyler. Ancak Bacaksız’ın karpuzu eve götürmesi çok zordur. Çok çelimsiz ve küçük bir çocuktur Bacaksız. Zaten bu yüzden herkes ona “Bacaksız” demektedir. Gerçek adı Bahri’dir. Ancak Cide’de de İstanbul’da da herkes ona “Bacaksız” diye hitap eder.

Bacaksız’ın karpuzu taşıyacak dermanı kalmayınca onu yuvarlayarak eve götürmeyi düşünür. Fakat bayır aşağı giden karpuz hızlanır ve bayırın sonundaki ağaca çarpıp parçalanır. Parçalanan karpuzu çöplerden teneke ve demir parçaları toplayan, çöpte bulunduğu yiyeceklerle beslenen Karamarsık çetesi yer.

Bacaksız eve dönerken babasının kendisine ceza vereceğini bildiği için manavdan parasının yettiği büyük bir kabak karpuz alır. Karpuzu gören anne Pakize Dönmez hem Bacaksız’a hem eşine çok sinirlenir. Babası eve geldiğinde Bacaksız’ın eve getirdiği karpuzun kendi gönderdiği karpuz olmadığını anlar. Çok sinirlenen baba, Bacaksız’dan her şeyin aslını öğrenir ve ona ceza olarak Külüstür’ü yıkatır.

Bacaksız yıkamayı bitirdikten sonra mahalle arkadaşları gözüne ilişir. Bacaksız sürekli kendisiyle dalga geçen bu çocuklara bir şeyler ispatlamak için Külüstür’ü çalıştırır ve bayır aşağı sürer. Kamyonetin hâkimiyetini kaybeden Bacaksız, Külüstür’ü yavaş da olsa bir ağaca çarpar ve durur. Bu sırada Bacaksız’ın imdadına Şoför Salih yetişir, el frenini çekerek arabanın geri gitmesini önler.

Apti Dönmez’in askerlik arkadaşı olan Şoför Salih Bacaksız’ı ve kamyoneti alır Şoför Apti’nin yanına gelir. Babasının çok sinirli olduğunu gören Bacaksız şoför Salih’i ikna eder arabadan inmez ve onun çocuklarıyla oynamak için Şoför Salih’in evine gider.

Taksi şoförü Hüsnü Bey’in kızı Zeynep de Salihlerdedir. Bacaksız Zeynep’ten çok çekinir. Çünkü kavgacı ve güçlü bir kızdır. Onunla itişmeyi göze alamayan Bacaksız onları oyalamak için yalanlar uydurur. Hiç görmediği Boğaz Köprüsü’nü görmüşçesine anlatır.

Salih, Bacaksız’a babasının iş için İzmit’e gittiğini söyler. Rahat bir nefes alan Bacaksız eve döner. Yalnız Külüstür arızalanınca Apti Dönmez işe gidemez ve geri

döner. Bacaksız babasına görünmeden Kamyonun altına saklanır. Babası geç saatlere kadar Bacaksız'ı arar; ancak bulamaz. Geri gelir düşüncesiyle kapıyı kapatmadan eve döner.

Bacaksız eve dönmeyip Külüstür'ün altında uyuyakalır. Ayak seslerine uyanan Bacaksız hırsızların kamyonetin lastiklerini çalmaya çalıştıklarını anlar. Sessizce hırsızları dinler ve çaldıklarını nereye sakladıklarını öğrenir. Hırsızlar lastikleri götürürlerken Bacaksız, babasına haber verir. Babası hırsızların peşine düşer ama üç lastiği kurtaramaz. Bacaksız babasına hırsızların lastikleri sakladıkları evi gösterir. Babası ile birlikte karakola giderler. Hırsızları yakalattır ve hem kendi lastiklerini hem Zeynep'in babasının lastiklerini kurtarır.

Şoför Salih'in evinde oyun oynadığı arkadaşlarıyla Zeynep'in babasının verdiği çikolatayı paylaşan Bacaksız, Boğaz köprü ile ilgili anlattıklarının ortaya çıkmasından utanır ve bir daha yalan söylememeye karar verir.

Arkadaşlarına hırsızları nasıl yakalattığını içine hiç yalan katmadan anlatır.

II.2. Bacaksız Sigara Kaçakçısı

II.2.1. Kitap Hakkında Bilgi

Kitabın Adı: Bacaksız Sigara Kaçakçısı

Sayfa Sayısı: 95

Yayınevi: Çınar Yayınları

Kapak/ Resimleyen: Altan Saraçoğulları – Turgut Keskin

Basım Yeri/ Tarihi: İstanbul 2007/ Kasım

Kapak Türü: Karton Kapak

Kâğıt Türü: Kitap Kâğıdı

Yazı Tipi/Punto: Times New Roman – 16 Punto

Şekil II BSK Kapak Resmi

II.2.2. Bacaksız Sigara Kaçakçısı Adlı Eserin Özeti

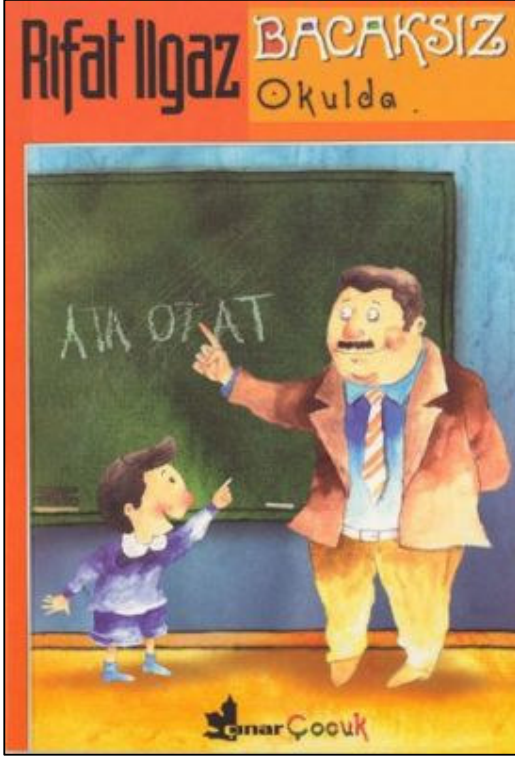
Bacaksız Fesleğen sokağındaki çeşme başında kovalarını doldurmaya çalışan arkadaşı Gülten'e yardım etmek ister. Çünkü kamyonu kaçırdığı gün sadece Gülten, Bacaksız için üzülmüş ve ona adıyla yani "Bahri" diye seslenmiştir. Çeşmeye taktığı hortumu Gülten'in evine kadar uzatır. Bu arada çeşmeye doluşan kadınları oyalamak için arka sokaktan geçen tabakçıyı kandırıp çeşmenin başına getirir. Kadınlar suyu unutup tabakçının başına doluşurlar. Ne var ki Gülten ve annesi Gülşen Hanım da o kadınların arasındadır. Zamanla Bacaksız da kendisini alış veriş yapan kadınları seyretmeye kaptırır ve hortumun doldurup taşırdığı kovayı fark etmez. Kovadan taşan sular Gültenlerin evine dolar. Bu durumu fark eden Gülşen Hanım Bacaksız'a çok sinirlenir. Çünkü olayların sebebi olarak Bacaksız'ı görür.

Bacaksız başına gelenlerden kurtulmaya çalışırken aynı mahalleden arkadaşı Paytak Yılmaz'la karşılaşır. Yılmaz'dan mahalledeki diğer çocukların kaçak sigara sattığını ve para kazandığını öğrenir. Çocuklara kaçak sigara sattıran Kaçakçı Rasim'i bulur ve satmak için sigara alır. Aldığı ilk sigarayı tek başına satar. Daha sonra aldığı sigaraları satmaya çalışırken Karamarsık çetesinin elebaşı Keriz Arif'le karşılaşır. Elindeki sigaraları Arif'in yardımıyla satar ve ortak olurlar.

İşini bitirip eve dönerken mahalledeki çocukların ve Rasim'in polisler tarafından karakola götürüldüğünü Zeynep'ten öğrenir. Bacaksız polislere yakalanmaktan kurtulur; ancak babasından kurtulamaz. Su taşımaya devam eden Gülten' e elindeki paraları gösterirken babasına yakalanan Bacaksız olan biteni anlatır. Babası paraları Rasim'e vermek üzere elinden alır.

Polisler kaçak sigara satarken yakalanan çocukların saçlarını sıfıra vererek cezalandırırlar. Karakoldan çıkan Rasim kaçak sigara işini Keriz Arif'e bırakır ve bu işlerden elini çeker.

II.3. Bacaksız Okulda

Şekil III BO Kapak Resmi

II. 3.1. Kitap Hakkında Bilgi

Kitabın Adı: Bacaksız okulda

Sayfa Sayısı: 111

Yayınevi: Çınar yayınlar

Kapak/ Resimleyen: Altan Saraçoğulları – Turgut Keskin

Basım Yeri/ Tarihi: İstanbul 2008/ Haziran

Kapak Türü: Karton Kapak

Kâğıt Türü: Kitap Kâğıdı

Yazı Tipi/ Punto: Times New Roman – 16 Punto

II.3. 2. Bacaksız Okulda Adlı Eserin Özeti

Bacaksız ve arkadaşlarının yaşadığı Fesleğen Sokak'ta okul hazırlıkları başlamıştır. Mahallede büyük küçük herkes okulun açılacağı günü bekler. Bacaksız Bahri'de okula yeni başlayacaklar arasındadır. Bacaksız'a da önlük, çanta, defter, kalem alınır. Bacaksız, alınanlar içinden çantasını pek beğenmez. Çünkü o kilitli çanta istemektedir. Bunun da bir çaresini bulur ve çantanın fermuarını bozar. Ancak işler istediği gibi gitmez; çünkü annesi başka çanta almaya yanaşmaz.

Bacaksız, Zeynep'in babası Hüsnü amca'yı çeşme başında arabasını yıkarken görür. Zeynep'e kilitli çantayı nereden, ne kadara aldığını sorar ve lafı Hüsnü amcanın hırsızların elinden kurtardığı lastiklerine getirir. Hüsnü amca ne demek istediğini anlar ve ona istediği çantadan alma sözü verir.

Okullar açılır ve Bacaksız Bahri Hacıbaba İlkokulu'nun 1/E sınıfına gider. Bahri için okul bambaşka bir dünyadır. Burada adıyla, "Bahri Dönmez" olarak, çağrılır ve bir de numarası vardır:19. Boyu diğer çocuklardan kısa olduğu ve öğretmenin gözü pek onu

tutmadığı için ön sırada oturur. Öğretmeni Haydar Aybekler deneyimli; ancak kendisini geliştirmemiş, bilgisinin üstüne bir şeyler eklememiş, sinirli ve öğrencileri arasında ayırım yapan bir öğretmendir.

Bacaksız Bahri solaktır. Öğretmeni Haydar Aybekler bu durumu düzeltmek için ne zaman Bacaksız'ı sol eliyle yazı yazarken veya resim çizerken görse demir bir cetvelle eline vurur. Ancak Bacaksız bir türlü bu durumu düzeltemez. Okumayı da bir türlü sökemez.

Fesleğen sokağındaki çocuklar konum itibarıyla Hacıbaba İlkokuluna kayıt yaptırabilmektedirler. Ancak mahalle arkadaşlarından Ferit Derler özel okul olan Hacıkalfa Okulu'na gider. Kırkyalan Ferit mahalle çocukları tarafından pek sevilmez. Ferit okulunda yapılacak müsamerede “Küçük Uçman” şiirini okumak için seçilir. Bunu duyan mahalledeki diğer çocuklar, Paytak Yılmaz öncülüğünde Ferit'i rezil etmenin bir yolunu bulurlar.

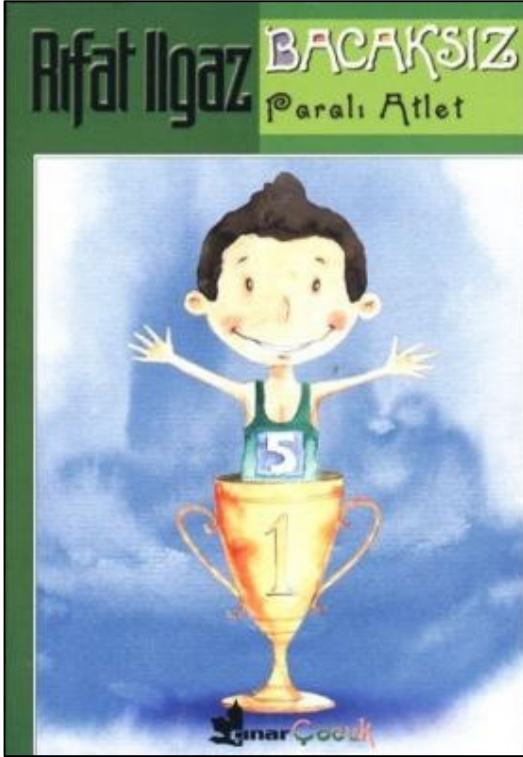
Hacıbaba Okulu'nun hademesinin oğlu için Hacıkalfa'ya giden Recep'i bulurlar ve bodrum kapısının kilidini açmak için ayarlarlar.

Paytak Yılmaz Hacıkalfa'nın eski öğrencisi olduğu için bu okulu avucunun içi gibi bilir. Bacaksız Bahri'yi bodrumdaki yangın alarmını çalmakla görevlendirir. Kendisi de Fesleğen sokağın yirmi beş çocuğunu gizliden müsamereye sokar. Müsamerede Ferit şiirine başlar başlamaz Bahri zile basar. Konuklar korkup çıkmak isterler ancak okulun müdürü ve Başkomser konukları sakinleştirip yerlerine oturtur. Ferit de sahnede korkudan altına yapmıştır. Mahallenin çocukları istediklerini elde etmiştir.

Bahri okulda öğretmenin sol eline vurduğu cetveli gizlice alır ve saklaması için Yılmaz'a verir. Bahri'nin sol eliyle yazdığını gören öğretmeni vurmak için cetveli arar; ancak bulamaz. Arama yaptığı sırada sınıfa müfettiş girer. Öğretmenin cetvelle öğrencilere vurduğunu anlayan müfettiş öğrencilere sorular sorarak cetveli Bacaksız'ın üzerinde kullandığını, Bacaksız'ın sürekli sol eline vurulduğunu anlar ve çok sinirlenir. Müdürle konuşmak için müdürün odasına çıkarlar. Başkomser de Hacıkalfa Okulu'nda yaşananları soruşturmak için Bacaksız'ın okuluna gelmiş, müdürü beklemektedir. Her iki olayda da parmağı olan Bahri ile Yılmaz müdürün odasına çağrılır. Başkomser,

müdür ve müfettişin sorularına cevap verirler. Müfettiş Hacıkalfa Okulu'nda yaşanan olayların nasıl gerçekleştiğini de çözer. Bahri, sol eline yeterince cetvel yediği için ceza almaktan kurtulur, olaylar müfettiş sayesinde tatlıya bağlanır.

II.4. Bacaksız Paralı Atlet

II.4.1. Kitap Hakkında Bilgi

Kitabın Adı: Bacaksız Paralı Atlet

Sayfa Sayısı: 88

Yayınevi: Çınar yayınları

Kapak/ Resimleyen: Altan Saraçoğulları – Turgut Keskin

Basım Yeri/ Tarihi: İstanbul 2008/ Kasım

Kapak Türü: Karton Kapak

Kâğıt Türü: Kitap Kâğıdı

Yazı Tipi/ Punto: Times New Roman –16 Punto

Şekil IV BPA Kapak Resmi

II.4.2. Bacaksız Paralı Atlet Adlı Eserin Özeti

Dersin ortasında müdür, yanında Ferit Derler ve Şefika Derler ile sınıfa girer. Ferit Derler müsamerede yaşanan olaydan sonra okul değiştirmek zorunda kalır ve Hacıibaba İlkokuluna başlar. Bahri'nin yeni sınıf arkadaşı olur. Müdür, zengin oldukları için Ferit'in annesinin gözüne girmeye çalışır. Bahri'yi yerinden kaldırır. Ferit'i Bahri'nin yerine oturtur. Ferit'in yanına da üstü başı temiz, terbiyesi yerinde olan Altan'ı oturtur.

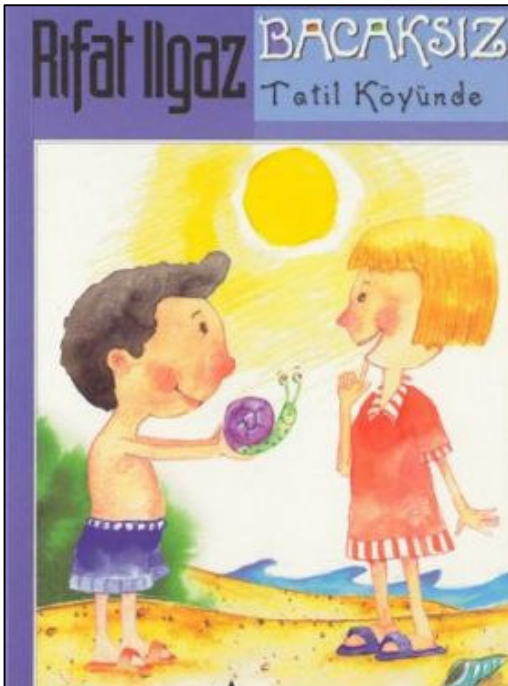
Evde ders çalışan Bahri çok sıkılır, bir de Cide'ye duyduğu özlem depreşir. Cide'deki arkadaşından gördüğü gibi, ki o zamanlar bir türlü becerememiştir, elleri üstünde yürümeye çalışır. Bu sefer az da olsa ilerlemeyi başarır. Annesi Bahri'nin çok ders çalıştığını düşünerek çeşmeye suya gönderir.

Bacaksız Bahri ve arkadaşları çeşme başında su doldururken keten helvacı da Fesleğen Sokağına girer. Bütün çocuklar keten helvacının etrafını sarar, çeşme başında bir tek Bacaksız kalır. Daha önce ketenhelva yemeyen Bacaksız mutlaka tadına bakmalıdır. Annesinden yalnızca bir lira alabilir. Bir buçuk liraya daha ihtiyacı vardır. Bacaksız bunun da çaresini bulur. Küçük bir yarış yaparlar ve kazanan helvayı alır. Bahri ile yarışı, Ferit'in yakın arkadaşı olan Altan yapar. Bahri biraz zorlanır; ama kazanır.

Bu durumu kabullenmek istemeyen Altan bir yarış daha ister. On gün sonrasına on bin lira için yarışmaya karar verirler. Bahri, Paytak Yılmaz ile on gün çalışır. Yarış günü Bahri çok rahat bir şekilde Altan'ı yener.

Karne günü derse geldiğinde başka bir öğretmenle karşılaşır: Suna Özkanoglu. Sol eliyle yazı yazdığı için Suna öğretmen de Bahri'ye çok kızar, parmaklarına broşunun iğnesini batırır. Bununla yetinmez, Bahri'yi ceza olarak soğuk kış gününde bahçeye çıkarır. Bahçede de eğlenmenin bir yolunu bulur Bahri. Elleri üzerinde yürür. Bunu diğer çocuklar ve bazı öğretmenler görüp çok beğenirler. Bu becerisini gören öğretmen Yıldız Hanım, Bahri'nin beden eğitimi dersinden beş aldığını düşünür. Ama ne yazık ki Bahri beden eğitimi dersinden de zayıf almıştır.

II.5. Bacaksız Tatil Köyünde

Şekil V BTK Kapak Resmi

II.5.1. Kitap Hakkında Bilgi

Kitabın Adı: Bacaksız Tatil köyünde

Sayfa Sayısı: 77

Yayınevi: Çınar yayınları

Kapak/ Resimleyen: Altan Saraçoğulları – Turgut Keskin

Basım Yeri/ Tarihi: İstanbul 2008/ Temmuz

Kapak Türü: Karton Kapak

Kâğıt Türü: Kitap Kâğıdı

Yazı Tipi/ Punto: Times New Roman – 16 Punto

II.5.2.Bacaksız Tatil Köyünde Adlı Eserin Özeti

Babası Almanya'ya işçi olarak giden Bacaksız Bahri, annesi ile birlikte babaannesinin köyüne, Kargacık'a yerleşir. Bir sabah fenerin oraya çadırların kurulduğunu fark eden Bacaksız merak ve heyecanla orada kimlerin yaşadığını araştırmaya başlar. Köydeki yakın arkadaşı Tekin, bu yabancılarla çoktan tanışmıştır. Bu yabancılar, iş için köylerine gelen Fransız bir ailedir. Tekin de bir süredir onlara süt satmaktadır. Bacaksız da Tekin ile birlikte yanlarına gider ve onlarla tanışır. Sonraki günlerde Bacaksız da onlara yoğurt götürüp satar.

Zamanla süt ve yoğurt dışında ceviz ile kestane de satarlar. Böylece Bacaksız ve Tekin hem para kazanır hem de arkadaş edinmiş olur. Bacaksız özellikle Jülyet'i görmek ve arkadaşlık kurmak için çadırlara gider.

Fransızların bol bol alış veriş ettiğini fark eden diğer köylüler de onlara bir şeyler satmak için çadırlara gider. Özellikle Göcen köyünden Vural, Bacaksızların satışına darbe vurmaktadır. Çünkü Vural getirdiği ürünleri Bacaksızlardan daha ucuza vermektedir. Ayrıca cevizleri de Bacaksız ve Tekin'inkinden daha güzeldir. Ancak Bacaksız bu işin de bir çıkar yolunu bulur. Fransızların salyangoz yediğini öğrenen Bahri onlara salyangoz satar. Bu işte daha çok para vardır zaten. Bu işi de Vural'a kaptırmamak için gizli gizli salyangoz toplar ve Fransızlara götürürler. Salyangozun yanı sıra balık da satarlar Fransız aileye. Vural Bacaksız'ın bir işler çevirdiğinden şüphelenir ve onları takip ederek işin aslını öğrenir.

Bir pazar günü Tekin'le Bacaksız kumsala gider ve güneşlenirler. Bacaksız, gözü yolda, Fransızları beklerken Vural ve arkadaşları da kumsala gelir. Aralarında bir söz dalaşı başlar. O sıra da Fransız aile de yanlarına gelir. Bacaksız ile Tekin tartışmayı uzatmamak için denize girerler. Onların yüzüşlerini seyreden Fransızlar hayran kalırlar. Bu durumu kıskanan Vural, yüzmeyi çok iyi bilmediği için, sandalına arkadaşlarını doldurarak biner. Sandalın hâkimiyetini kaybeden Vural ve arkadaşları kendilerini suda bulurlar. Onları boğulmaktan Bacaksız ile Tekin kurtarır. Vural ve arkadaşı İbrahim hastaneye kaldırılır.

Bu sırada Bacaksız da yeni planını devreye sokar. Bacaksızların mısır tarlası vardır. Bir aya kalamadan ürün alabileceklerdir o tarladan; fakat domuzlar tarlayı

mahvetmektedirler. Fransız ailede üç tane silah vardır. Bacaksız, onlara tarlalarına giren domuzları vurmaları karşılığında vurdukları domuzu alabileceklerinin söyler. Fransızlar bu anlaşmayı kabul eder. Akşama tarlada buluşmak üzere anlaşıp ayrılırlar.

Ayakta tedavi olup hastaneden çıkan Vural ve İbrahim, köylerine gidecek yüzleri olmadığı için Bahrilerin tarlalarında gizlenirler. Gece domuz avlamak için tarlaya gelen Fransızlar ise onları domuz sanıp ateş ederler. Vural ve İbrahim'in bağışları üzerine ateşi kesip yanlarına koşarlar.

III. BÖLÜM

III. “BACAKSIZ’IN BAŞINDAN GEÇENLER” HİKÂYE SERİSİNDEKİ ESERLERİN ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hedef kitlesi çocuk olan edebi eserin çok dikkatli oluşturulması gerekmektedir. Çocuğa görelilik ilkesi de, çocuk edebiyatı çerçevesinde yazılmış eserlerin çocuğa göre olup olmadığını belirlemeye çalışan unsurlardan meydana gelmektedir.

Bu bölümde Rıfat Ilgaz tarafından çocuklar için kaleme alınan “Bacaksız’ın Başından Geçenler” isimli hikâye dizisi; dil ve üslup, konu/tema, ileti/mesaj, kahramanlar ve resim gibi çocuğa görelilik ilkesi esaslarına göre ele alınmaktadır. Bu bağlamda bu bölüm beş adet alt başlıktan oluşmaktadır.

III.1. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Dil ve Üslup Açısından İncelenmesi

Edebi metinler çocuklar için büyük önem taşır. Özellikle çocuğa anadilinin söz varlığını tanıtan önemli araçlardır. Çocuk da dil sayesinde edebi metinlerle bir bağ kurar ve onları anlamlandırır.

Çocukların dil gelişimine katkı sağlayan kitaplar, okur kitlesinin özelliklerini göz önünde bulundurmalı ve onların seviyesine uygun olmalıdır. Ayrıca çocuğun anlama, kavrama, sentez yapabilme becerisini; hayal gücünü geliştirecek ve kelime haznesini zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

Rıfat Ilgaz’ın “Bacaksız’ın Başından Geçenler” serisi dil ve üslup açısından ele alınırsa ilk olarak yazarın açık ve anlaşılır bir dil kullandığı söylenebilir. Çocukların rahatça anlayıp kavrayabileceği bir dil kullanılmıştır.

Akıcı bir üsluba sahip olan serideki kitaplar bir solukta okunmaktadır. Olayları basitten karmaşığa doğru bir yönde geliştiren yazar, okurun merakını sürekli kamçulamaktadır. Bir olayın sonu yeni olayları başlatırken Bacaksız Bahri’nin olayları nasıl halledeceği merakı, kitabın sonuna kadar sürüyor.

Serinin ilk kitabı olan Bacaksız Kamyon Sürücüsü isimli kitap bir tanıtım görevi görmektedir. Ana karakteri ve yardımcı karakterlerin bir kısmını yeri geldikçe genel hatlarıyla tanıtır. Bu kitap Bacaksız’ın koskocaman karpuzu eve götürme çabası ile

başlar. Gücü yetmediği için türlü yollar deneyen Bacaksız'ın karpuzu eve nasıl götüreceği merakı başlatan ilk olaydır. Karpuzun başına gelenler, Bacaksız'ın babasının dayağından kurtulmak için bulduğu çözüm, babasının olayı anlaması Bahri'nin üzerine ceza alması, ceza sırasında kamyonu kaçırmaması, kamyonun hâkimiyetini kaybedip kazadan son anda kurtulması, babasının bu seferki dayağından nasıl kurtulacağı, evden kaçması ve o gece arabaların lastiklerini çalan hırsızları yakalatması gibi olayların art arda yaşanması merakı sürekli ayakta tutmakta ve kitabı sıkıcı olmaktan çıkarmaktadır.

Serinin dördüncü kitabı olan BPA isimli kitabında ise Bacaksız'ın helva veya çikolata karşılığında girdiği yarışları kazanıp kazanamayacağı merak uyandırmaktadır.

Filoloji ve dilbilim çalışmalarında, bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelme ögeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasındaki kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve kalıplaşmış bir takım özdeyişler, bir bütün olarak sözvarlığı adı altında ele alınır (Aksan, 2002:13). Bir dilin söz varlığı o dili konuşan milletin kültürünü, yaşam koşullarını, deneyimlerini yansıtmaları bakımından oldukça önemlidir. Çocukların bu söz varlıklarıyla tanışmasının, kullanım alanlarını somut olarak görmesinin, günlük yaşamda kullanabilmesi için örnek olması açısından edebi metinlere büyük bir görev düşmektedir.

Örneğin deyimler ve atasözleri anadilin zengin ifade kaynaklarından. Bu söz gruplarının anlamına uygun olarak yerli yerinde ve doğru kullanmak gerekir.

Rıfat Ilgaz özellikle deyimleri serideki kitaplarında sıklıkla kullanmıştır. Kullanımlarında ve anlamlarında bir yanlışlık yoktur. İlkokul çağındaki çocukların deyimlerin günlük hayattaki kullanımlarını görmeleri açısından oldukça yararlı eserlerdir:

*Üç beş adım daha **dişini sıktıktan** sonra, karpuzu yol kıyısındaki duvar çökiüntüsünün üzerine oturttu* (BKS, 2008: 5).

*“Yoksa seni **gözden çıkardım** mı sanıyorsun?”* (BKS, 2008: 9).

*“Herkes de seni, **elimden kaçırdım** sanacak!”* (BKS, 2008: 9).

*“... Bindirince de **tuz buz olmuş** karpuzcuk!...”* (BKS, 2008: 17).

“Yani...” dedi Paytak, “Biraz okşayacaksın, öyle mi?”

“Ne birazı! **Pestilini çıkaracağım** Bacaksız’ın! Ah bir elime geçirsem onu!” (BKS, 2008:77).

Oysa hortum deyince, filin hortumu **akla gelirdi** (BSK,2007:7).

“ Canım, **pişmiş aşı su katma.**” dedi tabakçı (BSK,2007:17).

“Sen o abiye de ki. Boşuna kaldırım teptiriyorsun bana, de. Kentler her yerde kırk, bilemedin kırkbeş lira. Ben dörtüye bir karton aldım. De ki o namussuza, **ayaklarına karasu iniyor** dolaşmaktan de! (...)” (BSK, 2007:51)

“Kaça veriyorsun Kent’i?” diye yanaştı oğlan.

“Satılık malım yok,” dedi Bacaksız, **yüz vermemek** için (BSK, 2007:60).

Paytak onu buldu mu bu pencere işi **yoluna girdi** demekti (BO, 2008: 44).

Bütün okulu **ayağa kaldıran** Bacaksız Bahri bile tertemiz, kupkuruydu (BO, 2008: 70).

Bu sokağın haylazları, onlara **etmediklerini bırakmamış**, ocaktaki çorbalarıyla birlikte **sabırlarını da kaç kez taşımışlardı** (BO, 2008:6).

Onu, en öne oturttu öğretmen Haydar Aybekler. Deneyimlerine dayanarak, Bacaksızı pek **gözü tutmamıştı**. **Gözünün önünde durması** daha da **işine gelir**, bu ikisi için de yararlı olurdu (BO, 2008:12).

Ama müdürün **gözü tutmamıştı** onu nedense (BPA, 2008: 9).

Müdür nasıl olup da görmemişti bu güne kadar. Oysa bir ay önce müfettişle birlikte girmişti bu sınıfa. Gene bu haylazın, bu sol eliyle yazı yazan Bacaksız’ın yüzünden, tam bir teftiş bile yapamamıştı müfettiş. Atatürk’ün resmini bile **gözden kaçırmışlardı** demek (BPA, 2008:14)

Annesi de biliyordu bunu ama **dili varmıyordu** söylemeye. Tek güvendikleri bu kamyondu. Masraflı arabaydı. Gene de **aç açık bırakmıyordu** onları. (BPA, 2008:39).

*İğnenin ucu o kadar sivri değildi, parmağının ucuna dürtmüştü ama, bir türlü girmiyordu. Bütün gücüyle dayanınca, Bahri'nin yüreğine batar gibi oldu, içi cız etti. Kanların fışkırdığını görünce de **karariverdi gözleri**. Neredeyse bayılacaktı Bacaksız! (BPA, 2008:82).*

*Annesinin “ Güzel çiğne, boğazında kalacak.” demesine **kulak asmadan indirdi midesine** (BTK, 2008: 8).*

*Onları hiç görmemek olmazdı. Taaa Almanya’lardan kalkıp **burnunun dibinde** çadır kuracaklardı da, Bacaksız Bahri gidip görmeyecekti. İşte bu olmazdı (BTK, 2008:9).*

*Bir anda üçü birden suların derinliğinde kalmıştı. Seyirciler **işin sarpa sardığını** sanarak büsbütün telaşlanmışlardı (BTK, 2008:58).*

***İşin sarpa sardığını** anlayan Bacaksız, konuyu değiştirmek için(...) (BKS, 2008:57).*

Ilgaz, atasözlerini deyimler kadar çok kullanmamıştır eserlerinde.

“Kediye sidiğin derde devadır demişler, gitmiş denize çişini yapmış.” (BTK, 2008: 46)³

Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız serisindeki cümleler çok uzun değildir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra devrik cümleler kurallı cümlelerden daha çoktur. Devrik cümleler metne bir akıcılık katmış ve metni monotonluktan kurtarmıştır; ancak Türkçenin özen-tümleç- yüklem şeklinde olan söz dizimi anlaşılır olmakta devrik cümlelere göre daha olumlu sonuçlar vermektedir. Yani devrik cümlelerin çok olması çocukların metinleri anlamasını zorlaştırabilir:

³“Kediye sidiğin derde devadır demişler, gitmiş denize çişini yapmış.” (BTK, 2008: 46)³ şeklinde kullanılan atasözü Türk Dil Kurumunun Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünde, **kediye** “bokun kimya” demişler, üstünü örtmüş şeklinde verilmiştir. (<http://tdkterim.gov.tr/atasoz/?kategori=atalst&kelime=kediye&hng=tam> Tarih: 03/05/2012)Bu farklılığın sebebi atasözlerinin yerel ağızlarda farklılık göstermesi olabilir.

*Bacaksız yavaşça duvarın üstünden yere **indirdi** karpuzu. (BKS, 2008:8)*

*Şıpır şıpır terler **akıyordu**, Bacaksız'ın alnından. Çalışıyordu da neden **yürümüyordu** bu Külüstür? O kadar **zor muydu** bu iş be!.. (BKS, 2008:41).*

***Dolaptaydı** bu lastik boru (BSK, 2007: 7).*

*Arabanın arkası tüm tozdu. Belki de çeşme başına **bırakacaktı** kamyonu (BSK, 2007:57)*

*Ağzından **kaçırıvermişti** bunları!*

*“**Nedir** ayıp olan?” diye **yürüdü** üzerine öğretmen (BO,2008:36).*

*Haydar Aybekler, üç aydır ilk kez **güliüyordu** sınıfta. (BO, 2008: 39)*

*Elleri ister istemez ceplerine **gitti** Altan'ın (BPA, 2008: 23).*

*Günlerden pazardı. Bu öğretmen pazar günleri de **yakasını bırakmıyordu** Bacaksız'ın (BPA, 2008:39).*

*Gülerek **çıktı** ocaklı evden Tekin (BTK, 2008: 10).*

*Torbaları **silkelediler** otların arasına. Kestirmeden İnebolu yoluna çıktılar. Bir süre yürüdükten sonra **girdiler** defnelerin, biledinlerin arasına (BTK; 2008:47).*

Bacaksız serisinde dilin neredeyse tüm zenginliklerini görmek mümkündür. İkilemeler, pekiştirmeler, benzetmeler, yansıma sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıplaşmış ifadeler, beddualar, argo kelimeler, yerel söyleyişler...

Doğadaki seslerin taklidi yoluyla elde edilen kelimelere yansıma sözcük denmektedir. Bu sözcükler anlatımı daha da güzelleştirmektedir. Yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

*Bak nasıl çalışıyor Külüstür? Hem de **takır takır**, saat gibi!.. (BKS, 2008:40).*

***Şıpır şıpır** terler akıyordu, Bacaksız'ın alnından (BKS, 2008:41)*

*Musluk açılmış, hortumdan **şarıl şarıl** akan sular, hemencecik kovayı dolduruvermişti (BSK, 2007:10).*

Satıcının elle ittiği arabasından gelen tabak şingirtıları işitiliyordu (BSK, 2007:11).

Özellikle argo kelime ve kelime gruplarına deyimler kadar çok rastlamaktayız. Nurullah Çetin argoyu şöyle ifade ediyor: “Argo, milletin ortak kültür dilinden farklı olarak belli kesimlerin kendi aralarında ürettiği, alaya, hakarete, büyüklenmeye yer veren, zekâyâ ve nükteye dayalı, genellikle eğretilme sanatından yararlanılarak üretilmiş simgesel, şifresel özel bir zümre dilidir (Çetin, 2009,265-266).

Çocukların sokakta birbirleriyle argo konuşmaları ve lakaplarıyla birbirlerine seslenmeleri eserde yer almaktadır. Dilin zengin yanını gösterse de bu durum kötü örnek oluşturabilir:

Eserlerde hemen her çocuğun bir lakabı vardır: *Bacaksız Bahri, Paytak Yılmaz, Keriz Arif, Hapşırık Gülten, Sarı Sevil, Kırkyalan Ferit, Pamuk Altan, Kek Ömer, Tomruk Hasan...*

Argo kelimelere ise *çöplük (mekân anlamında), yumulmak, kıyak, voltayı almak, kıvırmak, toz olmak, okutmak, fiyakalı, taş arabası...* gibi örnekleri verebiliriz.

Kişileri gerçek hayatta olduğu gibi yöresel dil özellikleriyle konuşturmakla, roman ve kişilere sahici bir gerçeklik kazandırılmış olur (Çetin, 2009, 261). Rıfat Ilgaz da belki bu sebepten yerel söyleyişlere Bacaksız serisinde yer vermiştir.

Serinin son kitabı olan BTK hariç, olayların hepsi İstanbul’da geçmektedir. Bu nedenle genellikle herkes İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Ancak özellikle Bahri ve Tomruk Hasan gibi çocuklar ara sıra (heyecanlandıklarında, korktuklarında...) memleketlerinin ağızına dönüş yapmaktadırlar.

Örneğin, külüstürü kaçırdığı gün arabanın hâkimiyetini kaybeden Bacaksız, İstanbul Türkçesini unutmuş, memleketinde konuştuğu ağızla seslenmeye başlamıştır:

“Biyaaa!.. Yoldan biyaaa!..Vallaa şaka demeeyon! Zaptedemeeyon gamyonu! Kör olayım canınıza kıyaaa!... (BKS,2008: 44).

Ayrıca *Bacaksız’ın kamyonu sürdüğünü gören Karamarsık çetesinden Şopar Şaban’ın konuşmasına şöyle yer vermiştir:*

“A be Bacaksız!” dedi, Şopar Şaban, “A be ne işin var senin direksiyonda be!” (BKS, 2008: 43).

Okuldaki sıra arkadaşı Tomruk Hasan da ara ara daldırıp yerel ağzına döner:

“Sen gene öyle belle!” dedi, “Hiç para vermiyi alırken!” (BO,2008: 21-22).

Rıfat Ilgaz Bacaksız serisindeki bazı kitaplarında şiir, tekerleme ve mani gibi düz yazı dışında türlere de yer vermiştir. Bunlar kitaplara renklilik katmış, kitapları tekdüzelikten kurtarmıştır.

Tekerlemeye:

Evli evine

Köylü köyüne

Evi olmayan

Sıçan deliğine! (BKS, 2008: 79).

Şiire:

Ben küçük bir uçmanım

Uçmak istiyor canım!

Dokundum mu düğmeye

Masmavidir dört yanım (BO, 2008: 65).

Maniye:

Vermiştim bu işe ara

Gene düştüm sokaklara

Nerdesiniz yarularım

Yok mu kimsede para?

Oy ne güzel ketenhelvam! (BPA,2008: 43). örnek olarak verebiliriz.

Rıfat Ilgaz konuşma dilinin unsurlarından beddualara da yer vermektedir. Bacaksız Bahri bedduaları en çok annesinden işitmektedir. Bir de Gülten'in annesi Gülşen Hanım bedduaları sık sık kullanmaktadır.

“ Boyu devrilesi! “ dedi, “en sonunda gelebildin öyle mi? “ (BKS, 2008: 30)

“ Ziftin pekini ye! ... Vermiyorum işte! ... “ (BKS, 2008: 31)

Kitaplar oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Bu durum çocuk kitaplarında daha da önem taşır; çünkü çocuklar çoğu kelimeleri ilk kez kitaplarda görür. Rıfat Ilgaz'ın kitaplarında da bazı yazım yanlışlarına rastlanmaktadır. Bunun sebebi basım sırasında yapılan yanlışlıklar da olabilir; ama bu durum çocuklar açısından zararlıdır. Kitaplarda tespit edilen bazı yazım yanlışları şunlardır:

“... Tam ikiyüz karpuzun içinden seçmiştim onu ben!”(BKS, 2008: 32) buradaki altı çizili kelimenin doğru yazımı “iki yüz” şeklinde olmalıdır.

Hele adı Hapşırık da olsa, bir kızın kendisine “acak kadar”, “kuş kadar çocuk” demesi hiç hoşuna gitmezdi. (BKS, 2008:76) Buradaki altı çizili kelimenin doğru yazımı “bacak kadar” şeklinde olmalıdır.

“Ne yapmış bu cacuklar”(BSK, 2007: 74) “çocuklar” doğru yazım biçimidir.

“Neden istemez mişsin?” diye soracak olurlarsa, “carcuru bozuk da ondan istemem!” diyebilirdi artık! (BO, 2008:7). Buradaki altı çizili kelimenin doğru yazımı “istemezmişsin” şeklinde olmalıdır.

Anlamıştı soför Hüsnü, neden sorduğunu. (BO, 2008:10). Buradaki altı çizili sözcük unvan bildirdiği için büyük harfle başlamalıydı.

Müfettiş dayanamdı yapıştı Bacaksızın sol eline. (BO, 2008: 98). Bu cümledeki yazım yanlışları “dayanamadı” ve “Bacaksız'ın” şeklinde düzeltilmelidir.

“A! Şefika Teyze!” (BPA, 2008: 26) cümlesinde “teyze” şeklinde yazılması gerekmektedir.

Taaa Almanya'lardan kalkıp burnunun dibinde çadır kuracaklardı da Bacaksız gidip görmeyecekti (BTK, 2008:9). Cümlesindeki altı çizili kelime “Almanyalardan”

şeklide düzeltilmelidir. Çünkü özel isimlere gelen “-ler/-lar” çoğul ekleri kesme işareti ile ayrılmaz.

III.2. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Konu/ Tema Açısından İncelenmesi

Konu metinde ele alınan şeydir. Dil ve üslubun çocuğa göre olmasının yanı sıra konunun da çocuğa uygun olması gerekmektedir. Çocuğun anlatılanları anlaması için konunun yaşantısına, bilişsel gelişimine, kültürüne, hazır bulunuşluğuna uygun olmalıdır.

Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız serisindeki kitaplarda işlenen konular şu şekilde sıralanabilir:

1. İstanbul’a Göç
2. Geçim Sıkıntısı
3. Arkadaş Edinme
4. Kaçakçılık
5. Okul
6. Spor
7. Farklı Kültürler

III.2.1. İstanbul’a Göç

Rıfat Ilgaz’ın eserlerinde Cide ve İstanbul önemli bir yere sahiptir. Cide’ de doğup büyüyen ve İstanbul’da hayatının bir bölümünü geçirip hayatını burada kaybeden Ilgaz, eserlerinde de bu yerleri kullanmıştır.

Cide, Kastamonu’ya bağlı küçük bir ilçedir. İstanbul ise birçok kültürü içinde barındıran büyük bir şehirdir. Tıpkı Rıfat Ilgaz gibi Bacaksız Bahri de Cide’den İstanbul’a taşınmaktadır. Küçük bir ilçeden büyük bir şehre taşınmak beraberinde birçok problem de getirir. Geçim sıkıntısı ve farklı kültürden insanlara uyum bu problemlerin başında gelir.

BKS isimli serinin ilk kitabında Cide'den İstanbul'a yeni gelen Bacaksız, evlerinde bir şeyin olmamasından ve bütün paralarının Külüstür'e gitmesinden dert yanmaktadır.

Cide'den yeni gelmişlerdi, evlerinde eşya adına hiçbir şey yoktu. Memlekette neleri varsa satmıştı babası. Parasıyla işte Külüstür'ü almıştı. Kazandığı para onun onarımına yetmiyordu (BKS,2008:11).

Yeni taşınılan yerde arkadaş bulmak ve bir gruba üye olmak da çok zordur. Çocuklar yeni birini aralarına almaya pek kolay yanaşmazlar. Bacaksız da arkadaş edinmekte oldukça zorlanmaktadır. Lakap takmaları ve her fırsatta dalga geçmeleri Bacaksız'ı oldukça rahatsız etmektedir.

Ah bu İstanbul çocukları! Adını kendisine bile unutturmuşlardı. Bahri'ydi adı. İlk günlerde "Bacaksız" adını eklemişlerdi mahallede... Olmuştu Bacaksız Bahri! (BKS,2008:12).

İnsanlar bir gruba ait olma içgüdüleriyle doğarlar. Kendini kabul ettirme ve varlığını ispat ettirme amacıyla bir grubun üyesi olma çabası vardır. Bir de İstanbul gibi büyük bir şehirde yaşıyorsa kendini korumak ve diğer kişilerle başa çıkmak için arkadaş grubunun olması şarttır. Bacaksız da kendini kabul ettirmek ve kendini korumak için bir arkadaş edinmesi gerektiğini düşünür ve bunu için her yola başvurur.

Onlar beş altı kişiydiler. Oysa kendisi tek başınaydı. Tek başına yaşanmazdı böyle büyük memleketlerde. Bundan sonra kendisi de arkadaş edinecekti (BKS, 2008:22).

Göçün sebep olduğu yabancılaşma memlekete duyulan özlemi arttırmaktadır. Bahri de İstanbul'da arkadaş edinmesine rağmen memleketindeki eski arkadaşlarını özlemektedir.

Annesinin kapattığı odada yazısını yazarken birden içi sıkılıverdi. Nerden de gelmişlerdi şu İstanbul'a. Burda da arkadaş edinmişti ama, nerde Cide'deki arkadaşları...(BPA, 2008: 36)

III.2.2. Geçim Sıkıntısı

Geçim sıkıntısı büyük şehirlere göçün hem sebebi hem de sonucudur. Memleketinde yeterince para kazanamayan kişiler “taşı toprağı altın” diyerek büyük şehirlere göç ederler. Ancak burada da durum aynıdır. Para kazanacak bir iş bulmak zordur. Bulunsa da daha pahalı olan yaşama para yetiştirmek hiç kolay değildir. Bu zorluklardan aslında en çok etkilenen de çocuklardır. İyi beslenememe, para kazanmak için küçük yaşta çalışma, parası olan arkadaşlarının yanında ezilme, parası olan arkadaşlarına özenme gibi sıkıntılar yaşarlar.

Bacaksız ve ailesi de Cide’den İstanbul’a göçen fakir bir ailedir. Memleketteki bütün eşyalarını satan ailenin evinde eşya namına bir şeyleri yoktur. Babası çalışmak için eski bir kamyon alır. Ama çalışıp kazandığı bütün parayı ya aldığı kamyonun borcuna ya da tamir işlerine gider. Ek iş yapan baba yine de evine yeterince para harcayamaz. Bu durum aile içindeki huzura da yansır.

Cide’den yeni gelmişlerdi, evlerinde eşya adına hiçbir şey yoktu. Memlekette neleri varsa satmıştı babası. Parasıyla işte bu Külüstür’ü almıştı. Kazandığı para onun onarımına yetmiyordu. Bugünlerde karpuz kavun taşıyordu Tekirdağ’dan... Bu iş bitince yazlıktan dönenlerin eşyalarını taşıyacaktı. Gece gündüz çalışıyordu babası. Eline iyi para geçiyordu ama, ay başlarında arabanın borçlarına yatırıyor bu paraları. Arabanın bonoları vardı. Kamyonu alırken paraları yetmemiş, satan adama borçlanmışlardı. Şimdi kazanıp kazanıp ödüyordu babası. Paraları hep o arabayı satana götürüyor, verdiği bonoları birer birer geri alıyordu. Ah bu bonolar olmasa ne rahat yaşayacaklardı (BKS,2008:11-12).

Evin yiyecek giderlerini bakkaldan borç defteriyle karşılayan aile, oraya da çok borçlandığı için alış veriş yaparken sıkıntı yaşarlar.

“Al defteri, ikiyüzelli gram zeytin al bakkaldan... Bir de ekmek al da zıkkımlan.”

“Ah benim güzel annem! Benim iyi annem! Nerde defter? Ekmek kutusunun içinde mi?”

“Her zaman nerdeyse orda. Bakkal, babanı sorarsa hafta sonunda uğrayacak de.” (BO, 2008: 73)

Bacaksız hem ailesine yardım etmek için hem de kendi isteklerini karşılamak için çalışıp para kazanmanın yollarını arar. Ailesi onun çalışmasını istemez aslında; çoğu zaman gizli gizli çalışır. Ara sıra babasının yardımcılığını yaparak kamyon sürücüsü yardımcısı olur. Tekirdağ'dan karpuz getirir:

“Beni öyle peşinden koşturamazsın, diyorum sana! Ben alacakaranlıkta yataktan kaldırılmış, bir kamyon sürücüsü yardımcısıyım! Gezmelerden değil, taa Tekirdağ'dan, işten geliyorum! Bostandan, en azdan yirmi otuz karpuz da ben taşıdım, ben yükledim, bizim Külüstür'e. Ağır ol biraz bakalım!” (BKS, 2008: 9)

Bazen para kazanmak için yanlış işlere bulaşır. Ailesinden gizli kaçak sigara satar:

“Söyle bakalım,” diye kulağını da çevirmişti.

“Sen bizim çocuklara sigara veriyormuşsun.”

“Bak hele şuna. Yani, hesap mı vereceğiz sana şimdi?”

“ben hesap istemiyorum ki Rasim Abi.”

“Peki Bacaksız ne istiyorsun?”

“Sigara istiyorum, satmak için.” (BSK, 2007:43)

Bazen iddiasına girer ihtiyaçlarını yarışları kazanarak karşılamaya çalışır:

Ketenhelvacı helvasını uzatmış, vereceği yarışçıyı bekliyordu. Gözleri helvaya ilişen Bacaksız'ı kimse tutamazdı. Bu ketenhelvaya kavuşmak için neler, ne oyunlar düşünmemişti. Ne yapıp yapıp kaptırmamalıydı. (BPA, 2008: 55)

Bazen de Fransız aileye türlü türlü şeyler satar. Parasının bir kısmını annesine verir, bir kısmını da kendisi için harcar:

“Bakın,” dedi Bacaksız, “ben size çok güzel ceviz getirdim. Çıtır çıtır.” (...)

“Tamam,” dedi, “alacak cevizler çok güzel.”

(...)

Altı kilo vardı torbasında. Yüz liradan altı yüz lira. Havlu da alınırdı artık, plaj papuçları da. Böylece iki üç torba ceviz sattı mı hiçbir eksiği kalmıyor demektir. (BTK, 2008: 33)

Kazancını kamyonun ya tamirine ya da bonolarına harcayan Apti Dönmez, eve yeterince gıda alamaz. Alışverişlerini bakkaldan ya da manavdan borçla yapmaktadırlar. Borçlarını ödeyemedikleri için azar azar alıp idareli harcamaya çalışmaktadırlar. Veya memleketten getirdikleri tarhana çorbasıyla karınlarını doyurmaktadırlar. Yeterince beslenemediği için Bacaksız yaşlılarından daha zayıf ve küçüktür.

(...) Ah bu bonolar olmasa ne rahat yaşayacaklardı. Belki de bu paralarla iki günde bir et alıp yiyeceklerdi. Bacaksız çok seviyordu et yemeğini. (BKS, 2008: 11-12)

“Gene çorba mı?” dedi. “Bitmedi mi Cide’den getirdiğimiz tarhanalar?” (BPA,2008:38).

“Ama senden dayanıklı” dedi Yılmaz. “Neden mi dayanıklı? İyi yemek yiyor da ondan.”

“Bundan sonra ben de yerim.”

“Bulursan yersin.”

“Ben de ekmeği çok yerim.”

(...) (BPA, 2008: 56).

Okula başladığında parasızlığın farklı bir sıkıntısını yaşar Bacaksız. Okul müdürü ve öğretmenleri zengin ailelerin çocuklarına farklı Bacaksız ve diğer fakir ailelerin çocuklarına farklı davranmaktadır. Rıfat Ilgaz, bu eserinde öğretmenleri kötü yansıtmıştır. Rüşvetçi, ayırım yapan, paragöz, dayakçı, geri kalmış tipler olarak vermiştir.

Neden öğretmenin kalemi İş Bankasının Müdürünün kızı Nermin’in kalemine benziyor? Hiç kaçmazdı onların gözlerinden.

Neden sınıftaki kimi yaramazlar çok sevilirdi de, kimi çalışanların yüzüne bile bakılmazdı? Hemen sezinleyiverirlerdi yan tutmaları (BO,2008:23).

“Haydar Beyciğim, şöyle giyimli, üstü başı biçimlice... Aile terbiyesi düzgünce...”

“Anladım efendim.. Öylesi pek bulunmaz buralarda... Altan var, babası Balıkpazarı’nın oralarda.. Şey işlerinde... Ayrıca Hal’de de... Bakın...Altan Altınparmak... Şu öğrenci... Üstü başı temiz.” (BPA,2008:9-10).

III.2.3. Arkadaş Edinme

Arkadaş, birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, bacanak, eş, yâren, yoldaş demektir. Çocuklar arkadaşlığa büyük önem verirler. Dışlanan ya da grup dışında tutulan çocuk çok mutsuzdur. Çocuklar için arkadaşlarınca aranıp benimsenmek büyükler tarafından beğenilmekten veya derslerde başarılı olmaktan daha önde gelir. Gerçekten çocuklar arasında yürütülen soruşturmalar en beğenilen, en çok oy toplayan arkadaşların en uyumlu çocuklar olduğunu vurguluyor.

Arkadaşlık çocuğa toplumsal yaşamında gerekli olan uyumlu ilişkileri ve işbirliğini öğrettiği gibi, ezmeden ve ezilmeden yarışma yeteneği de kazandırır. Önder olma, yöneltme, belli bir amaca yönelik takım çalışmasına katılabilme, sorumluluk alabilme gibi yetenekler genellikle arkadaş ilişkilerinde kazanılabilir.⁴Serinin kahramanı Bacaksız memleketindeki arkadaşlarından ayrılıp İstanbul’a gelmiştir. Burada başlarda kendini yalnız hisseder. Mahalledeki çocuklarla anlaşılması biraz güçtür. Çünkü birbirleriyle sürekli dalga geçen, lakap takan ve birbirlerine oyun oynayan tiplerdir. Ama arkadaşlık kurmak herkes için nasıl bir ihtiyaçsa Bacaksız için de bir ihtiyaçtır. Hem yalnızlıktan kurtulmalı hem kendini kabul ettirmeli hem de büyük kentteki sorunlarla başa çıkmasında yardımcı olacak yoldaşlar edinmelidir:

Onlar beş altı kişiydiler. Oysa kendisi tek başınaydı. Tek başına yaşanmazdı böyle büyük memleketlerde. Bundan sonra kendisi de arkadaş edinecekti. İnsanların olduğu gibi çocukların da en küçüğüydü, hem de güçsüzü... Akıllı olması, açık göz olması gerekirdi (BKS, 2008:22).

⁴<http://www.hakikat.com/dergi/96/busra96.html> Tarih: 07/06/2012)

Arkadaş edinmek öyle kolay olmaz. Mahalledeki çocuklar sürekli dalga geçer, Zeynep ise Bacaksız ile arkadaşlık kuramaya pek yanamaz; çünkü Bacaksız' ı gözü tutmaz.

“Arkadaşlar!” diye başladı. Güzel bir başlangıçtı bu. On beş yaşındakiler bile böyle başlayabilirlerdi söze, kocaman adam oldukları halde.

Ama Zeynep:

“ Hadi oradan Bacaksız!” dedi, “Sen nasıl bizim arkadaşımız olursun! Ben tuttuğum gibi uzatırım seni!” (BKS, 2008: 55).

Bacaksız da arkadaşlık kurabilmek, onlardan üstün olduğunu göstermek için yalan söyler. Hiç Boğaz Köprüsü'nü görmediği halde görmüş gibi anlatır. Yalanı sonunda ortaya çıkar ve bir daha yalan söylememe kararı alır.

“Siz hiç Boğaz Köprüsü'nden geçtiniz mi?” dedi Bacaksız.

Hiçbiri Boğaz Köprüsü'nden geçmemişti. Bu görgüsüzlükleri, bilgisizlikleri yüzünden ezilmişlerdi. Bacaksız da köprüden geçmemişti ama, onlardan üstün yanını bulmuştu şimdi.

“Arkadaşlar!” dedi, “Boğaz Köprüsü dünyanın en büyük, en güzel köprüsüdür. Hiç ayakları yoktur. Altından büyük büyük vapurlar geçer, gene de direkleri değmez! Altından uçaklar bile geçebilir çocuklar!” (BKS, 2008: 63).

Arkadaşlarının takdirini kazanmak için ya onların yaptıklarını ya da onların her dediğini yapar. Mahalledeki çocukların kaçak sigara sattığını öğrenince o da onlar gibi Karaborsacı Rasim'den kaçak sigara alır ve satar. Bu olay esnasında hiç beklemediği şekilde çok korktuğu ve ön yargılı olduğu Karamarsık çetesinden biriyle arkadaşlık kurar. Ön yargılı olmamak gerektiğini, insanları iyi tanıdıktan sonra değerlendirmesi gerektiğini öğrenir.

Aynı şekilde Kamyonu kaçırdığı gün Gülten'in de iyi bir kız olduğunu anlar ve artık ona lakap takmaz, taktırmaz.

Okula başladığı zaman ise mahalledeki en büyük çocuk olan Paytak Yılmaz'ın sözünden çıkmaz. Yılmaz'ın, Ferit Derler' e hazırladığı oyunda Bacaksız da görev alır. Yılmaz'ın dediğini harfiyen yapar. Yılmaz'ın gözüne girmeye çalışır. Ona “ abi” diye seslenmeye başlar.

Bacaksız, mahallede serideki her bir kitapta daha da geniş bir çevre edinir. Kendisini başarılı olduğu alanlarda öne çıkarır. Bu durum kendine güvenini artırır. Son kitapta ise köyüne geri dönen Bacaksız'ın en yakın arkadaşı Tekin olur. BTK isimli kitapta Bacaksız'ın özgüveni daha da artmıştır. Liderlik yapar konuma gelmiştir. Akıl almaktan çok akıl verir. Fransız ailenin çocuklarıyla yakın ilişkiler kurabilir. Hatta kendisine kötü davranan Vural'ın hayatını kurtararak kahraman bile olur.

III.2.4. Kaçakçılık

Kaçakçılık, bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticarettir. Gümrük vergisini vermemek ya da ithalat veya ihracat yasağını aşmak için bir malın gizlice bir ülkeye getirilmesi ya da bir ülkeden dışarı çıkarılmasıdır. Kaçakçılık yapanlar bu işlerde ceza almadıkları için genellikle çocukları kullanırlar. Böylece hem işlerini hallederler hem de hapse girmekten kurtulurlar. Çocuklar yakalansa bile biraz azar işitip salınırlar.

BSK adlı kitapta Bacaksız ve mahalledeki diğer çocuklar Rasim abilerinden aldıkları kaçak sigaraları satarlar. Bacaksız mahalledeki diğer çocuklardan sonra başlar satmaya. Küçük olduğu için Rasim birer birer verir sigaraları. Bacaksız sigaraları satarken Keriz Arif ile karşılaşır. Onun yardımıyla satış yapar. Bu sırada bir polise yakalanırlar; ancak Keriz Arif sayesinde kurtulurlar.

“Söyle bakalım,” diye kulağını da çevirmişti.

“Sen bizim çocuklara sigara veriyormuşsun.”

“Bak hele şuna. Yani, hesap mı vereceğiz sana şimdi?”

“Ben hesap istemiyorum ki Rasim Abi.”

“Peki Bacaksız ne istiyorsun?”

“Sigara istiyorum, satmak için.” (BSK, 2007:43)

Mahalleye döndüğünde ise Rasim ile mahalledeki diğer çocukların polis tarafından götürüldüğünü öğrenir. Elinde parayla babasına yakalanan Bacaksız, babasından azar işitir, dayak yemekten son anda kurtulur.

Kitapta kaçakçılık olumsuzlaştırılmıştır. Apti Dönmez' in Bacaksız'a kızması ve polislerin Rasim ile çocukları toplaması kaçak sigara satmanın yanlış ve yasalara aykırı olduğunu çocuklara göstermektedir.

“Bugün sigara kaçırır, yarın araba kaçırır! Bir başladı mı hayrını gör artık!” sonra Bacaksız'ın üstüne yürüdü. “Bir daha yapacak mısın doğru söyle!”

Böyle bir durumda, kim çıkar da ‘Yaparım’ diyebilirdi.

“ Söyle bir daha gidecek misin o Rasim denilen karaborsacının, kaçakçının yanına!” (BSK, 2007: 81-82).

Bacaksız, koşmuş, elinde ekmekle bakkaldan dönerken arkadaşlarını görmüştü. Karakoldan geliyorlardı. Sıfır numarayla tıraş edilmişti saçları. Polisler bundan sonra, görünce tanıyacıklardı onları. Hele bir daha sigara satarlarken yakalarlarsa, hapse atacıklardı (BSK,2007: 84).

Ayrıca kitapta insan kaçakçılığına da kısaca yer vermiştir. Kaçakçılığın farklı boyutlarını vermiş ve hepsinin yasalara aykırı olduğu, uymayanların cezalandırılacağı üzerinde durulmuştur.

Ferit'in babası Salim Derler, Almanya'ya işçi kaçırarak bir örgütün adamıydı. Geçenlerde bu örgüt ortaya çıkmış, babası da yakalanmış içeriye atılmıştı (BSK, 2007: 86).

III.2.5. Okul, Eğitim, Öğretmen

Okul, eğitim ile öğretimin bir arada yapıldığı yerdir. Okullarda çeşitli düzeylerde, toplu olarak öğrenim yapılır. Okul eğitimindeki temel amaç, öğrencilerin zihinsel, bedensel ve ahlaksal açıdan gelişmesini sağlamaktır. Türkiye’de okullar genellikle eylül ayının ikinci haftası gibi açılır ve haziran ayının ikinci haftası kapanır.

Okulların açılacağı hafta hemen hemen her evde bir telaş ve heyecan vardır. Okul alışverişleri yapılır. Yeni eğitim öğretim yılına hazırlanılır. Okula yeni başlayan

çocuklarda heyecan daha fazladır. Okul gereçleri dikkat çekici gelir. Okulun açılması, bazı anne babalar için kafa dinlemek demektir.

Bacaksız da serinin üçüncü kitabı olan Bacaksız Okulda isimli kitapta okula başlar. Heyecanla alınan eşyaları tekrar tekrar inceler. Ayrıca okula başlamayı çok ister Bahri; çünkü okulda kendisine lakap takılmayacağını, öğretmenin buna izin vermeyeceğini düşünür.

Birkaç ay sonra okula gidince de mi böyle olacaktı? Ne var ki oralarda bir öğretmen bir de müdür vardı. Çıkar karşısına,

“Bana Bacaksız, diyorlar,” diye dert yanardı onlara.

Onlar da şöyle bir dolaşırlar,

“Çocuklar!” diye kaşlarını çatıp, “Bu Bahri’ye bir daha Bacaksız demeyeceksiniz! Dediniz mi, sonra karışmama haaa!” diye çıkışırlardı.

Kim bir daha ona ağzını açar da ‘Bacaksız’ diyebilirdi. Bir okul başlasa!... (BSK,2007: 52).

Fakat okula başladıktan sonra Bacaksız’ın okul hakkındaki görüşleri değişir. Çalışkan bir öğrenci değildir Bahri. Bunun yanı sıra sol eliyle yazı yazdığı için sürekli dayak yemektedir. Bu nedenle okulu dayak yenen yer olarak görür.

Hem de kenarı demirli bir cetvel tahtası, elinin üstünde küttledi. Açıkta anlamı! Kalem sol elden sağ ele geçsin, demek istiyordu. Sıkı bir bildiriydi bu! Okul buydu işte! (...) Cetvelin içinde incecik demir olmasa, bu vuruşlara katlanabilirdi de... Ah, o içindeki demir!.. Neyse, bu demirin de bir kolayı bulunurdu ilerde. Dur bakalım, dün bir, bugün iki... Ya demiri çıkarılır, ya da Taşkafa Orhan’a demirsiz bir cetvel verilip demirlisi ondan alınır. Daha olmazsa yürütülür, yok edilirdi bu can yakan cetvel! (BO,2008: 16).

Kendisine lakap takılmasına engel olacağını düşündüğü öğretmeni de ona ‘Bacaksız’ deyince çok şaşırır.

“Öğretmenim, resim yapıyorum ben, yazı yazmıyorum ki...” diyecek oldu.

“Bak hala söyleniyor Bacaksız!..”

Ne? Bacaksız mı? Bu da nereden çıktı? Koskoca öğretmen, nasıl Bacaksız derdi.

“Ayıp” dedi “çok ayıp!”

Ağzından kaçırırvermişti bunları! (BO, 2008: 35-36)

Ayrıca öğretmenin ve okul müdürünün zengin öğrencilerden yana taraf tutması Bahri’yi okuldan iyice soğutmuştur.

Neden öğretmenin kalemi İş Bankasının Müdürünün kızı Nermin’in kalemine benziyor? Hiç kaçmazdı onların gözlerinden.

Neden sınıftaki kimi yaramazlar çok sevilirdi de, kimi çalışanların yüzüne bile bakılmazdı? Hemen sezinleyiverirlerdi yan tutmaları. (BO,2008:23)

Bacaksız derslerdeki başarısızlığının nedenini öğretmenin gözünün hep onun üstünde olması olarak görür.

“Neden öğretmenin gözü bütün gün hep üzerindeydi? Başka çocuk yok muydu bu derslikte?” (BO,2008: 12).

Ayrıca öğretmeni Bahri’nin sol eliyle yazı yazmasına, resim yapmasına izin vermez. Bunu önlemek için de dayak atma yolunu seçer. Bacaksız bu dayatmalara karşı çıkmaktadır. Yediği dayaklar artık onun kaldıramayacağı dozdadır.

Anlamıyordu Bacaksız Bahri... Sağ el ters olmuyordu da, sol el ters oluyordu. Ayaklar da böyle miydi? Sol ayakla topa vurmak yasak mıydı? Sol gözle bakmak, sol kulakla işitmek? Terslik mutlaka öğretmende idi. Bir de kendisine ters adam diyordu. Eğer sol el ters olsaydı, çizgiyi bu elle daha güzel çizebilir miydi hiç! (BO,2008:15).

Bacaksız sadece kendi sınıf öğretmeninden değil, sınıfına geçici olarak gelen Suna Özkanoglu’ndan da fiziksel şiddet görür. Sebep yine sol elidir. Sol elinin bu seferki suçu “Bozkurt” yazmaktır. Suna öğretmen ideolojisine aşırı düşkündür. Çocuklara bu ideolojisini benimsetmek ister; fakat birinci sınıf öğrencisi olan çocuklar pek anlamazlar. Bu durumda Suna öğretmeni çileden çıkarmaktadır.

Bacaksız Bahri'nin sol eliyle yazdığını görünce deliye döndü:

“Sen!” diye yürüdü üzerine. “Sen nasıl sol elinle yazarsın bozkurtu!”

Şaşırmış kalmıştı Bahri. Demek bu kadın da yasak ediyordu sol elle yazmayı.(BPA, 2008: 80)

“Ne biçim çocuklarsınız siz! Hep kurdun parçalayıp adam yemesinde aklınız. Bu bozkurt öyle canavar kurtlardan değil. Yol göstermiş bizim dedelerimize, önlerine düşmüş de...” (BPA, 2008:84-85)

Rıfat Ilgaz'ın çizdiği öğretmen portresi genellikle kötü yöndedir. Kendini geliştirmeyen, yeniliklere açık olmayan, dayatmacı, çıkarıcı, taraf tutan, daya atan ya da hakaret eden, farklı düşüncelere ve davranışlara tahammülü olmayan öğretmen ve müdür tipleri vardır eserinde. Çizdiği Suna Öğretmen karakteriyle bu durum kötülenmiştir. Bu konuda Rıfat Ilgaz'ın sahip olduğu ideolojinin etkisi vardır.

III.2.6. Spor

Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız serisinde spor koşu yarışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bacaksız Paralı Atlet kitabında atletizmin koşu dalına yer verilmiştir.

Mahallelerine gelen keten helvacıdan helva alabilmek için parayı bulamayan Bacaksız, bu işin içinden Altan ile yarışarak çıkar. Altan'ı yenip ketenhelvaya kavuşur. Ancak Altan peşini bırakmaz. Çikolatasına tekrar yarışmaya karar verirler. Ama Bacaksız on gün müsaade ister. Bu on günde Paytak ile antrenman yapar, yarışa hazırlanır. Yarış günü tam bir müsabaka havasında geçer.

Bacaksız Tatil Köyünde isimli eserinde ise sporun yüzme dalına değinmiştir. Köyü Kargacık'a dönen Bahri denizde profesyonel şekilde yüzer ve özellikle Fransızları kendisine hayran bırakır.

Mösyö Jerom, bu iki arkadaşa özenerek bakıyordu uzandığı çakılların üzerinden.

“Bravo Bahri! Bravo Tekin!”

Bahri çok isteksiz girmişti denize, ama bu seslenişler karşısında bir dalıp çıkamazdı artık. Önce uzun bir dalış yaptı. Bay Jerom'u şaşırtacak kadar uzaklardan çıktı su yüzüne.

“Bravooo! Sen bir balıkadam! Hem de kocaman bir adam!” (BTK, 2008: 56)

III.2.7. Farklı Kültürler

Rıfat Ilgaz, Bacaksız serisinde kültürel farklılıklara değinmiştir. İstanbul'a göç eden ailenin yabancılaşması en başta ele alınan konudur. Burada büyük şehir kültürüne uyum sağlamaya çalışan aileyi vermiştir. Yalnız İstanbul'daki çevreleri sosyal ve ekonomik açıdan kendileri gibidir. Bacaksız serisinin son kitabı olan Bacaksız Tatil Köyünde de köyüne geri dönen Bacaksız'ın buraya da yabancılaştığı görülür.

Köylülerin hoş görüşü, misafirperverliği çok hoşuna gider. Farklı konuşmaları, duymadığı kelimelerin kullanımı ilgisini çeker.

Bu kez öyle ağzını açıp seslenmeyecekti. Çalıp kapıyı girecekti içeri. Köylülerin çok iyi huyları vardı. Kimse “Sabah sabah ne işin var bu evde?” diye sormazdı.

(...)

Gülerek çıktı ocaklı evden Tekin. Buralarda odalara ev diyordu köylüler. Kimi odalarda ocak vardı. Bu odaların adı da “ocaklı ev”di. Bacaksız, Cide'de doğmuştu ama, bunları daha yeni yeni öğreniyordu. (BTK,2008: 10)

Bunun yanı sıra köyde tanıştığı Fransız aile de farklı bir kültür örneği gösterir. Giyimleri, dilleri, yemekleri bambaşkadır. Bacaksız, bu farklılıkları dikkatle inceler. Onlar gibi giymeye özenir. Plaj kıyafetleri, terlikleri ve havlusu satın alır. Onlardan dil öğrenir.

Kız elindeki çiçeklerle ayağa kalktı. “Bonjur” diye yanıtladı.

“Bonjur” dedi Bacaksız Bahri de.

Bu sözün günaydın anlamına geldiğini anlamıştı. Tek öğrendiği Fransızca sözcük de bu “bonjur”du işte. (BTK, 2008: 14)

Farklı olan damak zevklerine göre ürünler satar. Öncelikle onlara daha önce tatmadıkları, köylerinin mahsulü olan yoğurt, süt, ceviz, kestane gibi şeyler satarlar. Daha sonra salyangoz yediklerini öğrenince salyangoz toplayıp Fransızlara götürürler. Yabancıların domuz eti yediğini bilen Bacaksız son olarak domuzu vurmaları karşılığı alabileceklerini söyler.

III.3. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Mesaj/İletiler Açısından İncelenmesi

İleti, yazarın ya da şairin amacını belirtir. Yazarın/şairin okurla paylaşmak isteği asıl fikri ifade eder. Çocuklara yönelik yazılan metinlerde iletiler daha büyük önem taşımaktadırlar. Hayatı kitaplardan öğrenecek olan çocuk, metinlerdeki iletileri doğru anlamalıdır. Çocuk, doğruyu – yanlış, iyiyi – kötüyü, hayatın güzel ve çirkin yönlerini ilk defa kitaplardan gördüğü için metinler de çocuklara uygun iletiler içermelidir.

Çocuk kitaplarında iletiler konu ve temayla bağlantılı olmalıdır. İletiler, çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. İletinin çocuğa kazandıracağı bir şeyler olmalıdır. Çocuğun zihninde soru oluşturup cevabını bulabileceği şekilde verilmelidir. İletinin aktarımında farklı yollar kullanılmalıdır.

Bütün bu özellikleri göz önünde bulundurarak Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız serisi iletilere açısından incelenecektir. Eserleri daha iyi inceleyebilmek için aşağıdaki gibi bir sınıflandırma yapmak daha doğru olacaktır.

1. Çocuk Eğitimi İle İlgili İletiler
2. Toplumsal Sorunlarla İlgili İletiler
3. Eğitim- Öğretim Alanında İletiler
4. Oyun ve Yarışlarla İlgili İletiler
5. Kültürel Farklılıklarla İlgili İletiler

III.3.1. Çocuk Eğitimi İle İlgili İletiler

Eğitim, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul

içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye demektir (TDK, Türkçe Sözlük, 2005:606).

Eğitimin ilk basamağı ailedir. Çocuğun ilk arkadaşı ilk öğretmeni, ilk modeli anne ve babadır. Çocuklar belli bir yaşa kadar ailenin etkisi altında büyür, gelişirler. Toplumsal kuralları ilk olarak ailede görürler. Örnek aldıkları ve taklit ettikleri kişiler yakın çevresindeki kişilerdir. Konuşmayı, yakın çevresindeki kişilerin seslerini taklitle öğrenen çocuk; iyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı, nerede nasıl davranması gerektiğini de aile bireylerini taklit ederek öğrenir. Daha sonra işin içine arkadaş çevresi ve okul girer.

Erkek çocuklar için ‘baba’ ayrı bir yere sahiptir. Çünkü erkek çocukların ilk rol modelleri babalarıdır. Babaların yaptıklarını yapmaya, onlar gibi konuşmaya çalışırlar. Oturuşlarıyla, kalkışlarıyla, konuşmalarıyla hep babalarını taklit ederler.

Bacaksız serisinin kahramanı Bacaksız Bahri de babasını örnek almaktadır.

(...) *‘İşte böyle olacak! Ben dur deyince duracaksın! Tamam mı?!’*

Böyle bir konuşmanın sonunda ‘Tamam mı?’ demeyi babasından öğrenmişti (BKS, 2008:11).

Anne ise ailede sevgi ve şefkati temsil eder. En zor anlarında yardıma koşan kişi annedir. BKS isimli eserde gece uyanan ve üşüdüğü için yorganını arayan, bulamayınca da annesine seslenen Bahri’den söz etmektedir.

Bu arada Bacaksız da kestirmişti, hafiften... Belki bir, belki iki saat... Hiçbir tehlike yok diye demir boruların üstünden inmiş, serin kaldırım taslarının üzerine uzanmıştı. Uyanır uyanmaz battaniyesini aramıştı. Belki de biraz üşüdüğünden... Elini sağa sola uzatmıştı, gözlerini aralamadan. Nereye uzansa taslara değiyordu parmakları. “Yatağımdan kaymış olacağım...” diye düşündü.

‘Anne!’ diye seslendi. Hiçbir yanıt gelmemişti. Kuşkulanır gibi olmuştu durumdan. Annesi hep duyardı böyle seslenince... Yoksa mutfaka mı gitmişti?

‘Anne! Neredesin?’

Yattığı yere doğru ayak sesleri yaklaşıyordu. Nasıl ayak sesleriydi böyle? Sanki sokakta yürür gibi... Taslara çarpa çarpa atılan adımlardı bunlar... Sert ayak sesleri, askerce... Oysa annesi düşte gezer gibi yürürdü evin içinde. Terlik bile giymezdi, kimse uyanmasın diye. Demek sokaktaydı! Neden sokakta yatıyordu? Her gece olurdu bu, yalnız sokakta değil, dağ başına da çıkardı, deniz kıyısında da gezerdi. Hiç tanımadığı sokaklarda bile dolaştığı olurdu. Büyükler buna 'düş' derlerdi. Düş görmek derlerdi. O da düş görüyordu demek (BKS, 2008:83-84).

Sorumluluk erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun görevler vermekle başlar (Yavuzer, 1997:107).

Çocuğun özelliklerine uygun olarak verilen görevler çocuğun başarı duygusunu tatmasına yardımcı olduğu için kendisine olan güveni arttıracaktır. Bu nedenle aileler çocuklarından yapabileceği becerileri beklemelidirler.

BKS kitapta babası Bacaksız'a kendisini aşan bir görev verir. Bu görevi başaramayan Bacaksız da yalana başvurur. Yani yanlış bir davranış başka bir yanlış doğurur.

'Al bunu!' demişti, 'Eve götür! Sakın düşürme haaa!' sonra sağını solunu kollayıp 'Kimseye gösterme!' diye de eklemişti. Ne tuhaf adamdı babası. Hiç koskocaman karpuzu başkalarına göstermeden eve götürebilir miydi? (BKS, 2008:6)

Gücü yetmediği için karpuzu eve sağ salim eve götüremeyen Bacaksız, babasından korktuğu için, bakkaldan kelek bir karpuzu alır evdekileri kandırmaya çalışır. Ancak babası durumu fark eder ve ceza verir.

Yalan söylemenin doğru olmadığı ve eninde sonunda ortaya çıkacağı vurgulanmıştır. Yine Bacaksız arkadaşlarına hiç görmediği halde Boğaz'ı görmüş gibi anlatmış; ama bu yalanı da ortaya çıkmıştır. Bu durumdan çok utanan Bacaksız, yalan söylememe kararı almıştır.

Bacaksız uydurduğu köprü gezisi için çok utanmıştı. Bir daha başından geçmemiş olayları, başından geçmiş gibi anlatmayacaktı. Anlatırsa böyle yüzüne gözüne bulaştırıyordu işte (BKS, 2008:91).

Şiddet, sorunları çözmede etkili olmadığı gibi problemleri daha da büyütür. Rıfat Ilgaz, şiddet unsurlarına eserlerinde fazla yer vermemiştir. Ancak çocukların aile içinde şiddete maruz kaldıkları satır aralarına yerleştirilmiştir. Bacaksız da arkadaşları yanında bir kez babasında bir kez de annesinden fiziksel şiddet görür. Bu durumun ruhsal kırıklıkları fiziksel acılarından daha büyük olmaktadır.

Ama babası, öfkelerini yenememişti. Bacaksız'ı ensesinden yakaladığı gibi, birden ayaklarını yerden kesivermişti (BSK, 2007: 80-81).

Şaşkınlıktan Sevil'in karşısında dikilip duruyordu. Annesi dayanamadı, kıcına bir şaplak indirdi:

“ Yürü! Daha duruyor. Bacaksız seniii!.. ” (BO, 2008: 83)

Şiddet unsurları çocuklar arasında fazla yer almaz. Fiziksel şiddet uygulayan tek çocuk Zeynep'tir. Ancak sözel şiddet hat safhadadır. Lakap takma, aşağılama, dalga geçme gibi ögeler metinlerde yer almaktadır.

Çocuğun terbiyesinde ailenin eğitim ve ekonomik düzeyi oldukça önemlidir. Eğitimli ve kültürlü bir ailenin davranışları çocuğa yansımaktadır. Okumamış aileler çocuklarıyla yeterince ilgilenmezler ve iletişim kuramazlar. Bu durum çocuğu genellikle sokağa yöneltmektedir.

Bacaksız serisindeki aileler genellikle eğitim ve ekonomik düzeyi düşük ailelerdir. Çocuklar zamanlarının çoğunu sokakta, özellikle sokaktaki çeşmenin başında geçirirler.

Maddi durumun iyi olmaması çocukların küçük yaşta ekmek parasının peşinden koşmasına neden olur. Bazen bu yolda yanlış işlere bulaşırlar. Ailenin çektiği sıkıntılara üzülen çocuklardan biri de Bacaksız Bahri'dir. Annesine yazın boyacılık yapacağına söz verir. Ancak kitapta çocukların çalışmasının doğru olmadığını vurgulanmıştır.

‘Anne, okul bir tatile girsin boyacılık yapıp para kazanmazsam bana da Bahri Dönmez demesinler.’

‘Sen okuyup yazmayı öğren de gerisine karışma. Senden para isteyen mi var?’ (BO, 2008:73)

Anne baba arasında ki anlaşmazlığa genellikle çocuklar da tanık olur. Ortamın çocuğu etkilemesi çocuğun yaşına, kişilik özelliklerine, anne ve babanın karşılıklı tutumlarına büyük ölçüde bağlıdır. Boşanmış aile ortamından en çok etkilenen yine hiç şüphesiz çocuktur.

BSK isimli kitapta boşanmış bir ailenin çocuğunun sıkıntısı dile getiriliyor. Anne-babalar boşansalar da çocuklardan ayrılmazlar. Bu durumun bazen olumsuz yönleri de vardır. BSK’de eve ekmek götürmek zorunda kalan çocuğun, babasının paralarına el koymasından ve annesi gibi babasından kurtulamamasından şikâyetçi olduğu görülür.

III.3.2. Toplumsal Sorunlarla İlgili İletiler

İnsanlar, sosyal varlıklar olduğu için toplum halinde yaşarlar. Topluluk halinde yaşayan insanların ilişkilerini düzenleyen bir takım kurallar vardır. Bu kurallara uyulmadığı takdir de bir kaos ortamı olur.

Rıfat Ilgaz, eserlerinde toplumun sıkıntılarını, problemlerini, yanlışlarını ele almıştır. Bacaksız serisinde dönemin en büyük problemlerinden biri olan kaçakçılığa değinmiştir. Kaçak yollarla getirilen sigaraların satımında çocukların kullanılmasının yanlış olduğuna dikkat çekmiştir. Kaçakçılığın farklı bir boyutu olan insan kaçakçılığını da olumsuzlaştırmıştır.

“Bugün sigara kaçırır, yarın araba kaçırır! Bir başladı mı hayrını gör artık!” sonra Bacaksız’ın üstüne yürüdü. “Bir daha yapacak mısın doğru söyle!”

Böyle bir durumda, kim çıkar da ‘Yaparım’ diyebilirdi.

“ Söyle bir daha gidecek misin o Rasim denilen karaborsacının, kaçakçının yanına!” (BSK, 2007: 81-82)

Bacaksız, koşmuş, elinde ekmekle bakkaldan dönerken arkadaşlarını görmüştü. Karakoldan geliyorlardı. Sıfır numarayla tıraş edilmişti saçları. Polisler bundan sonra, görünce tanıyacaktı onları. Hele bir daha sigara satarlarken yakalarlarsa, hapise atacaktı. (BSK,2007: 84)

Eğitimde fırsat eşitliğinin olmaması ve zengin aile çocukları ile fakir aile çocukları arasında muamele farkının olmasını da BO isimli eserinde eleştirmiştir. Ilgaz’ın

eserinde çizdiği öğretmen ve idareci portresi pek iç açıcı değildir. Kendini geliştirmeyen öğretmenler, kendi ideolojilerini dayatmak isteyen öğretmenler ile maddi durumuna göre öğrenciye muamele eden para göz idarecilerle dalga geçerek ülkemizdeki eğitim sorununa dikkat çekmiştir.

Neden öğretmenin kalemi İş Bankasının Müdürünün kızı Nermin'in kalemine benziyor? Hiç kaçmazdı onların gözlerinden.

Neden sınıftaki kimi yaramazlar çok sevilirdi de, kimi çalışanların yüzüne bile bakılmazdı? Hemen sezinleyiverirlerdi yan tutmaları. (BO,2008:23)

(...) Ama kesin olarak doğru olan bir şey vardı ortada: Haydar Aybekler'in beş yıl daha yaşlanmış olması. Beş yıl daha çökmesi... Beş yıllık eskimesi... Bilgisinin üstüne yeni bilgiler koymayan öğretmenler, yaşlanır, çağ dışı oluverirlerdi bir gün. Emeklilik bir kurtuluş değil, temize çıkış olurdu bu gibiler için. (BO, 2008: 24-25)

Çocuklar defterlerini çıkarırken öğretmen de yakasındaki rozeti çıkarmıştı. Rozetin arkasında çuvaldız büyüklüğünde, ok biçiminde bir iğne vardı. Önce tahtaya kocaman bir BOZKURT yazmış, işini bitirince de rozetini iğnesinden tutarak çocuklara göstermeye başlamıştı. Zühal rozete bakar bakmaz:

“Aaa, öğretmenim” dedi, “kurt köpeği bu. Ayyıldız Apartmanının önünde gördüm!”

“Hayır!” dedi Bayan Özkanoğlu. “köpek değil, bu kurt! Bozkurt!”

“Ama köpeğe benziyor.”

“Benzemez “ dedi. “Nasıl benzermiş? Bozkurt bu!”(BPA,2008: 79)

“Haydar Beyciğim, şöyle giyimli, üstü başı biçimlice... Aile terbiyesi düzgünce...”

“Anladım efendim.. Öylesi pek bulunmaz buralarda... Altan var, babası Balıkpazarı'nın oralarda.. Şey işlerinde... Ayrıca Hal'de de... Bakın...AltanAltınparmak... Şu öğrenci... Üstü başı temiz.” (BPA,2008:9-10)

III. 3.3. Eğitim- Öğretim İle İlgili İletiler

Çocuğun eğitiminde aileden sonra ikinci önemli kurum okuldur. İlk eğitimini aileden alan çocuk, okulla beraber şekillenip gelişecektir. Okul sayesinde iyiyi, güzeli, doğruyu öğrenmektedir. Hatta çocukta okula karşı büyük bir güven oluşmaktadır. Çünkü çocuk, tüm doğruların okulda olduğuna inanmaktadır. Rıfat Ilgaz, BSK’ de okula karşı büyük bir güven duyan Bahri’yi anlatır. Bahri kendisine “Bacaksız” denmesinden hiç hoşlanmaz. Ona göre bu durum ancak okulda çözümlenir:

Nerden biliyorlardı kendisine mahallede Bacaksız dendiğini? Babasının koyduğu ad kimsenin aklına gelmiyordu da, mahalle çocuklarının uydurduğu adı, hemen herkes yüzüne karşı söyleyiveriyorlardı. Birkaç ay sonra okula gidince de mi böyle olacaktı? Ne var ki oralarda bir öğretmen, bir de müdür vardı. Çıkar karsısına, ‘Bana Bacaksız, diyorlar’ diye dert yanardı onlara.

Onlar da söyle bir dolaşırlar,

‘Çocuklar’ diye kaşlarını çatıp, ‘Bu Bahri’ye bir daha Bacaksız demeyeceksiniz. Dediniz mi, sonra karışmam haaa.’ diye çıkışırlardı.

Kim bir daha ona ağzını açar da Bacaksız, diyebilirdi. Bir okula başlasa...(BSK,2007:52)

Bilgili, cesur ve kararlı bireyler yetiştirmek, toplum için önem taşır. Önemli olan kendini öğrenmeye hazır hissetmektir. Yoksa öğrenmenin yaşı yoktur. Okula başlama aşamasında çocuklar aileleriyle beraber tatlı bir telaşa kapılırlar. Bu yeni durum bile çocuklar için bir eğitim aşamasıdır. Rıfat Ilgaz, BO eserinde okula gitmeye hazırlanan çocukları işler:

Fesleğen sokağı, okul hazırlıklarını hızlandırmıştı. Ağabeylerin, ablaların üç beş yıl önce kullandıkları çantalar, önlükler, beyaz yakalar, defterler, kalemler, boyalar elden geçiriliyordu. İşe yarayanlar, kesilip biçilince bir süre giyilebilecek olanlar sandıklardan, sepetlerden çıkarıldı. Sökükler, yırtıklar dikildi, yıkandı, ütülendi. Provalar yapıldı. Çantalara yeni defterler, yeni kalemler, yeni boyalar kondu. Açıldı, kapandı, kilitlendi (BO,2008:5).

Eğitim ve öğretim işini okulda yapan çocuk, ailesi tarafından desteklenirse yapılan çalışmalar yerleşmiş olur. Evde ebeveynler veya büyük kardeşler eğitime destek olmalıdırlar. Öğretmenin verdiği ödevlere, yaptığı çalışmalara evde bakılmalıdır. Eğitim işi sadece okulla sınırlı kalmamalıdır.

BO henüz okuma yazma öğrenemeyen çocuğun babasının çabası anlatılır. Yaşlıları okuma yazmayı öğrenebilmiş; ancak Bahri geri kalmıştır. Bu durumdan rahatsız olan baba, çocuğuna okuma yazma öğretmeye çalışır:

Bir gün onu karşısına çekti. Teker teker harfleri sordu. Gördü ki, Bahri harflerin 'ha'sını bile bilmiyor. Aldı eline kalemi. Tam yirmi dokuz harfi sırasını atlamadan, defterine teker teker yazdı.

'Öğren bunları.' Dedi, 'Gözünü patlatırım senin,'

Babasının cetveli yoktu, öğretmen gibi. Beşkardeşi vardı. Öğretmen harfleri iki, üç ayda öğretememişti ama, Apti Dönmez ondan önce başarmıştı bu işi. Gelgelelim, Bacaksız'ın yirmidokuz harfin yirmidokuzunu da sular seller gibi ezberlemesi, okumasına yazmasına en küçük bir katkıda bulunmamıştı. (BO, 2008: 25-26)

Ailenin eğitime bakış açısı ve verdiği önem çocuğu da etkilemektedir. Çocuk, okul hakkında nasıl bir yargıya sahipse bu, okul hayatı boyunca devam edecektir. Bu nedenle ailenin tutumu çok önemlidir. BO' da ailenin gözüyle okul, çocuklardan kurtulmak için bir vesiledir:

Eğer Fesleğen Sokağı'ndaki ana babalar, okulların açılma gününü sabırsızlıkla bekliyorlarsa, çocukları için vezir düşü gördüklerinden değildir. İş büyütmeyelim. Sırf çocukların başlarından bir an önce gitmeleri içindir. Bu sokağın haylazları, onlara etmediklerini bırakmamış, ocaktaki çorbalarıyla beraber sabırlarını da kaç kez taşırmışlardır." (BO,2008:6)

Sürekli aynı yöntemle ders anlatılan çocuk, sıkılacaktır. Onun için öğretim yöntemleri çok önemlidir. BO, eserinde sürekli aynı yöntemle ders işleyen öğretmen eleştirilir:

Öğretmen üç aydır ikinci kez resim yaptırıyordu. Bütün ağırlığı alfabeye verdiği için, bütün dersler alfabe dersi olmuştu. Ona kimse çocuklara resim yaptırıyor musun, marş söylüyor musun diye sormazdı. Okumayı söktüler mi, diye sorardı. Hele müfettişler...

Bacaksız bıkmıştı alfabeden! Hele alfabe dersinin cetvelinden. Resim, onun için özgürlük demekti. Kalem istediği eline alır, dilediği biçimde at çizebilirdi şimdi. (BO, 2008: 34)

Eğitimde görsellik önemlidir. Çocuk, bir fotoğraf makinesi gibi dikkatini çeken durumları beynine not eder. Zamanı geldiğinde bu notları çıkararak kullanır. Bacaksız Bahri Cide’de iken arkadaşından gördüğü hareketi yapmaya çalışır:

Yüzükoyun yattığı yerden birden doğruldu. Elindeki kalem, defterin üzerine attı. Ünal’dan öğrendiği gibi iki elini yere yapıştırıp yeri tekmeleyerek dikildi. Ayaklarını duvara yapıştırmıştı. Elleriyle bir iki adım atıyor, bir sarsıntı duyunca ayaklarının burnuyla duvarda dengesini düzeltiyordu. Bir süre ayaklarını duvara değdirmeden de durabiliyordu. Demek Cide’den beri kolları daha da güçlenmişti. Madem kendisine Bacaksız diyorlardı o da bacaklarını kullanmadan elleriyle yürüyecekti. Yalnız yürümele kalmayacak, koşacaktı da...” (BPA, 2008: 37-38)

Çocuğun kullandığı öğretim yöntemlerinden biri de ezberlemektir. Çocuk çalışma esnasında yorumlayamadığı durumlarda ezber yapmayı tercih eder. Zihni temiz ve geniş olan öğrenci bilgiyi ezberleme yolunu tercih eder. BO, eserinde öğretmeninden korkan çocuk okumayı öğrenemediği için fişlerin tümünü ezberler:

Altan ata ot at, diye büyüklü küçüklü harflerle yazan Haydar Aybekler, Bacaksız’ı tahtaya kaldırdı bir gün.

‘Kalk bakalım!’

Nereye kalkacağını, nasıl kalkacağını biliyordu artık Bahri. Üç aylık bir öğrenciydi. Tebeşir parası veriyor, okuyamadığı halde öğretmenden dergi alıyordu.

‘Oku’ dedi öğretmen. Okuması kolaydı ya, ilk çıkış nereden nasıl olacaktı? İş ilk sözcükteydi. Böyle kaç tane yazı ezberlemişti şimdiye kadar.

Taşkafa Orhan, ona kolaylık olsun diye ön sıralardan boyuna Altan, diye fısıldıyordu. Bacaksız hiç o yana kulak veremiyordu ki duysun. Sınıfta Altan yok değildi, vardı bir tane. Pamuk Altan, derlerdi ona. Taşkafa, elini ağzından çekip yüksek sesle:

‘Pamuk! Pamuk! dedi. Altan’ı da kendisi bulup çıkarsın Bacaksız diye. Cin gibiydi Bahri, Pamuktan sonra gelmesi gereken Altan’ı hemencecik çıkarıvermişti.

‘Altan’ öğretmen onayladı. ‘Güzel oku gerisini’ dedi.

İş Altan kalıbını bulmaktaydı. Ayna gibi çıkarırdı gerisini.

‘Altan ata ot at’

‘Aferin be! Bir daha oku!’

‘Pamuk Altan ata...’

‘Ne? Nerden çıkardın pamuğu be! Baştan oku!’

Pamuğun nereden çıktığı belliydi, bunu bütün sınıf anladı ama, bu öğretmen nasıl anlayacaktı. (BO, 2008: 26-27)

Çocuğa öğretmeni tarafından verilen görev, ona göre çok önemlidir. Çocuk bu sayede görev bilincini edinir. Verilen bu yetki çocuğun başarısında da rol oynar. Kendisine yetki verilen ve bunu en iyi şekilde yerine getirmeye çalışan Zühal, öğretmeni dikkatle dinler:

“Bak kızım Zühal, gözlerin bu iki haylazın üzerinde olacak, anladın mı?”

‘Bu yeni gelen dedi ki bana öğretmenim, sen karışamazsın bana, dedi.’ Kaşlarını çatan öğretmen Ferit’e:

‘Karışır’ dedi. ‘Bütün sınıfa karışır Zühal. Ben olmadığım zaman o ne derse, dediğini yapacaksın. Karışmam sonra.’ (BPA, 2008: 24-25)

Öğretilenlerin pekişmesi için ödev şarttır. Önemli olan ödevlerin mahiyeti ve sınırlarıdır. Ağır, seviye üstü ödevler çocuğu okuldan ve eğitimden soğutmaktadır. Öğretmen isteyeceği ek çalışmanın alanını iyi belirlemelidir. Yıldırıcı ödevler hem öğretmen hem öğrenci açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bahri, pazar

günlerinin gelmesini hiç istemeyen bir çocuktur. Çünkü verilen ödev onun, sıkılmasına neden olmaktadır:

Günlerden pazardı. Bu öğretmen pazar günleri de yakasını bırakmıyordu Bacaksız'ın.

'Anne be.' dedi çorbasını kaşıklarken. 'Bu öğretmen neden bu kadar çok ödev veriyor bize? Pazar gelecek diye ödüm kopuyor. Ha okulda yazmışım bu yazıları, ha burada.'

'Sus. Senin aklın ermez.'

'Aklım erse de ermesede bu sayfa sayfa yazıları ben yazıyorum. Madem bütün Pazar yazı yazdıracaktı bu öğretmen, pazarlar da kapatmasın okulu.'

'Doğru mu söylüyor yoksa bu çocuk,' diye düşündü annesi. Pazar günleri okul kimin için kapatılıyordu? (BPA, 2008: 41)

III.3.4. Oyun ve Yarışlarla İlgili İletiler

Oyunun çocuğun üzerinde oldukça fazla faydaları vardır. Bedensel olarak, çocukların kas sisteminin gelişmesine faydası vardır. Çocuk, günlük olarak karşılaştığı gerilimleri oyun sayesinde üzerinden atar. Renkleri, biçimleri ve boyutları farklı oyuncakları oynayarak zamanla bunların anlamlarını kavrar. Aynı zamanda çocuk, oyunla birlikte paylaşmayı ve işbirliği yapmayı öğrenir.

Oyun, çocuğun vazgeçilmez unsurlarından biridir. Oyun çağında olan çocuk için doyulmaz bir paylaşımdır. Çoğu zaman açlığı, susuzluğu unutturan oyun, çocuğa vereceğimiz eğitimde kullanılacak önemli bir araçtır. Vazgeçilmez bu unsur, hayatın her anında karsımıza çıkabilmektedir. Her durumu oyunlaştıran çocuk, bu gereksinimini yeterince karşılayabilmelidir.

Rıfat Ilgaz, BKS' de kekeme arkadaşlarının kelimelerini oyunlaştıran çocukları anlatır. Bundan zevk alan çocuklar, kelimelerden bir tren oyunu çıkarırlar.

Arabadan iner inmez bütün çocukları çevresinde bulmuştu. Paytak Yılmaz:

'Alkışlayın çocuklar, dedi. Memleketimizin en değerli kamyon sürücüsü, Bacaksız Bahri!'

İçlerinde okula giden tek kişi Paytak'tı. Sarkıcıları tanıtan Kepçeoğlu gibi konuşuyordu.

‘Aynı zamanda uzak yol şoförü.’ Kek Ömer, ‘Çocuklar’ diye söze başlayacak, bütün kekemeler gibi şakalar yapacaktı:

‘Ço...ço...ço...ço!..’

Dobişhemen omuzlarına iki elini uzattı:

‘Çoçoçoço ...Çoçoçoço...!diye lokomotif gibi ses çıkarmaya başladı.

Hapşırık Gülten de onun arkasına geçip ellerini uzattı. İncecik sesiyle, lokomotif gibi ötmeye başladı.

‘Düüüt....Düt! Düt! Düüüü...’ (BKS, 2008: 68)

Çocuklar arasında yapılan yarışmalar, çocuğa azmi, çalışmayı, sabrı ve bir çok özelliği kazandırmaktadır. Rekabet, çocukları çalışmaya kamçılama kullanılabilecek bir yöntemdir. Bu yarışmalar sonucu çocukta azim ve hırs oluşmaktadır. Yapılan yarışmaların türü ne olursa olsun çocuğa kazandıracağı şeyler mutlaka vardır. Bacaksız Bahri koşu yarışında arkadaşlarıyla rekabet eder.

“Hazır mısınız çocuklar?”

“Hazırız.”

İki elini birbirine çırparak:

“Koş” diye bağırdı.

Hepsinden çevik olan Bacaksız, herkesten önce fırladı. Kızların ikisi de hemen gerisinde, Kek Ömer’le, Seksek Ali’nin önünde idiler. Bacaksız biraz sonra basını hafifçe çevirip bakınca iki kızın arasında Altan’ı gördü. Sevil üç adım kadar gerisindeydi. Bacaksız kendini bir zorlasa bu arayışı rahatça açabilirdi. Altan’ı akşamki koşuda geçeceğini anlamıştı, on günlük yedikleri boşa gitmemişti.” (BPA, 2008: 61-62)

III.3.5. Kültürel Farklılıklarla İlgili İletiler

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve

toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütününe kültür denir.⁵ Kültürel farklılık, toplumları birbirinden ayıran kültürel özelliklerin tümüne denir. Bir toplumda farklı kültürel grupların olması toplumun kültürel zenginliğini gösterir. Bunun yanı sıra farklı ülkeler farklı kültürlerle sahiptir. Bu farklılıklar da dünyadaki zenginlikleri gösterir.

İstanbul’ a göç eden ailenin buradaki kültüre yabancılaşması aynı ülkede de olsa farklı kültürlerin var olduğunu göstermektedir. Farklı kültürlerle uyum sağlamanın zor olduğu. Serinin kahramanları aracılığıyla yansıtılmıştır.

Ayrıca memleketinden küçük yaşta ayrılan kişiler için memleketinin kültürü yabancı olmaya başlar. Bacaksız serinin son kitabında köyüne geri dönen Bahri köyündeki konuşmaları, adetleri yeni yeni keşfeder.

(...)

Gülerek çıktı ocaklı evden Tekin. Buralarda odalara ev diyordu köylüler. Kimi odalarda ocak vardı. Bu odaların adı da “ocaklı ev” di. Bacaksız, Cide’de doğmuştu ama, bunları daha yeni yeni öğreniyordu. (BTK,2008: 10)

Bunun yanı sıra farklı ülkelere gelen yabancılara farklı konuşmaları, damak tatları, giyim tarzları ve yaşam biçimleri olduğunu vurgulamıştır.

Farklı ülkeden biriyle tanışmamış olan Bacaksız yabancılara nasıl yaratıklar olduğunu düşünmesi ve onlardan korkması çocukların saf dünyasının göstergesidir.

Ya bu Almanlar, üzerine saldırıp onu kovalarlarsa? (BTK, 2008:8)

Kız elindeki çiçeklerle ayağa kalktı. “Bonjur” diye yanıtladı.

“Bonjur” dedi Bacaksız Bahri de.

Bu sözün günaydın anlamına geldiğini anlamıştı. Tek öğrendiği Fransızca sözcük de bu “bonjur”du işte. (BTK, 2008: 14)

⁵ TDK, Türkçe Sözlük,2005:1282

III.4. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Şahıs Kadrosu/ Kahramanlar Açısından İncelenmesi

Çocuklar, okudukları ya da dinledikleri eserlere kendilerini yetişkinlerden daha fazla kaptırırlar. Bu nedenle hayal ile gerçeği ayırt edemeyebilirler. Kendini izlediği çizgi film kahramanı sanıp onun yaptıklarını yapmaya çalışan çocukların başına gelenlerle ilgili haberler sıkça basında yer almaktadır. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinde şahıs ve varlık kadrosunun özenle belirlenmesi gerekir. Çocuklar eserlerdeki kahramanlarla kendilerini özdeşleştirdikleri için olumlu örnek olacak kahramanlara yer verilmelidir.

Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız serisindeki kahramanları tek tek incelemek daha iyi olacağından bazı kahramanların özelliklerine kısaca aşağıdaki gibi değinildi:

III.4.1. Bacaksız Bahri

Serinin ana karakteri olan Bacaksız’ın asıl adı Bahri Dönmez’dir. “Bacaksız” lakabından pek hoşlanmayan Bahri, zayıf, çelimsiz, kısa boylu bir çocuktur. “*Tam on beş kiloluk adamdı Bacaksız*” (BKS, 2008: 71). Özellikle bacaklarının çok zayıf olması “Bacaksız” lakabını almasına neden olmuştur.

Küçüktü. Doğru söylemişti. Ufacık tefecikti. Çırpı gibiydi bacakları... Gövdesini zor taşıyordu. (BKS,2008:19).

Bahri kurnaz, yaramaz, övünmeyi seven, hazır cevap, arada bir de olsa yalan söyleyen, zor durumlardan biraz şans eseri biraz da zekâsıyla kurtulmayı bilen, şakacı, insanlara yardım etmeyi seven, fakir bir aile çocuğudur.

Kastamonu’nun Cide ilçesinden İstanbul’ a taşınmış yoksul bir ailenin tek çocuğudur. Bacaksız kurnaz bir çocuktur. Yaptığı yaramazlıklar sonucunda kıvrak zekâsıyla bir şekilde dayak yemekten kurtulmayı başarır. Yaşının küçük olmasına rağmen nerede, nasıl konuşacağını bilir. Böylelikle de mahalle çocuklarının yanında yer alıp onlarla arkadaş olmayı başarır. Bahri, küçük bir kasabadan büyük bir kente geldikten sonra o küçük yerin özlemini çekmekte ve oradaki arkadaşların içtenliğini unutamamaktadır. Ne de olsa büyük şehirde yaşadığı arkadaşlıklar Cide’deki gibi samimi ve sıcak değildir. Çünkü arkadaşları, İstanbul’a gelesi daha bir ay olmadan

kendisine adını bile unutturmuşlar ve ona ‘Bacaksız’ lakabını takmışlardır. Her ne kadar anlamasa da bu durumdan rahatsızdır:

Ah bu İstanbul çocukları! Adını kendisine bile unutturmuşlardı. Bahri’ydi adı. İlk günlerde “Bacaksız” adını eklemişlerdi mahallede... Olmuştu, Bacaksız Bahri! Ne demekti Bacaksız? Ayağı da vardı, bacağı da. Biraz küçükse, biraz da eğriyse hiç yok mu demekti? Daha İstanbul’a geleli ay olmadan “Bahri” büsbütün kalkmıştı ortadan. Bacaksız aşağı, Bacaksız yukarı (BKS, 2008:12).

Bahri, Kastamonu’nun Cide ilçesinden İstanbul’un kenar mahallesine göç eder. Yaşam koşulları onları bu şekilde davranmaya zorlamıştır. Fakat Bahri, bu büyük şehirdeki arkadaşlıkların yanı sıra köyündeki sıcak ve samimi yüzleri özler:

“Nerden de gelmişlerdi şu İstanbul’a. Burada da arkadaşlar edinmişti ama, nerde Cide’deki arkadaşları. Bir Güner vardı. (...) Selver, Fatma, Neriman, Aysun. Ne iyi ablalardı onlar...” (BPA, 2008: 37).

Bahri’nin babası otuz iki yıllık kamyon şoförüdür. Annesi ev hanımıdır. Aslen Kastamonuludur. Babası, memlekette neleri varsa satıp parasıyla bir kamyonet almıştır. Çok iyi bir kamyonet değildir. Bahri, her ay onun tamir ve bono parasından Bahri yakınmaktadır. Ona ‘Külüstür’ adını takar. Yalnız kazandıkları hep Külüstür’e gitmektedir. Alışverişler ancak bakkala deftere yazdırılarak yapılmaktadır.

Bahri, serinin ilk kitabında okula gitmediğini belirtir. Yani 6 yaşındadır. Ayrıca bazı olayları algılama döneminde olmayışı onun bu yaşını doğrulamaktadır. Çünkü anlama süreci ve soyut dönem kahramanımızda daha gelişmemiştir. Karaborsacı kelimesini karalara bulanma şeklinde yorumlamaktadır:

Durmadan üsteliyordu babası:

«Bir daha gidecek misin o Rasim denen karaborsacının, kaçakçının yanına!»

(...)

Böyle kapkara ziftlere, katranlara batmış, bir adam nasıl görülürdü. Eliyle bu korkulu görüntüyü iterek,

«Hayır! Hayır!» diye bağırdı. «Bir daha hiç, görmeyeceğim!» (BSK, 2008: 82)

Bacaksız okulda çalışkan biri değildir. Ancak çalışkan olmamasının nedenleri vardır. Öğretmenin gözü hep ondadır. Öyle ki sağa sola dönüşü bile sınıfta sorun olur: “Neden öğretmenin gözü bütün gün hep üzerindeydi? Başka çocuk yok muydu bu derslikte?” (BO, 2008: 12).

Bahri’nin göz önünde olmasının nedeni, öğretmeni Haydar Aybekler’in gözünün Bahri’yi pek tutmamasıdır. Ayrıca sınıfta belli bir düzen olmalıdır. Öğretmen tarafından belirlenen, sınıf kurallarından biri de tüm çocukların sağ elle yazı yazmasıdır. İşte Bacaksız bu kuralı bozmakta ve şiddetle karşılaşmaktadır. Bu yüzden, kahramanımız için okul işkenceye dönüşmüştür. Ders çalışmak ve okula gitmek istemez:

Gene cetvel alışkanlığını gösterdi: Çat!

Ama şaşılacak şey! Cetvel büyük bir yanlışlık yapmış, ters olmayan elinde

«Çat» lamıştı. Aman ne güzel! Demek bu sağ el, bu cici el de cetvel yiyebiliyordu! Oh olsun ona!

«Oku! Neydi bu?

«At!» Çat!

« Neydi? »

«At!» Çat!

«Neydi be!»

«At, öğretmenim!» Çat! Cat! Çat!

Oh olsun, diyordu içinden, cetvelleri sağ eline yedikçe! Sen misin benim en becerikli elimle üç aydır alay eden! Bütün birikmiş, hınçlarını almıştı işte! Oh olsun!.. (BO, 2008: 30).

Bahri, öğretmeninden her gün sebepli sebepsiz dayak yemektedir. Öyle ki dayağın dozu, onun kaldıramayacağı kadar fazladır. Öğretmen onu demir cetvelle döver. Demir cetvelin ağırlığı o küçük ellerle buluştuğunda daha ilkokul birinci sınıf

öğrencisi olan kahramanımız, acılar içinde kıvrılır. Her gün yazı yazarken sol elini kullandığı için dayak yer. Zaman içerisinde o küçücük eller, cetvelin demiriyle çizgi çizgi olur. Bahri, okulu dayak yenilen bir yer olarak algılar:

Hem de kenarı demirli bir cetvel tahtası, elinin üstünde küttedi. Açıkta anlamı! Kalem sol elden sağ ele geçsin, demek istiyordu. Sıkı bir bildiriydi bu! Okul buydu işte! (...) Cetvelin içinde incecik demir olmasa, bu vuruşlara katlanabilirdi de... Ah, o içindeki demir!.. Neyse, bu demirin de bir kolayı bulunurdu ilerde. Dur bakalım, dün bir, bugün iki... Ya demiri çıkarılır, ya da Taşkağa Orhan'a demirsiz bir cetvel verilip demirlisi ondan alınırdı. Daha olmazsa yürütülür, yok edilirdi bu can yakan cetvel! (BO, 2008: 16)

III.4.2.Apti Dönmez ve Pakize Dönmez

Apti Dönmez, Bahri'nin babasıdır. Kamyon sürücüsüdür. Kastamonu'nun Cide ilçesinden İstanbul'a taşınan Dönmez ailesinin tek varlığı, Apti Dönmez' in ekmek teknesi olan kamyondur. Memlekette neleri varsa satıp aldığı kamyon, otuz iki yıllık çok eski bir araba olduğu için Bacaksız ona "Külüstür" adını takmıştır.

Apti Dönmez, gece gündüz çalışan bir aile reisidir. Yazın Tekirdağ'dan kavun karpuz taşır. O iş bitince yazlıktan dönenlerin eşyasını taşır. Ancak eline geçen parayı ya Külüstür' ün bonolarına ya da onarımına harcadığı için ailesine pek bir şey kalmaz. Bu yüzden de maddi sıkıntılar yaşar. Alışverişlerini bakkaldan veresiye yaparlar. Serinin son kitabında Apti Dönmez, çalışmak için Almanya'ya gider.

Apti Dönmez, sinirli bir yapıya sahiptir. Eşiyle ve çocuğuyla iletişim kurmakta başarılı değildir. İtiraz kabul etmeyen, kendisine karşı gelinmesinden pek hoşlanmayan bir eş ve babadır. Sözel ve fiziksel şiddete başvurur.

" Seni miskin, seni beceriksiz, seni sakar herif seniii!.. Yürü bakalım çeşme başına!.. Al şu kovayı! Şu fırçayı da al! Kamyonu pırıl pırıl yıkayacaksın, tamam mı? Sana sıpalar gibi şu kabak karpuzu yedirmezsem akşam, bana da Apti Dönmez demesinler! Yürü Bacaksız, doğru çeşme başına! Tamam mı!" (BKS,2008: 34).

Eserlerde fiziksel şiddet uyguladığı durumlara yer verilmemiştir. Ancak yazar, zaman zaman babasından ve annesinden dayak yediğini Bacaksız'ın ağzından dile getirmiştir.

(...) *Tam, anahtarı çevirip arabayı yürütmenin sırasıydı ama, babasının tokadından az önce kurtulmuştu. Yeniden cezaya çarptırılması ağır gelirdi bu kez.* (BKS, 2008:35).

Apti Dönmez'in içki içmek ve sigara kullanmak gibi kötü alışkanlıkları vardır. Apti Dönmez'in alkol aldığını manav Hakkı dile getirmektedir. Yazar özendirici olmaktan kaçındığı için içki içtiği bir bölüm yazmaktan kaçınarak dolaylı olarak o özelliğini vermiş olabilir. *“Hani baban da bilir keyfini Allah için! Yarım şişe içer ama, temiz içer...”* (BKS,2008: 25). Bacaksız'ın evden kaçıp kamyonun altına saklandığı akşam oğlunu merak eden Şoför Apti, sıkıntıdan bir sigara yakar:

Şoför Apti önce bir sigara yaktı, bir iki soluk aldıktan sonra, aralık kapıyı itip girdi içeri. (BKS,2008: 81).

Ancak serinin ikinci kitabı olan BSK' de bu durum olumsuzlaştırarak örnek alınmasının önlenmesi sağlanmaya çalışılmıştır

Geçim derdine düştüğü için çocuğun ihtiyaçlarına ve eğitimine zaman ayırmamakta ve oğlunun eğitimini pek önemsememektedir.

“ Hey baba! Bir iki ay sonra oğlun Bahri okula başlayacak! Sen şu Külüstür'ü boşla da birazcık oğlunu gör,” diyecek oldu.

Babasının kaşları çatıldı:

“Sen okula başlarsan ne yazar, başlamazsan ne yazar!” dedi, “Ama ben, Külüstür'ün aküsünü yenilemezsem, araba zıncı diye durur. Eve ne bir lokma ekmek girer, ne de bir tek zeytin tanesi... Tamam mı?” (BKS,2008: 37).

Bacaksız Bahri'nin annesi olan Pakize Dönmez. Bütün gününü ev işleriyle geçiren bir ev hanımıdır. Apti Dönmez kadar gürültücü olmasa da sinirli bir yapısı vardır. Bacaksız ile olan diyaloglarında Bacaksız'ı sürekli azarlar ve ona hakaret eder. Ev işleriyle ilgilenmekten, çocuğuna zaman ayırmayan cahil bir annedir.

Bacaksız'ın anne ve babası, geçim sıkıntısı nedeniyle yorulmuş ve sinirleri yıpranmış, ilgisiz, cahil, geri kafalı insanlardır. Tek çocukları olan Bahri'ye zaman ayırmayan ve ona sürekli sözel şiddet uygulayan anne baba olarak yansıtılmışlardır. Ara sıra fiziksel şiddete de yer verilmiştir.

III.4.3. Hapşırık Gülten ve Gülşen Hanım

Hapşırık Gülten, Fesleğen sokağının sakinlerinden Gülşen Hanım'ın kızıdır. Bacaksız Bahri ile yaşıttır. Babasından söz edilmemesine karşın annesi kızı üzerinde baskın bir kişilik sergiler. Komiser Apti'nin kızı olan Gülşen Hanım, sinirli ve başkalarını suçlayan bir yapıya sahiptir. Mahalle çocuklarından Bahri'ye bile şiddet içeren sözler söylemekten çekinmez: *“Seni Bacaksız seniii!” diyordu. “ Hep senin başının altından çıkıyor bütün bunlar! Bu sopayı senin başında paralamazsam bana da Komiser Apti'nin kızı demesinler! Hep senin yüzünden! Uğursuz Bacaksız (BSK, 2007: 42).*

Gülten'in ailesi de zengin değildir. Onlar da Bacaksız ve mahallenin diğer sakinleri gibi yiyeceklerini bakkaldan yazdırarak alırlar.

Gülşen Hanım, dolu tenekeyi çeşmeden getirmiş, kazana boşaltmıştı. Mahalle bakkalından veresiye altı yumurtayla bir de ekmek almıştı (BSK,2007:36).

Gülten, Bacaksız'ın gözünde iyi bir kızıdır. Kamyonun altında saklandığı gün, Gülten'in kendisini koruyan sözlerini duyması ve ondan “Bacaksız” diye bahsetmemesi Gülten'e karşı iyi duygular beslemesini sağlamıştır.

Ayrıca Gülten, diğer kızlardan farklı olarak, akıllı bir kızıdır. Pamuk Altan'la yapacağı koşu öncesi deneme turu atarken Gülten de onlara katılır. Gülten'in birinci olmasını isteyen Bacaksız Bahri, kendisini geçmesine izin verir. Ancak gerçek yarıştan sonra Gülten durumu hemen kavrar: *“Ah, sen yok musun, sabahleyin koşmadın değil mi?” Neler söylüyordu bu Gülten? Anlamıştı demek kurnazlığını. Akıllı kızdı, Sevil'e hiç benzemiyordu”(BPA,2008: 77).*

Hapşırık Gülten ailesinin baskın tavırları karşısında ezilen bir karakterdir. Ailesinin eğitim durumu, Bahri'nin ki gibi düşüktür. Gülten, özellikle annesinin sözel şiddetine maruz kalır.

“ *Çabuk gel! Boyu devrilesi! O Bacaksız’ı başıma musallat ettin de... tüm evi batırmış! Köşe bucak hep çamur içinde!*”(BSK, 2007:31).

III.4.4. Zeynep

Zeynep, Fesleğen sokağı sakinlerinden Hüsnü Bey’in kızıdır. Hüsnü Bey taksi şoförüdür. Bahri’nin mahalle arkadaşıdır. Bahri’yle yaşıt olmasına karşın ondan daha uzun ve daha yapılıdır. Hüsnü Bey’in kazandığı, taksinin onarımına gitmektedir. Çok fakir olmamalarına karşın çok da zengin bir aile kızı değildir.

İşin doğrusu böyle değildi. Ne kazanırsa Dolapdere'deki onarımcıların, yedek parçacıların eline geçiyordu. Kendisi de biliyordu ya, hep Zeynep'e inat söylüyordu bunları. Bu arabaları satanlar, onlara da satanlar, her şeyi öyle kurnazca hesaplamışlardı ki, arabayı kullanan sürücülerin eline hiçbir şey geçmez, ancak çolukları, çocukları çalıştıkları sürece aç kalmazlar, açık kalmazlardı (BKS, 2008: 62).

Zeynep, asabi ve kavgacı biridir. Sürekli kavga üzerine konuşur. Kız olmasına karşın erkeklere bile meydan okumaktan çekinmez. Atak, çevik ve hızlıdır. Zeynep'le arkadaş olmak çok da kolay değildir. Ailesi şiddet yanlısı olmamasına karşın Zeynep’in düşünceleri hep güç üzerinedir.

Bacaksız öylesine yere vurmuştu ki toparlanıp kalkamıyordu. Nasıl kızdı bu Zeynep! Kendi yaşında oğlanlardan daha güçlüydü. Hadi diyelim ki Bacaksız Bahri kavruktu, çelimsizdi, birçok nedenlerden gelişememişti. Gelişmişleri de vururdu yere Zeynep, hiç dinlemezdi (BKS, 2008: 60).

Bahri de Zeynep’in erkek gibi olduğundan söz eder. Onun güçlü olması ve erkek gibi dövüşmesi Bahri’de hayranlık uyandırır. Kendisinin erkek olmasına rağmen onun kadar iyi dövüşmediğini bilmektedir. Bu hareketlerle Zeynep’i erkeğe benzettirmektedir: “*Erkek gibi kızdı şu Zeynep*” (BSK,2007: 78).

Zeynep’in en iyi arkadaşları Bahri, Kerem ve Elif’tir. Bahri ile önceleri alay etmekte ve onu dövebildiği için önemsememektedir. Zamanla Bahri, zekâsıyla onun saygısını kazanır. Genel olarak bakıldığında, Zeynep her an dövüşmeyi dile getirir. Arkadaşlarını bile güçleriyle değerlendirir.

Peki, Bacaksız ne yapsındı da Zeynep'ten bu yenilmişliğin acısını çıkarsındı. Okula henüz gitmemişti ki, ortaya bilgisini döksün de onu şaşırtsin, onu serseme çevirsin! Ama ne olursa olsun, bütün güçsüzler, bütün cılızlar, çelimsizler gibi çenesine verecekti, ortaya attığı akıl almaz düşüncelerle çevresinde ne varsa hepsini şaşkına çevirecekti (BKS, 2008: 60).

Zeynep yalanı sevmez, sır tutmasının bilen bir kızdır. Bahri, kaçak sigara satarak para kazanır. Fakat bu durumu ailesi bilmez. Bu sırrını Zeynep'le paylaşır. Aynı zamanda Zeynep, yol göstericidir. Doğru konuşur ve gerektiğinde arkadaşlarını savunmasını bilir. Her şeyi büyüklere söylemek gerekmediğini düşünür. Çünkü büyükler de her yaptığını çocuklara anlatmaz.

“Şimdi bu paraları saklayacağım. Sonra veririm Rasim Abiye.”

“Güzel ver ona parasını. Harcaman hiç doğru olmaz.”

(...)

“Hadi ben gidiyorum. Yakalanmaman çok iyi ama gene sen bilirsin. Ben hiç kimseye bir şey söylemem. Anneme de, babama da.”

(...)

“Onlar bize her yaptıklarını söylüyorlar mı?”

“Söylemiyorlar”

“Biz de söylemeyiz,” dedi Bacaksız

“Sen bilirsin istersen sen de söyleme”

“Söylemem,” dedi Bacaksız. (BSK, 2007: 77).

Zeynep kıskanç bir kişiliğe sahiptir. Bacaksız'ın kendisine verdiği sırrı, başkasına söylemesini istemez. Gülten'le Bacaksız arasındaki arkadaşlığı kıskanır. Bu durumunu açıkça ifade etmese de insanın çok arkadaşının olmamasının daha iyi olacağını vurgular:

“Sakin o şeye de söyleme. O Hapşırık kıza.”

“Ama o arkadaşım. Sen de arkadaşımsın.”

“İnsanın çok çok arkadaşı olmaz ki.”

“Olursa daha iyi olmaz mı?”

“Oluuurl. Neden olmasın... Ama insanların çok çok arkadaşı olmuyor. İnsanın çok çok arkadaşı olunca, o arkadaşlar birbirlerini sevmiyor (BSK, 2007: 78).

Eserlerdeki çocuklar aileleri tarafından şiddete az ya da çok maruz kalmaktadırlar. Bu durumun tersine Zeynep, ailesi tarafından şiddet görmeyen bir karakterdir, ama şiddeti bire bir kendi uygulamaktadır. Zeynep kavgacı bir yapıya sahiptir. Güç onun için önemlidir. Olaylara gerçekçi bakan, dürüst, düşündüğünü hemen söyleyen ve çevresindekileri fiziksel güç bakımından kıyaslayan, korkusuz bir kızdır.

III.4.5. Keriz Arif

Fesleğen sokağın çocuklarından olan Keriz Arif, Karamarsık çetesinin elebaşısıdır. Şopar Şaban, Sidikli Saime gibi sokak çocuğudur. Kaba ve argo bir dil kullanır: “*Ne var laaan! Ne bağırp duruyorsun deliler gibi!*” !” (BKS, 2008: 20).

Arif, Fesleğen sokağının çöplüğünde gezerek, orada kalarak ve sokakta bulduklarıyla yetinerek hayatını devam ettirir. Evi yoktur, bu nedenle ailesinin onu sorumsuzca sokağa attığını ya da ailedeki bir takım olumsuz nedenlerden dolayı kurtuluşu sokakta bulduğu hissi verilmiştir. Sokak çöplüğü onun mekânıdır. Çöplüğü sahiplenirler ve oraya kimseyi yaklaştırmazlar. Ayrıca şiddet olayına, bu alıntıda da yer verilmiştir: “*Hadi bakalım*” dedi ele başları, “*al voltanı bizim çöplükten! Bir daha seni buralarda görürsek kırarız o yampiri bacaklarını, çıtır çıtır!... Yürü ip tutmaca!*” (BKS, 2008: 23).

Olayları yönetmede söz sahibi ve elebaşı olduğu için Keriz Arif’in yaşının diğer sokak çocuklarına göre daha büyük olma ihtimali vardır. Diğer sokak çocukları onun sözünü dinler. Sokak çocuklarının yiyecekleri bulmalarına yardımcı olur. Genel olarak bütün sokak çocukları sokağa atılanlarla hayatlarını sürdürmektedir. Üstü başı normal çocuklar gibi değil, kir ve pis içindedir. Sidikli Saime’nin betimlendiği bölüm bu durumun göstergesidir.

Çöp tenekelerini tepe üstü diker, içinden teneke parçalarını, demir parçalarını ayırır, torbasına doldururdu. Dişe dokunur bir şeyler buldu mu da başlardı yemeye. Yanındaki çocuklar da ondan geri kalır kılıkta değildiler. (BKS, 2008:20).

Bacaksız Bahri, karpuzunu elinden düşürünce onların olduğu yere gider. Karpuzu yediklerini görür. Birden fazla olan bu grupla başa çıkamayacağını anlar. Keriz Arif de diğerleri gibi acımasızdır.

“Onlar beş altı kişiydiler. Oysa kendisi tek başınaydı. Tek başına yaşanmazdı böyle büyük memleketlerde” (BKS, 2008: 22).

Karamarsık çetesinden olan Keriz Arif, Bacaksız'ın yolunu keserek satmaya çalıştığı kaçak sigaraları almak ister. Fakat onların Rasim Şenpazar'a ait olduğunu duyunca Bahri ile arkadaş olmaya ve güvenini kazanmaya çalışır. Çünkü o da kaçak sigara satmak ister ve bu nedenle Bahri'yi aracı olarak kullanma niyetindedir. Ona güvenilir bir çocuk olduğunu gösterme çabasındadır.

“Hadi,” dedi bacaksız, “Gidiyorum ben. Rasim Abiye de hiç bişey söylemem!”

“Dur biraz,” dedi Arif. “Bende onun tayfası olmak isterim. Onun iyi adam olduğunu söylerler bizim Marsıklar. Sen söyle ona. O isterse bizde satarız onun sigaralarını hepimiz birden.” (BSK,2007:62).

Bahri, Arif'ten bir hayli küçük ve tecrübesizdir. Bahri'nin elinde kalan iki sigarayı satmasına yardımcı olur. Aslında esaslı bir çocuktur. Bahri'yi polislere yakalatmamıştır. Ayrıca sigaradan kazandığı parayı Bahri'yle paylaşmaz. Bahri'nin hakkı olduğunu dile getirir ve tek istediği Rasim Şenpazar'a yakın olmak ve sigaralarından satarak para kazanmaktır *“Bacaksız, düşünmeye başlamıştı. Demek bu Arif kendisini polisten kurtarmak için kaçmıştı. Demek iyi çocuktur bu Arif. Üstü başı kirliydi ama, gene de yürekli kişiydi, arkadaştı. Rasim Abi'ye böyle anlatmalıydı” (BSK, 2007: 68).*

Arif'in ailesi hakkında bilgi verilmemiştir. İlgi ve sevgiden yoksun olması da onu sokaklara itmiştir. Sokakta olmasının nedeni ailesidir. Uzun zamandan beri sokakta yaşamasından ailesinin sorumsuz olduğunu ya da evde Arif'in durmak istemediği durumların yaşandığı düşünülmektedir. Arif 'in ev olarak kullandığı yer sokak

çöplüğüdür. Aile desteğinden yoksun olması, onu eğitimden de uzak tutmuştur. Bu nedenle doğru ve düzgün bir şekilde konuşamamaktadır. Sokak ağzını kullanmaktadır. Hayat mücadelesi, ayakları üzerinde durabilme çabası Arif'i çevresindekilere kötü davranmaya sevk etmiştir.

III.4.6. Şoför Salih

Şoför Salih, Apti Dönmez'in askerlik arkadaşıdır. "Karagümrüklü Şoför Salih" diye bilinen taksi şoförüdür. Kerem ile Elif adında iki çocuğu vardır.

İyi kalpli, anlayışlı bir insandır. Bahri, kamyonu kaçırıp çarptığında arabanın el frenini çekip onu daha büyük bir kazadan kurtarmıştır. Arabayı Apti Dönmez'e geri götürdüğünde ise Bahri'yi babasının dayağından kurtarıp kendilerine götürmüştür.

Şoför Salih yalancılıktan kapıyı açmak için elini uzatırken ayağıyla da marşa bastı. Arabanın gazını kesmemişti. Külüstür bu kalabalıktan bunalmış gibi birden silkinip ileri atıldı. Onlar ne olup bittiğini anlamaya çalışırken, sokağa dönmüştü bile. Bacaksız kurtulmuştu... (BKS,2008:51)

Şoför Salih, şakacı bir yapıya sahiptir. Apti Dönmez'le ya da Bahri ile konuşurken espriler yapar.

"Hiç" dedi Şoför Salih, "Şöyle bir dolaştık, geldik. Senin Bacaksız'ın canı biraz gezmek istemiş de... Onu gezdirdim. Havada öyle güzel ki!.." (BKS,2008:49)

Çocuklarını seven ve ilgi gösteren bir babadır. Çocukları, babalarının yolunu dört gözle beklerler. Geldiğini görünce de çok sevinirler.

Şoför Salih'in Ford'u üç kesik kornayla geldiğini bildirdiği zaman Bacaksız, eline verilen bardaktan ilk yudumu alıyordu. Elif hemen pencereye koştu:

"Babam geldi!.." diye ellerini çırpı. (BKS,2008:65)

Şoför Salih çocuklarıyla güzel konuşan, onlara istediklerini alan, çocuklarını gezmeye götüren, onlara vakit ayıran düşünceli bir babadır. Bu yönüyle Apti Dönmezden ayrılır.

Geçip yanına oturan Bacaksız'a Şoför Salih:

“Seni eve bırakayım da...” dedi.

Araba kendi sokaklarına doğru yol alırken :

“Sonra?” diye sordu Bacaksız.

“Çocukları biraz gezdireceğim.”

“Nereye götüreceksin onları?”

“Boğaz Köprüsü’nden geçireceğim.”(BKS,2008:66-67)

Bacaksız, Salih amcaı çok sever. Hatta babasıyla Salih’i kıyaslar ve Şoför Salih’i üstün tutar. Şoför Salih’in tek kötü alışkanlığı sigara kullanmasıdır.

Bacaksız hemen girip oturdu, şoför yardımcısının yerine. Salih Amca, bir sigara yakıp direksiyona geçti (BKS,2008:47).

III.4.7. Rasim Şenpazar

Rasim Şenpazar, kaçakçılık yapar. Çocuklara kaçak sigara sattırıp paraların çoğunu kendisi alır. Böylece hem polise yakalanmaktan kurtulur hem de para kazanır.

Rasim Şenpazar, kaçakçılık yapan kötü bir karakterdir. Çocukları işlerinde kullanır. Ağzı bozuktur. Sokak ağzını çok kullanır. Argo kelimeler, çocuklar tarafından örnek alınır.

Bu ‘kıyak’ sözüne de Rasim abiden öğrenmişti. Rasim Abi kıyak Abiydi. Birçok söz biliyordu, başkasından hiç duymadığı. “Araklamak” diyordu, “toz ol” diyordu, “al voltanı” diyordu. Nasıl konuşmaydı bunlar? Hele dur bakayım, yemeğe ne diyordu? Ha?.. “Kayıntı” gibi bir şey.(BSK,2007:48-49)

Polislere yakalanınca kaçakçılık işlerini bırakır. Kendini kurtarmak için çocukları kullanan Rasim, yakayı ele verince Fesleğen Sokağa bir daha uğramaz. Keriz Arif’e işlerini devreder.

“Benden geçti artık,” diyordu. “Benden geçti bu iş, tamam mı? Neden mi geçti? Damgalandık! İşimi bu Keriz’e bırakıyorum.”(BSK,2007:94).

III.4.8. Paytak Yılmaz

Yılmaz, Fesleğen Sokağı çocuklarının en büyüğüdür. Başlarda okula giden tek çocuktur. İlkokul dördüncü sınıfa gitmektedir.

Hemen zile bastı, gelen Safiye Hanıma:

“Çağır o birinci sınıftaki Bacaksız’ı!” dedi. “ E Şubesindeki Bahri Dönmez! Sonra, dördüncü sınıftaki Yılmaz’ı da çağır. 4 B’deki. Çabuk!” (BO,2008:102)

Yılmaz’a “Paytak” lakabının takılmasının nedeni yürüyüş biçimidir. Ayaklarını içe basarak yürüdüğü için “Paytak Yılmaz” diye çağrılır. Paytaklığı yüzünden kendinden dört yaş küçük olan Bacaksız’ı koşarken geçemez.

Paytak Yılmaz bile kendisinden dört yaş küçük olan Bahri’yi bir türlü geçemiyordu. Belki de paytaklığı yüzünden... (BPA, 2008:58)

Yılmaz da paytaklığından şikâyetçidir. Bu durumu düzeltmek ister. Bunun için Bacaksız ile koşu antrenmanları yapar; ama pek işe yaramaz.

“Güzel” dedi Yılmaz. “Ben de koşacağım seninle. Bana paytak diyorlar çocuklar. Neden? Koşmasını, yürümesini bilmediğimden. Okul dağılınca bahçede koşarsız.” (BPA,2008:57)

Sokaktaki çocuklardan yaşta büyük olması ve yaramazlıklarda öncülük etmesi ona bazı üstünlükler getirmiştir. Akmarsık çetesinin elebaşıdır. Herkese bağırma ve herkesle dalga geçme hakkını kendinde bulur. Yaramazlıkları planlar ve işlerin yürümesini sağlar. Büyük olduğu için diğer çocuklardan saygı görür ve onlar tarafından örnek alınır.

“Aferin şu Yılmaz’a” dedi. “ Nasılda hesaplamış her şeyi, inceden inceye!”

(...) Yılmaz söz vermişti. Vereceğim deyince verirdi. İyi çocuktu Yılmaz. Ona bundan sonra “Yılmaz abi” dese daha iyi olmaz mıydı? O, dördüncü sınıftaydı, kendisiyse birde. Yok yok, eğer sözünde durup da damgalı şekerleri verirse “abi” diyecekti ona. Yakışırda “abi”lik Yılmaz’a! (BO,2008:71)

Paytak Yılmaz, yaramaz bir çocuktur. Hakaret aşağılama, alay etme gibi durumlar daha çok ondan bahsedilen yerlerde yer almaktadır. Argo kelimeleri sıkça kullanır. Arkadaşlarının her durumuyla dalga geçer.

“Aptal!” dedi. “Nerdesin sabahtan beri? Yoksun ortalarda!” (BSK,2007: 27)

Paytak Yılmaz ekledi gerisini:

“Olsan olsan sokağın hıyarı olursun! doğrayıp da cacık yapsınlar diye! (BSK, 2007:88)

Yaramazlıkların planlayıcısı Paytak’tır. İlk önce Hacıkalfa okuluna yazılmış daha sonra Hacıibaba İlkokuluna kaydı alınmıştır. Bu nedenle Hacıkalfa Okulunu iyi bilmektedir. Ferit Derler’e Hacıkalfa Okulunda düzenlenen oyunun öncüsü Paytak Yılmaz’dır.

Eserlerde Yılmaz’ın ailesinden söz edilmemiştir. Soyadının “Yolaçar” olduğu bir yerde belirtilmiştir. Sadece kardeşi Sarı Sevil’e yer verilmiştir. Bahri Sevil’e ayrı bir sevgi duymaktadır.

Eğer Ferit, Küçük Uçman’ı okurken bütün okulu ayağa kaldırmazsam, bana da şu mahallenin Yılmaz Yolaçar’ı demesinler (BO,2008: 53).

III.4.9. Ferit Derler

Ferit, zengin aile çocuğudur. Babası Salim Derler, Almanya’ya kaçak işçi gönderen bir örgütün üyesidir. Örgütün ortaya çıkması nedeniyle hapisaneye atılmıştır. Ancak bu durumu herkesten saklarlar ve herkese Salim Derler’in Almanya’da olduğu yalanını söylerler. Ancak Bahri’nin okuluna kayıt olan Ferit bir de onun sınıfına gelince Bacaksız dayanamaz ve Derler ailesinin bu yalanını açığa vurur.

Almanya’da olmadığını çok iyi bilen Bacaksız Bahri dayanamadı:

“Hayır öğretmenim” dedi, “hapishanede, Almanya’da değil!” (BPA,2008:11-12)

Fakat müdür Bacaksız’ı azarlayarak susturur. Bunu ya olayı ört pas etmek için ya da Bacaksız’a inanmadığı için yapar.

“Sus!” dedi müdür. “Benim kadar mı bileceksin sen! Çocuklar, bakın şu tertemiz arkadaşınıza. Babası hapishanede olan birine benziyor mu hiç.” (...) (BPA,2008:12)

Ferit’in annesi Şefika Derler, kürk giyen, herkesle sohbet etmeyen, özel şoförü ve son model arabası olan, beceriksiz bir ev hanımıdır. Şefika Hanım, erkekleri kullanmasını çok iyi bilir.

Evin içinde elektrik süpürgesini bile kullanamaz, sağa sola çarpar, ejaterin üzerindeki vazoları devirirdi. O ancak aygıtları değil. Erkekleri kullanmasını bilirdi. Erkeklerden her birine ayrı bir iş bulur, birini öbürüne çarptırmadan işlerini tıkr tıkr yürütürdü. (BPA, 2008:28)

Ferit’in kişilik gelişiminde annesinin çok önemli bir rolü vardır. Ferit, annesinin dizinin dibinden ayrılmaz. Zor durumlara düştüğünde hep annesinden yardım ister ve ona sığınır. Bu durumda babasının hapishanede olması etkili olmuş olabilir. Ayrıca ailenin tek çocuğu olması annesinin de ona aşırı düşkün olmasına neden olmuştur.

“Nasıl telaşlanmam müdür bey. Hayatta tek evladım. Ona bir hal olursa yaşayamam müdür beyciğim.” (BPA,2008:32)

Ferit’in gözünde annesi çok güçlüdür ve onu her şeyden sadece annesi koruyabilir. Zengin çocukların gittiği özel okula yazdırılan Ferit, bir göster sunarken Bacaksız ve arkadaşları ona bir oyun oynarlar. Korkudan ağlayan ve altına kaçırın Ferit, annesini yardımına çağırır. Şefika Hanım da hemen müdahale eder.

“Anneeee! Nerdesin, anneciim! Beni al burdan!..”

Annesi şaşkın koşmuştu sahneye. Bu alarmin neden verildiğini pek kestiremediği için ne yapacağını da şaşırmıştı.

“Sus, oğlum,” diyordu. “Ne var korkacak! Bak amcalar, teyzeler geçtiler yerlerine! Hadi bakalım sen de topla kendini! Koskocaman pilotsun. Ayıp değil mi! kes ağlamayı... Ne derler soona sana!” (BO,2008:66)

Ferit’i okula annesi Şefika Hanım götürüp getirir. Romatizmalı olmasına rağmen çocuğunun herkesle yüz göz olmasını önlemek için günde iki kez yokuş çıkıp inmeye

razı olur. Ferit, anne ve babasının koruması altında kalan pasif bir çocuktur. Kiminle arkadaşlık edeceğine anne ve babası müdahale eder.

Çocuğunu yollarda şununla bununla yüz göz olmaması için katlanıyordu bütün bu yorgunluklara. Babasının sıkı önerileri vardı taa cezaevinden. Kötü çocuklarla düşüp kalkmasını, oynayıp şakalaşmasını hiç doğru bulmuyordu (BO,2008:41).

Ferit, ailesi tarafından şımartılmış, anne babasının gölgesinde kalarak özgüven kazanamamış anneye bağımlı bir çocuktur. Derler ailesi Fesleğen Sokağı'nın diğer sakinlerini küçümsemeleri ve insanlara selam dahi vermemeleri nedeniyle çevrelerinde pek sevilmemektedirler. Özellikle Ferit bu durumun sıkıntılarını sıkça yaşar.

Sık sık yalan söylediği gerekçesiyle çocuklar ona “Kırkyalan” lakabını takmışlardır. Aşağılanma, dalga geçme gibi çocuklar arası sözel şiddete sık sık maruz kalır.

“ Kırkyalan değiliz biz! Ne söylersek doğrudur!” (BSK,2007: 87)

Ördekler gibi yürüyordu Ferit. İki yanına sallana sallan. Bacaksız dayanamadı:

“Sidikli Feriit!” diye bağırdı arkasından. (BO,2008: 82)

III. 4.10. Tomruk Hasan

Tomruk Hasan, Bacaksız'ın sıra arkadaşıdır. Kocaman bir başı olmasına karşın gövdesinin küçük olması nedeniyle çocuklar ona “Tomruk “ lakabını takmışlardır.

Alt yanı yoktu sanki, tümüyle kocaman bir baştı. Budaklı mudaklı bir ceviz kütüğü... Bülbül sokağının fırlatmaları takmışlardı bu adı. Nasıl da şıp diye tutmuştu böyle! (BO,2008:20-21)

Hasan'ın babası kasaptır. Ekonomik durumları iyidir. Bu yüzden de Tomruk Hasan, Bacaksız'a karşı parasıyla veya yediği şeylerle daima hava atar.

Kasabın oğlu Tomruk Hasan, çantasını açmış, Bacaksız'a mavi kâğıda sarılı uzun bir çikolata gösteriyordu:

“Bak, senin var mı böyle çikolatan?” (B0,2008:84)

Sınıf öğretmeni Haydar Aybekler Tomruk'un babasından veresiye alış veriş yapar. Bu nedenle olsa gerek Tomrukla okul dışında da ilgilenir. Evlerine gider ve özel ders verir. Bu durumla övünen Tomruk herkese bu durumu anlatır. Hatta teftiş için sınıflarına gelen müfettişe bile.

Birden içli dışlı oluvermişti Hasan:

“ beni öğretmen evde çalıştırıyor, evde!” dedi.

“Ne? Öğretmen eve mi çalıştırıyor?”

“He ya!..Evde çalıştırıyor. Ahacık, bütün bunları bana evde yazdırıyor!..”
(BO,2008:96)

Dış görünüşü, kocaman kafasının altında görünmeyen vücudu anlama güçlüğü çeken bir çocuk gibi gösterir onu. Müfettiş bile pak yakıştıramamıştı ona okuma yazmayı.

Cetvelin kimin eline vurulduğu çıkıvermişti ortaya. Şu koca kafalıdan başkasına yakışır mıydı bu cetvel tahtası? Kimbilir ne salaklıklar yapıyordu da hak ediyordu, ellerine vurulmayı. Yoksa eline değil de, bu kocaman kafaya mı vuruyordu öğretmen acaba?

Doğru Tomruk Hasan'ın sırasına yöneldi müfettiş. (BO,2008:94)

Ama bu görüntüsünün aksine Tomruk Hasan okuma ve yazmayı Bacaksız'dan önce öğrenmiştir. Çalışkan bir çocuktur. Bu durumda öğretmenimden aldığı özel dersler etkisi olmuş olabilir.

“Öğretmenin verdiği yazıtı baka baka yazalım ,” dedi.

“Neden baka baka yazacakmışım. Ben okuya okuya yazarım.”

Gerçekten de okuya okuya yazıyordu bu Tomruk. Nasıl olurdu da okurdu zor yazıları kocakafalı? Nerdeyse Akmarsık çetesinin de bir bakışta okuyacaktı. Oysa ikisi birlikte başlamıştı okula. (BO,2008:86)

Tomruk Hasan, sır tutmayı beceremez. Zor durumda kalırsa kendini kurtarmak için yalan söyler. Bacaksız’a öğretmenin veresiye alış veriş yaptığını anlatırken öğretmene yakalanan Hasan, suçu Bacaksız’ a atar.

Konuşurken enselemişti öğretmen,

“Ne konuşuyorsunuz siz!” diye çattı kaşlarını.

“Heç öğretmenim. Bu deyi ki...”

“ Ne diyor?”

“Bu öğretmen gurban dilencisi deyi!...”

Şaşırmıştı birden öğretmen:

“Bu da nerden çıktı! Söyledin mi böyle bir şey?”

Cetvel neredeyse kalkacaktı gene.

“Demedim öğretmenim,” dedi Bacaksız.

“Dedi öğretmenim! İki gözüüm kör olsun ki, dedi!” (BO.2008:22)

İstanbul ağızıyla konuşmayı yeni öğrenen Tomruk da, Bacaksız gibi, kızdığında ya da heyecanlandığında yerel ağızını kullanmaya başlar.

“ Vallahi de, billahi de ben dememişem öğretmenim!”

İşte böyleydi Tomruk, kızdı mı, yeni öğrendiği İstanbullucayı unutuverirdi, işte böyle! (BO,2008:23)

III.4.11. Pamuk Altan

Pamuk Altan, Bacaksız’ın sınıf arkadaşıdır. *Babası Balık Pazarı’nın oralarda çalışmaktadır(BPA,2008:9).* Ekonomik durumları iyidir. Temiz giyimli, bakımlı, sağlıklı beslenebilen bir çocuktur.

Pamuk Altan, Ferit Derler ile sıra arkadaşıdır. Okul dışında da Ferit ile birlikte dolaşır. Ferit’in mahallesine gider. Sürekli Ferit’le birlikte olmasının nedeni aslında, Ferit’in parasından ve yediklerinden yararlanabilmesidir.

Şımarık Kırkyalan Ferit, Pamuk Altan'la birlikte görünmüştü karşıdan. Altan bu mahallenin çocuğu değildi. Herhalde Ferit'in konuğuydu. Ellerindeki on liralara kimden, hangi kaynaktan çıktığı belliydi (BPA,2008:45).

Aslında Pamuk Altan, fakir bir aile çocuğu değildir. Her şeyi parayla halletmeye çalışır. Parasına çok güvenir ve parasıyla böbürlenir.

Her şeyde parasına güvenen Altan, yarışçılar durunca:

“Var mısın benimle yarışa” dedi.

Bu açıktan açığa Bacaksız'a meydan okumaktı.

“Varım!” dedi Bacaksız Bahri.

“Ama beş lirasına!” (BPA,2008:52-53)

“Yoruldu” dedi Yılmaz. “Senin gibi baklava börekle büyümüyor.”

“Ben baklava börek sevmem ki... Bonfile severim ben.”

“ O da seviyor ama, bonfileyi kasapta bile gördüğü yok. Görse görse kasabın Tomruk oğlunu görüyor.” (BPA,2008:57)

III.4.12. Haydar Aybekler Ve Okul Müdürü

Haydar Aybekler Bacaksız'ın sınıf öğretmenidir. Deneyimli bir öğretmendir; ancak kendisini geliştirmez, eski bilgileriyle yetinir ve yeni şeyler öğrenmez.

Bir sakarlık vardı bu sınıfta. Beş yıl öncede okutmuştu birinci sınıfta ama, böyle değildi çocuklar. Daha zeki, daha açık göz, daha anlayışlıydılar.

Kim bilir, Haydar Aybekler böyle düşünmekte haklı görünse de, haksız da olabilirdi. Çocukların zamanla daha da gelişmiş olmaları gerekirdi. Ama kesin olarak doğru olan bir şey vardı ortada: Haydar Aybekler' in beş yıl daha yaşlanmış olması. Beş yıl daha çökmesi. Beş yıllık eskimesi... Bilgisinin üstüne yeni bilgiler koymayan öğretmenler, yaşlanır, çağ dışı oluverirlerdi bir gün. Emeklilik bir kurtuluş değil, temize çıkış olurdu bu gibiler için. Oysa öğretmenin iyisi hiç yaşlanmazdı. Emekliye ayrılrsa

bile, yaşlanmadan ölenlerde olurdu içlerinde. Genç yaşta ölen çok emekliler çıkmıştı! (BO,2008: 24-25)

Sürekli aynı yöntemle ders anlatır. Bu durum öğrencileri sıkılmaktadır. Teftiş gelecek müfettişler okuma yazma öğrenen öğrenciler üzerinde durduğu için alfabeye ağırlık vermiş ve resim, müzik gibi dersler geri plana atılmıştır.

Öğretmen üç aydır ikinci kez resim yaptırıyordu. Bütün ağırlığı alfabeye verdiği için, bütün dersler alfabe dersi olmuştu. (BO,2008:34)

Geri kafalılığını yansıtan kuralları vardır. Bu kurallara uymayan öğrenciler, sorun yaşar, anlayışla davranmaz. Sınıf kurallarına uymayan ya da kendisini kızdıran öğrencilere sözel ve fiziksel şiddet uygulamaktan geri kalmaz. Bacaksız bu şiddetlerin her ikisine de sıkça maruz kalmaktadır. Solak olan Bacaksız kalemi sol eline aldıkça öğretmeninden demir bir cetvelle dayak yemektedir. Bacaksız Bahri başlarda cetvelle eline vurulmasını azarlanmaktan daha “ hesaplı” buluyordu; ama kenarı demirli cetvel sol elini yara içinde bırakmaya başlayınca işin rengi değişir.

Kalem gene sol eline geçmiş, bir boyda biçimli biçimli çizgiler döküyordu ki, küttt!...bir cetvel! Hem de kenarı demirli bir cetvel tahtası, elinin üstünde küttledi. Açıktı anlamı! Kalem sol elden sağ ele geçsin, demek istiyordu. Sıkı bir bildiriydi bu! Okul buydu işte!

Cetvel elinin sırtında kırmızı bir iz bırakmıştı ama, azarlanma patırdısı kalkmıştı ortadan. Olayı ancak iki öğrenci görmüştü, o kadar. Eskisi gibi bütün E Şubesi duymamıştı! Daha hesaplıydı böyle (BO,2008:16).

Haydar Aybekler inatçı bir kişiliğe sahiptir. Kendi dediğinin üstü bir fikir kabul etmez ve koyduğu kuraldan vazgeçmez. Bahri de inatçı olduğu ve doğru bildiğinden şaşmadığı için öğretmeniyle çatışmalar yaşar. Okuma dersinde atların sadece ot yemediği konusunda Haydar Öğretmenle tartışmaya giren Bahri; resim dersinde düşüncesini değiştirmemiş ve çizdiği atın önüne saman ve arpa eklemiştir. Bunu gören öğretmeninden azar ıştır.

Eğilip baktı, “ Ne bu atın başındaki?” diye sordu.

Demek atın başında bir şey olduğu belli oluyordu ilk bakışta. Övünerek:

“Torba!” dedi, “Torba geçirdim atın başına!”

“Ne torbası?”

“Yem torbası.”

“Ne var yem torbasının içinde?”

“yem var öğretmenim.”

“Ne yemi, canım?”

“Arpa var, saman var... Önce saman doldurdum torbaya. Samanların arasına da arpa koydum.”

Ters ters baktı Bacaksız’a:

“Yeminlisin değil mi?” dedi. “ Şu ata ot yedirmemeye yemin ettin öyle mi? Çıkar torbayı başından ot koy önüne!” (BO,2008: 36-38)

Haydar Aybeklerin en büyük isteği terfi etmektir. Denetim görüp bir üst dereceye yükselmeyi beklemektedir. Hem bu yüzden hem idarecilerle sorun yaşamamak adına yöneticilere iyi görünmek için elinden geleni yapar.

İşin sarpa sardığını anlayan öğretmen renk değiştirmeye başlamıştı. Hiç kül yutacak adama benzemiyordu bu müfettiş. “Keşki elinin üzerine vurmasaydım” diye düşündü. “İzleri hala duruyor.” Nerden de düşmüştü onun sınıfına bu salak! Tam denetim görüp bir üst dereceye yükselecekti bu yıl. (BO, 2008: 94)

Başının sık sık ağrımaması için arkalı çocuklardan pek hoşlanmayan Haydar Aybekler, müdüre de hoş görünmek istedi:

“ Pek doğru, efendim” dedi. “İsabet buyurmuşsunuz.” (BPA,2008:8-9)

Haydar Aybekler’in en belirgin özelliklerinden biri de kızdığı zaman başını kaşmasıdır. Bu ince ayrıntı bile öğrencilerin gözünden kaçmamaktadır.

Kızmak mı, deli oluyordu öğretmen. Kızınca durmadan tepesini kaşırdı çabuk çabuk. Eli gene tepesindeydi, beş parmağıyla birden kaşıyordu. (BPA,2008:15)

Rıfat Ilgaz çocukların eğitime çok önem vermektedir. Bu sebeple öğretmenlik mesleğine gönül vermiştir. Eğitim sisteminde gördüğü yanlışlara tahammülü yoktur. Bu yanlışlıklara mizah yoluyla dikkat çeker. Nasıl ki kendini geliştirmeyen öğretmenleri olumsuzlaştırıyorsa okulu ticarethane olarak gören müdürleri de aynı sertlikte yeriyor.

Bacaksız'ın okul müdürü, öğretmenlerine saygı göstermeyen bir kişidir. Sınıflara girerken kapı çalma zahmetinde dahi bulunmaz. Sınıflarda öğretmenlerin fikrini almadan kendi fikrini uygulamaya koyar.

Alfabe dersinin ortalarına doğru, sınıfın kapısı vurulmadan ardına kadar açıldı. İlk okul müdürü göründü kapıda.(...) (BPA,2008:7)

Pencerenin önünde dikilen öğretmen Haydar Aybekler, kendisine danışmadan sınıfı altüst etmeye kalkışan müdüre ters ters bakıyordu. (BPA, 2008: 8)

Atalarımızın dediği gibi balık baştan kokar. Haydar Aybekler gibi okul müdürü de çıkarları doğrultusunda hareket eder. Zengin velilere ve çocuklarına ayrıcalıklı davranır. Okulu bir ticaret merkezi olarak görür. Hacıkalfa Okulundan ayrılan Ferit Derler'i Hacıbaba Okuluna yazdırmak için Şefika Hanımı zorla ikna eder. Buradaki amacı Şefika Hanımın maddi desteğini alabilmektir.

“Oraya, güneş Okuluna yazılmak için ödenecek paranın birazını Okulu Koruma Derneğimize bırakırlarsa, hem okulumuz kalkınır hem de...” (BPA, 2008:9)

III.4.13. Tekin

Bacaksız Bahri ve annesi, Apti Dönmez'in çalışmak için Almanya'ya gitmesi üzerine memleketlerine geri döner. Tekin, Bacaksız'ın Kargacık köyünden arkadaşıdır. Tekin'in babası Rasim Bey eski bir işçidir. Bay Jerom'a kereste fabrikasının makinelerini kurarken yardım etmektedir.

Demek Bay Jerom arabasına atlamış, Tekin'in sütünü içmeye zaman bulamadan işinin başına gitmişti. Belki de erkenden önemli makinelerden birinin montesi vardı. Kim bilir, eski bir işçi olan Tekin'in babasını da alıp götürmüş olabilir (BTK,2008:20).

Tekin'in büyükbabası da onlarla birlikte kalmaktadır. Büyükbabası çok şakacı ve sıcakkanlı bir insandır.

“Hoş geldin oğlum” dedi yaşlı adam.

Sabah sabah ne işin var bu evde demiyordu ama, bakışlarıyla düpedüz soruyordu Bacaksız’a.

“Tekin’e bir bakayım dedim de.”

Büyükbaba, çok şakacı birine benziyordu. “Tekin!” diye seslendi odadan yana. “Bir arkadaşın geldi, sana bakacakmış. Gel de baksın.” (BTK,2008:10)

Tekin ile Bacaksız çok iyi iki dosttur. Zamanlarının çoğunu birlikte geçirirler. İkisi birlikte köylerine gelen Fransız aileye satacak bir şeyler götürüler. Fransızlara yiyecek satan ilk kişi Tekin’dir. Bacaksız Tekin’den sora bu işe başlar; ama Tekin bu durumdan pek rahatsız olmaz.

Elinde bir bakraç vardı Tekin’in, hem de dolu bir bakraç. Tutuşundan belliydi bu. İçinde yoğurt olsa böyle sakınarak tutmazdı.

“Süt mü var bakraçta?” diye sordu Bacaksız

“ Süt var. Nereden bildin?”

“Hiiiç. Nereye götürüyorsun bu sütü?”

(...)

“Bu sütü onlara götürüyorum.” dedi Tekin. “Hani fenerin oraya çadır kuranlar var ya.”

“Almanlara mı?”

“ Yooo, Fransızlara.” (BTK,2008:10-11)

Ertesi sabah elindeki bakraçla Tekin’i yol üstünde bekleyen Bacaksız, arkadaşını uzaktan görünce, “Nerede kaldın?” dedi. “ Çok bekledim seni.”

“Sana bekle demedim ki ben.”

“Yalnız gidebilirdim Fransızlara, ama gitmedim.”

“İyi etmişsin. Ne var bakracında? Yoksa sen de mi süt götürüyorsun?”

“Neden süt götürecekmışim. Ben de yoğurt götürüyorum.” (BTK,2008:16-17)

Tekin çok akıllı ve dürüst bir çocuktur. Ailesinin sözünden çıkmaz ve ailesinden hiçbir şey saklamaz. Bacaksız Fransızlara sattığı yoğurdun parasının bir kısmını annesine vermeyeceğini söylediğinde “ *Annenden saklamak olur mu?*” diyerek Bacaksız’ı uyarır. Neyse ki Bacaksız da dürüst bir çocuktur. Annesinden önceden izin almıştır.

“Haydi gidelim” dedi Bacaksız’a. Annem, sütü verince durma, dedi bana.” (BTK,2008:15)

Tekin, arkadaşlığa önem verir. Bacaksız’dan bir şey saklamaz ve onun da kendisi gibi kazanmasına sevinir. Bunun karşılığı olarak Bacaksız’dan da aynı davranışı bekler. Bacaksız’ın kendisinden gizli bir şeyler götürüp satmasına sinirlenir ve kırılır.

Sıcak bir gündü. Çadırlardan dönüyorlardı. Tekin önden yürüyor, Bacaksız’ı beklemiyordu.

“Biraz yavaş” dedi Bacaksız.

“Neden yavaş gidecekmişim?” dedi arkadaşı, biraz da kaşlarını çatarak.

“yetişemiyorum sıcakta.”

“Ne yapalım yetişemiyorsan.”

“Arkadaş değil miyiz biz.”

“Doğrusu çok iyi arkadaşsın. Benden habersiz cevizleri, kestaneleri satıp para yapıyorsun. Böyle arkadaşlık mı olur.” (BTK, 2008:33-34)

III.5. “Bacaksız’ın Başından Geçenler” Hikâye Serisindeki Eserlerin Resimler Açısında İncelenmesi

Çocuk kitaplarının biçimsel olarak taşınması gereken birçok özellik vardır. Çocukların yaşları, seviyeleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gereken

hususlardır. Biçimsel özellikler, genel olarak kitabın hacmi (kalınlığı), baskısı, ciltlenmesi, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama işaretleri, resimlendirme gibi konulardır.

Kitabın biçim yönünden iyi tasarlanmış olması çok önemlidir. Çocuk kitapları ilk gördüğünde çocukta okuma isteği uyandırmalıdır. Bu nedenle özellikle kapak resimleri canlı ve dikkat çekici olmalıdır. Metnin içeriğiyle paralellik göstermelidir.

Çocuk kitaplarında yer alan resimlerin birçok işlevi vardır. Resimler, çocukta estetik beğenin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra kitabı sıkıcılıktan çıkarır. Anlaşılması güç olan tasvirlerin daha net ve hızlı anlaşılmasında yardımcı olur. Çocuklarda okuma alışkanlığının kazanılmasında da oldukça yararlıdır.

Çocuk kitaplarında yer alan resimler çocuklar tarafından kolay yorumlanabilmelidir. Kahramanlar ve figürler hareket halinde olurlarsa kitaba bir hareketlilik katacağından sıkıcılıktan uzaklaştırır. Resimler ilgili metinle aynı yüzde yer almalıdır. Bu durum çocukların ilişki kurmalarına yardımcı olur.

İlgi uyandırması, sanat eğitiminde katkıda bulunması ve çekici olması bakımından resimlerin renkli olmasında yarar vardır.

Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız'ın Başından Geçenler serisinde yer alan resimler lavi tekniğiyle çizilmiştir. Lavi tekniği sulandırılmış tek renkle ya da mürekkeple yapılan çalışmadır. Suluboya tekniğine yakındır. Temel maddesi Çini mürekkebi, is mürekkebi, sepya ya da su katılmış başka boyadır. Kullanılan boya genellikle siyahtır. İkinci bir boya mavi yada yeşil kullanılabilir.⁶

Karikatüre de benzeyen resimler metinde yeterli miktarda kullanılmıştır. Örneğin doksan iki sayfadan oluşan BKS isimli serinin ilk kitabında yirmi adet resim bulunmaktadır.

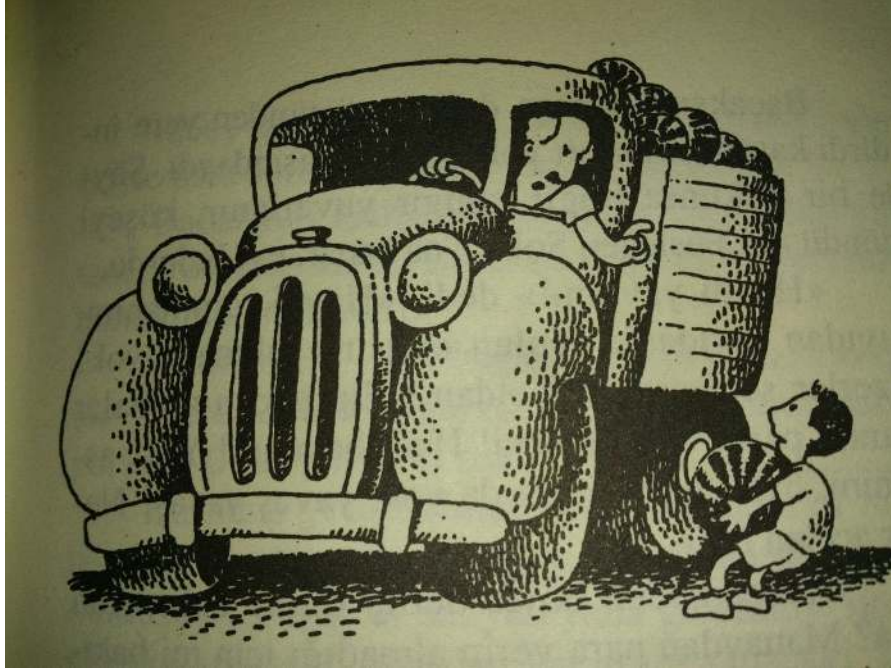
Karton kapak kullanılmıştır. Kapak resimleri renkli ve canlı olması dikkat çekici olmuştur. İç sayfalarda yer alan resimler lavi tekniğiyle çizilmiş siyah beyaz resimlerdir.

⁶ Akt: <http://www.baktabul.net/guzel-sanatlar/78726-lavi-teknigi-nedir-lavi-teknigi-ve-tarihcesi.html>
Tarih/saat: 03.10.2012/ 14.20

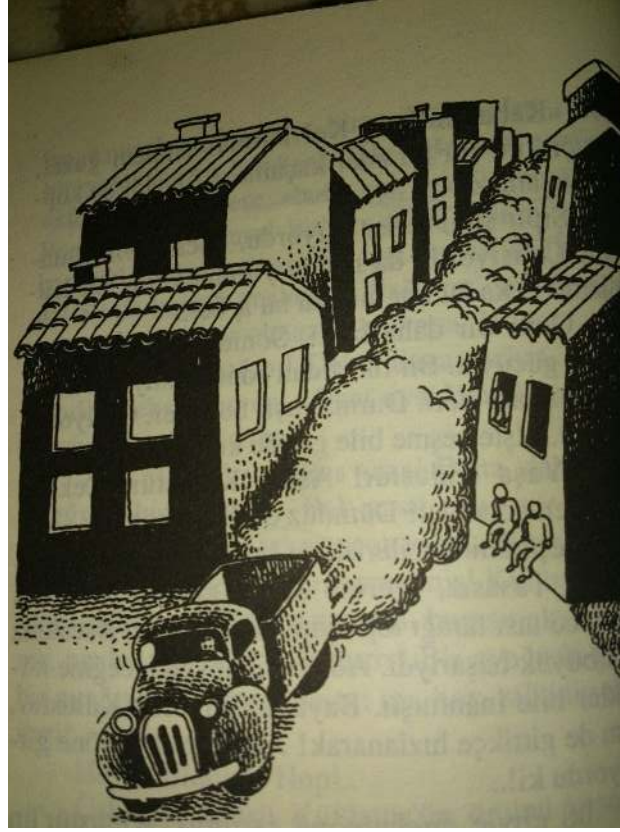
Renkli olmaması dikkat çekmede yetersizdir. Bu tekniğin tercih edilmesinde ve iç sayfalarda renkli çizimlere yer verilmemesinde maliyeti düşürme fikri yatmış olabilir.

Resimler ile metin bir arada verilmiştir. Resimler ile aynı sayfada verilen metinler birbiriyle ilişkilidir. Bu durum çocukların zihninde olayı canlandırmasına ve anlamasına kolaylık sağlamaktadır.

Kitaplarda yer alan resimlerde figürler hareket halindedir. Figürlerin hareket halinde verilmesi kitaplara canlılık katan önemli bir unsurdur.

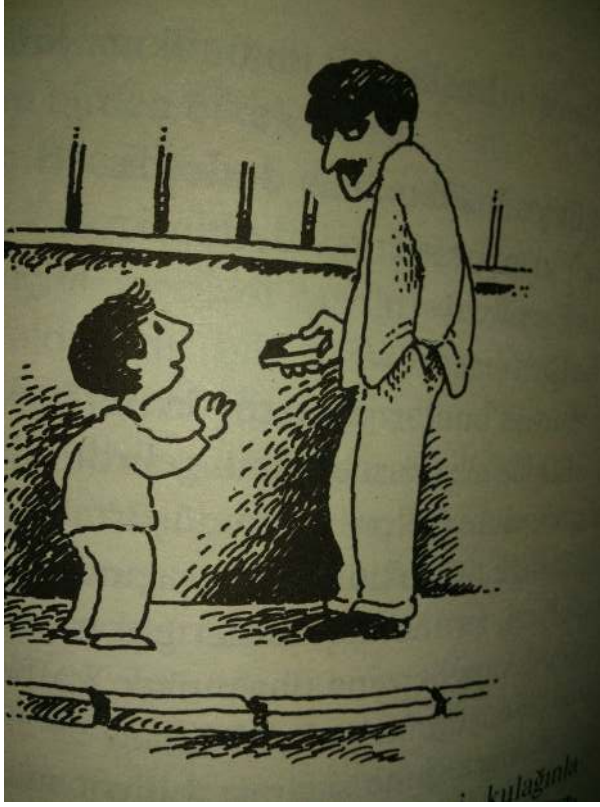
Şekil VI Bacaksız İle Apti Dönmez (BKS,2008:7).

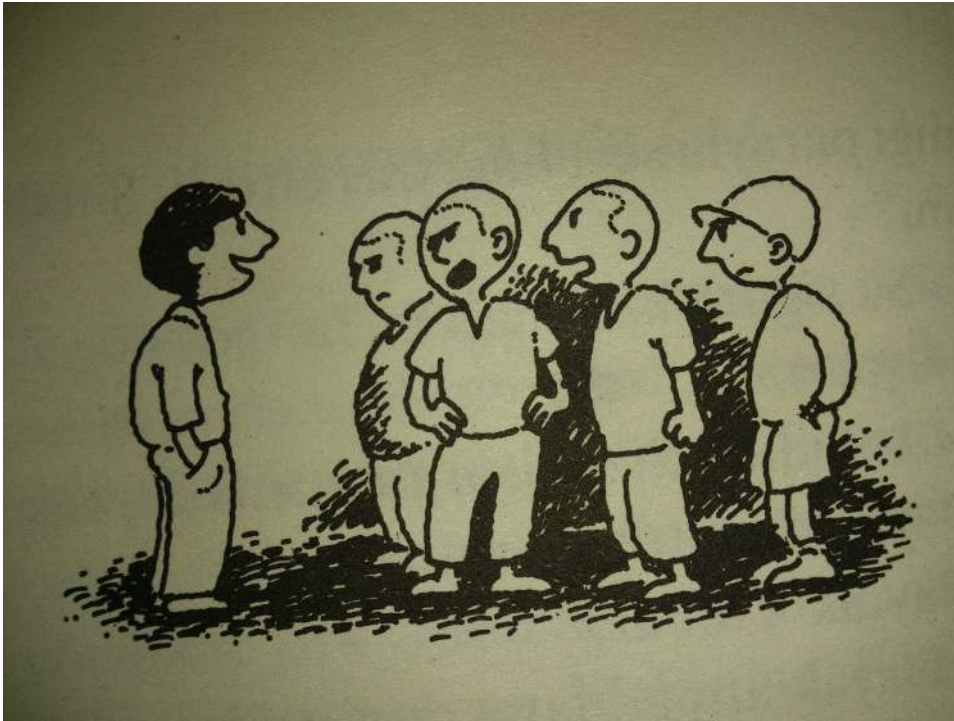
Şekil VII Bacaksız Kamyon Sürücüsü (BKS,2008:42).

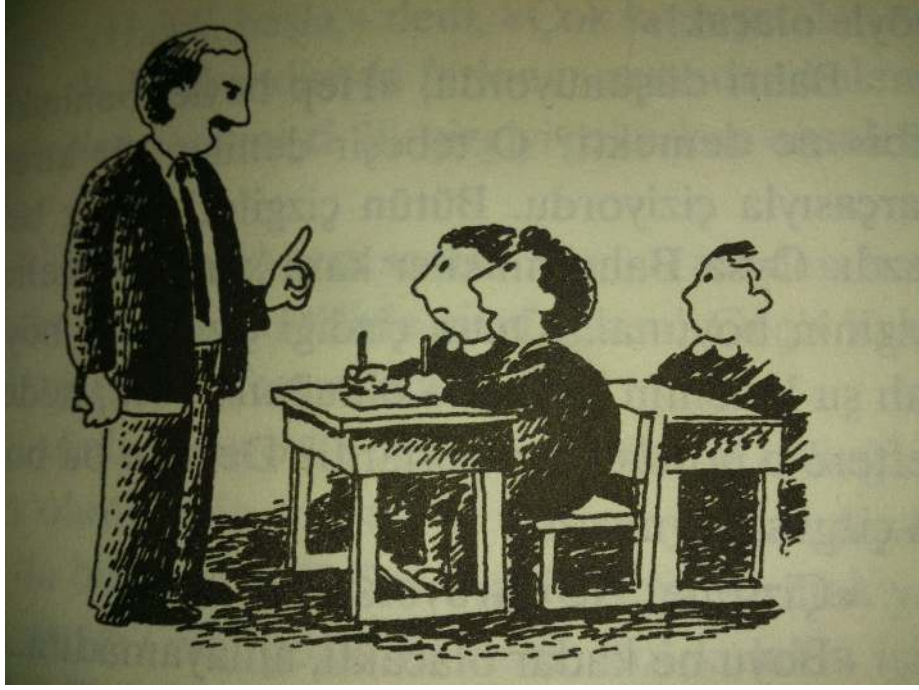
Şekil VIII Bacaksız Evden Kaçar (BKS,2008:72).

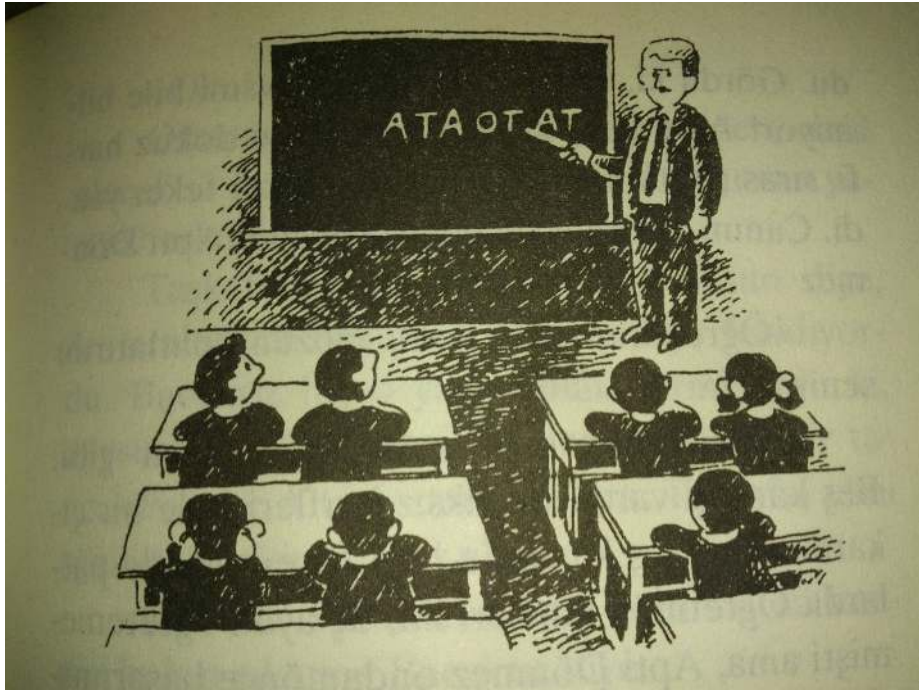
Şekil IX Bacaksız İle Rasim Şenpazar (BSK,2007:45).

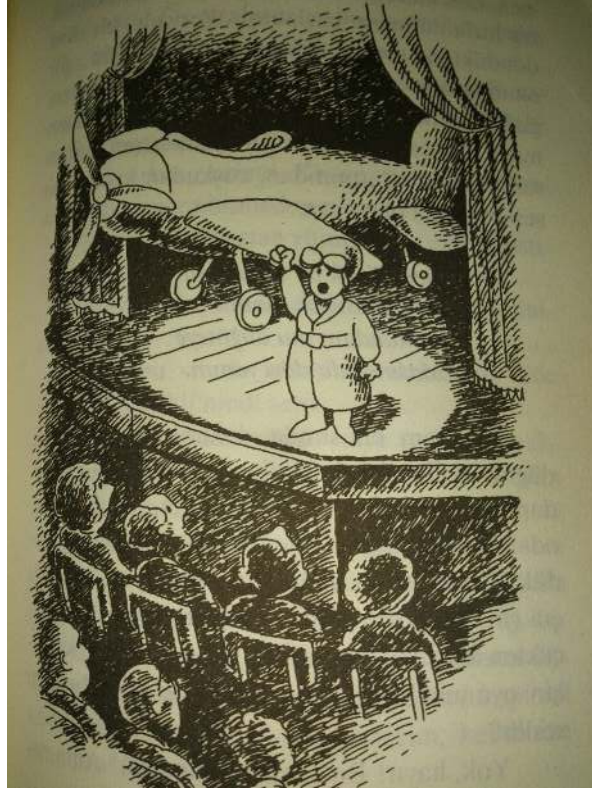
Şekil XFeleşen Sokağı'nın Kabakları (BSK,2007:88).

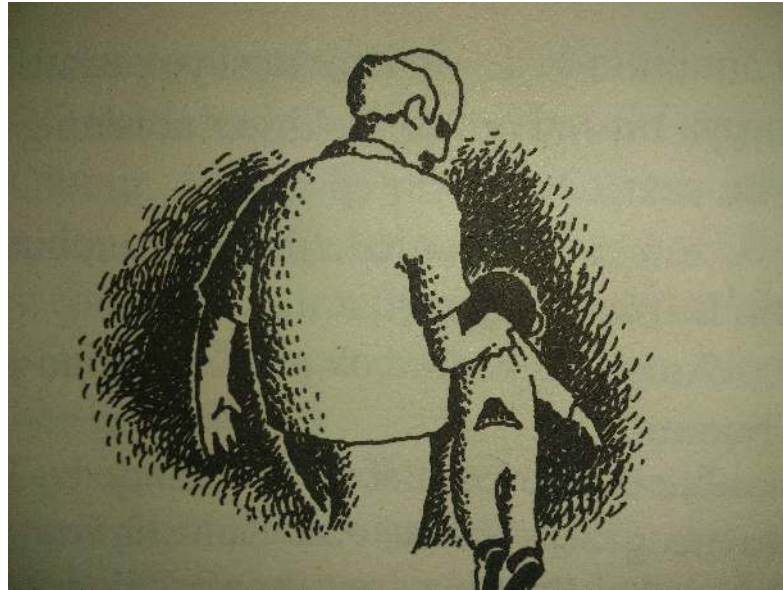
Şekil XI Haydar Aybekler İle Bacaksız (BO,2008:13).

Şekil XII Bacaksız Dersinin Başında (BO,2008:25).

Şekil XIII Ferit Derler " Küçük Uçman" (BO,2008:63).

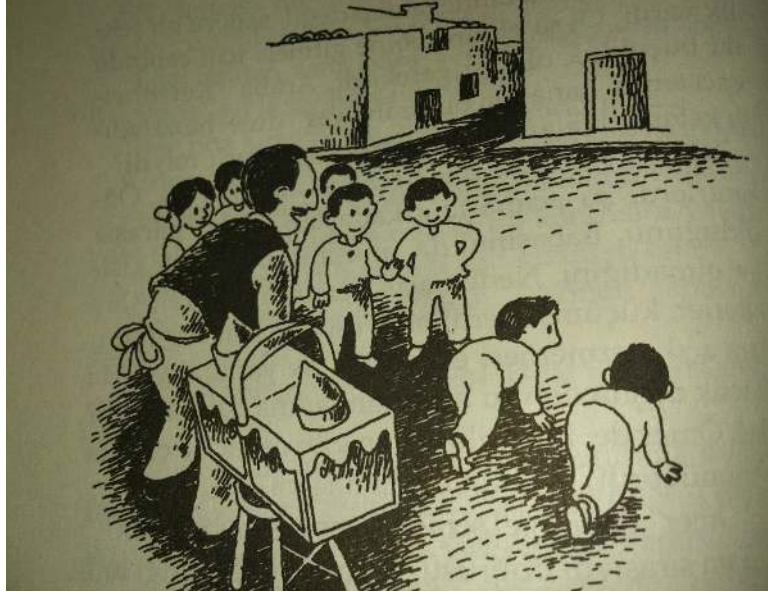
Şekil XIV Apti Dönmez Suç Üstü Yakalar (BSK,2007:80).

Şekil XV Kırkylan Ferit ile Bacaksız Aym Sınıfta (BPA,2008:7).

Şekil XVI Bacaksız İntikam Peşinde (BPA,2008:16).

Şekil XVII Ketenhelva Yarışı(BPA,2008:52).

Şekil XVIII Zeynep ile Bacaksız (BKS,2008:60).

Bacaksız'ı sıradan ayırıp bahçe kapısına kadar uğurladı. Ama Bacaksız hiç de tasalanmıyordu bu cezadan. Tam kapıdan çıkarken, duyulur duyulmaz bir sesle:

"Şu kadar çocuğun içinde bir ben miyim Türk çocuğu!" dedi.

Bahçe gerçekten çok soğuktu. Üşümek için bir uçtan bir uca koştu. Yapılacak bir iş kalmayınca duvarın dibinde iki elinin üstüne dikildi. Kendini şöyle bir dengeledikten sonra bahçenin ortasına doğru iki elinin üstünde yürümeye başladı.

Bütün çocuklar bodrum penceresinden onu gö-

Şekil XIX Bacaksız Elleri Üstünde (BPA,2008:86).

koluna girmişti. Annesi Bayan Mari, deniz kıyısına koluna takmış önlerinde yürüyor, tokyo la basacak yeri kolluyordu.

Mösyö Jerom, uzaktan tanımıştı onları. "Bütün çocuklar!" diye seslendi. "Koman tale vu? İyi değil mi? Hava güzel, biz de güzel."

Hızla yanlarından geçip biraz ilerdeki tertemiz çakıltaşlarının üzerine boylu boyunca uzanuverdi. Bir plaj şemsiyesinin altına sığınmış olan yöneticiler, onu görmüşler el sallıyorlardı. Defne yağ fabrikasının kurucuları da getirdikleri şemsiyeyi kuracak uygun yer arıyorlardı.

Şekil XX Fransız Aile ile Sahilde (BTK,2008:55).

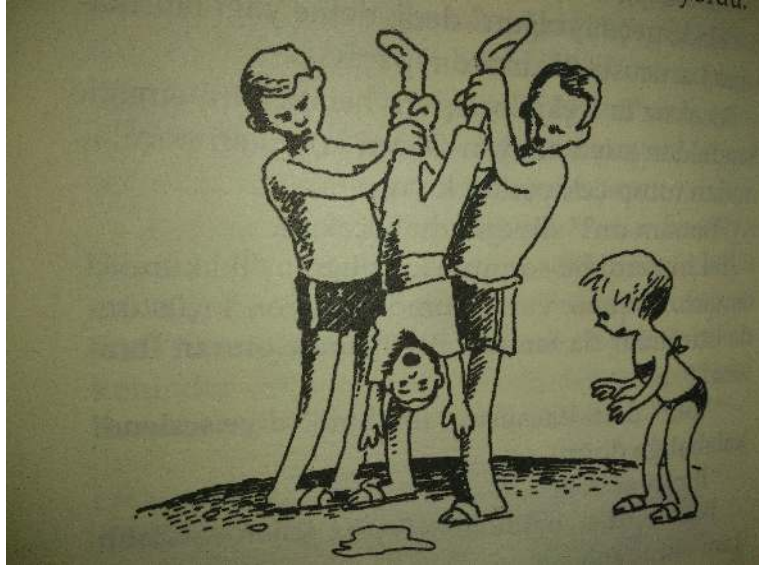
Şekil XXI Bayan Mari ile Bacaksız (BTK,2008:41).

Şekil XXII Bacaksız ile Tekin (BTK;2008:51).

Şekil XXIII Fransız Jülyet (BTK;2008:14).

Şekil XXIV Vural ve İbrahim Kurtulur (BTK,2008:60).

TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER

Çalışmada ele alınan “Bacaksız’ın Başından Geçenler” isimli seri beş adet hikâye kitabından oluşmaktadır. Rıfat Ilgaz tarafından kaleme alınan bu eserler özellikle; dil, konu, anlatış, kahramanlar gibi yönleriyle ilkokul çağındaki çocuklara hitap etmektedir.

Çocukların seviyeleri göz önünde bulundurularak yazılan bu eserler çocukları güldürüp eğlendirirken düşünmeye ve öğrenmeye de sevk etmektedir.

Hikâyelerde anlatılan olaylar günlük hayatta birçok kişinin başından geçebilecek niteliktedir. Bu bağlamda kitaplar; aile bağlarını ve bireylerin görevlerini, eğitim sistemini ve çocukların gözüyle dünyayı anlatan hikâyelerden oluşmaktadır.

Rıfat Ilgaz’ın küçük yaşta öğretmenlik mesleğine başlaması, çocuklarla arkadaşlık kurmasını sağlamıştır. Onların dünyasına girmeyi başaran yazar, beğenilerini, özentilerini ve maceracı yanlarını gözlemlene fırsatını elde etmiştir. Bu gözlemlerini kullandığı dil ve üslup ile birleştirerek son derece güzel eserler vermeyi başarmıştır.

Rıfat Ilgaz eserlerinde dilin bütün güzelliklerini kullanmıştır. Dilin zengin ifade kaynaklarından olan deyimlere, ikilemelere, pekiştirme sözcüklerine, yansıma sözcüklere sıkça yer vermiştir. Özellikle deyimler hikâyelerde oldukça yer tutmaktadır. Örneğin; serinin ilk kitabı olan BKS’ de yirmi beş adet deyim kullanılmıştır. Bu durum çocukların dilin kullanım zenginlikleriyle tanışması ve kullanım alanlarını öğrenmesi açısından faydalı olmaktadır. Eserlerdeki deyimlerin kullanımlarında ve anlamlarında herhangi bir yanlışlık yoktur.

Farklı kelime gruplarına yer vermenin yanı sıra mecazlı söyleyişler, benzetmeler ve karşılaştırmalar gibi söz sanatlarına yer vermesi metne bir akıcılık ve güzellik katmıştır. Kullanılan akıcı dil sayesinde metin sıkıcı olmaktan kurtulmuş ve çocuklara okuma sevgisi kazandıracak bir nitelik kazanmıştır.

Eserlerde genellikle çocukların günlük yaşantılarına yer verilmiştir. Aile hayatlarının detayına girilmemiştir. Fesleğen Sokağı’ndaki çocuklar vaktinin çoğunu çeşme başında geçirmektedir. Evde sıkılan ya da işten kaçan çocuklar her defasında

soluğu çeşmesinin başında alırlar. Çeşme başında bir araya gelen çocuklar çeşitli yaramazlıklar yapmaktadır. Birbirleriyle konuşurken kullandıkları kelimeler dikkat çekicidir. Zamanlarının çoğunu dışarıda geçiren çocukların kullandıkları dil de sokak dilidir. Birbirleriyle dalga geçme ve birbirlerini aşağılama hat safhadadır. Argo kelimeler de sıkça kullanılmaktadır. Her çocuğun diğer arkadaşları tarafından takılan bir lakabı vardır. Bu lakaplar genellikle fiziksel özelliklerindeki sıkıntılara paralel olarak takılmaktadır: kekeme olan Ömer’e “Kek”, zayıf ve sıska olan Bahri’ye “Bacaksız”, Yürüyüşünde sıkıntı olan Yılmaz’a “Paytak”, kafası kocaman olan Hasan’a “Tomruk” lakaplarının takılması bu duruma örnektir. Bunun dışında kişilik özelliklerine göre de lakaplar vardır: çok yalan söylediği için Ferit’e “Kırkyalan” denilmesi gibi.

Sarı Sevil, hapsirik Gülten, Keriz Arif, Sidikli Saime, Şopar Şaban, Kirpi Dursun, Yıllık Recep... lakaplarıyla anılan diğer çocuklardır.

Eserlerdeki çocukların konuşmalarında sıkça rastlanan diğer unsur ise argo kelimelerdir. Zamanlarının çoğunu sokakta geçiren çocuklar birbiriyle konuşurken bu kelimeleri kullanmaktadır. Bu konuşma tarzının kendilerine bir üstünlük kazandırdığını düşünmektedirler. Bu konuda çocuklara eserin “kötü” karakteri olan Kaçakçı Rasim Şenpazar örnek olmaktadır. Onun yanı sıra sokak çocuklarından oluşan Karamarsık çetesi ve mahalledeki çocukların “abisi” olan Paytak Yılmaz hikâyelerdeki diğer çocuk kahramanlar tarafından model alınmaktadır.

Argo, belli bir kesimin ürettiği alaya, hakarete yer veren, espiye dayanan bir dildir. Hikâyelerdeki çocukların ne anlama geldiğini bilmediği halde bu dili kullanmaya çalışmaları bu eserleri okuyan çocuklar için kötü örnek teşkil edebilir.

Bacaksız serisindeki olayların hepsi İstanbul’da geçmektedir. Bu nedenle hikâyelerdeki karakterler İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Bunun yanın sıra eserlerde bulunan kişiler geçim sıkıntısı nedeniyle farklı memleketlerden İstanbul’ a göç ettikleri için ara sıra yerel ağızlarıyla konuşmaktadırlar. Yerel söyleyişler yer verilmesi hikâyelere ve kişilere inandırıcılık kazandırmıştır. Yerel söyleyişlerin geçtiği cümleler okuyucunun yüzünde bir tebessüm oluşturarak okuyucunun eğlenmesini sağlamaktadır.

Rıfat Ilgaz, hikâyelerinde farklı türlere de yer vermiştir. Serinin bazı kitaplarında düz yazının yanı sıra mani, tekerleme ve şiirlere rastlamak mümkündür. Düz yazı

dışında yer alan bu nazım biçimleri eserlere tek düze ve sıkıcı olmaktan çıkarmıştır. Bunun yanı sıra çocuğun farklı türleri tanımasına olanak sağlamıştır.

Rıfat Ilgaz, hikâyelerinde sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Cümle kuruluşları kısadır. Uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmemiştir. Okuyucu kitlesinin seviyesi ve yaşı göz önüne alınınca kısa cümlelerden oluşan bu cümleler çocuklar tarafından rahatlıkla okunup anlaşılabilir.

Eserlerde devrik cümleler, kurallı cümlelerden daha çoktur. Devrik cümlelerde vurgu yüklem üzerinde. Yüklemin vurgulanması eserlere hareketlilik katmaktadır. Ancak devrik cümlelerin çokluğu ilköğretim çağındaki okuyucu için anlamayı zorlaştırabilir. Türkçenin özne-tümleç-yüklem şeklinde olan cümle kuruluşu anlamayı kolaylaştırmaktadır.

Çocuk kitaplarının yazım ve noktalama kurallarına uyması çok önemlidir. Noktalama işaretleri ve kelimelerin yazımı hakkında ilk izlenimleri kitaplardan edinen çocuklara doğru örnekler sunulmalıdır.

Bacaksız serisindeki eserlerde yazım ve noktalama yanlışlıklarına rastlanmaktadır. Bu yanlışlıkların sebebi basım hataları olabilir. Sebebi ne olursa olsun bu durum çocuklara zarar vermektedir.

Rıfat Ilgaz'ın hayatında Cide ile İstanbul önemli bir yere sahiptir. Yazar bu iki mekânı eserlerinde de kullanmıştır. Bacaksız serisinde şahıs kadrosunun büyük bir bölümü geçim sıkıntısı nedeniyle memleketlerini geride bırakıp İstanbul'a göç etmiştir. Bu göç maddi sıkıntıların çaresi olmadığı gibi yeni problemleri de beraberinde getirmiştir. Ekmek parası kazanmanın yanı sıra büyük bir şehir olan İstanbul'a alışmakta gerekmektedir. Bu da çok kolay olmamaktadır.

Serinin ana karakteri olan Bacaksız Bahri ailesi ile birlikte memleketlerinde nesi var nesi yoksa satıp Kastamonu'nun Cide ilçesinden İstanbul'a göç etmişlerdir. Ancak İstanbul maddi sıkıntılarına bir çözüm olmamış, aksine yeni problemler eklemiştir. Bacaksız'ın babası Apti Dönmez ekmek teknesi olarak kendisine bir kamyonet alır. Bu kamyonet oldukça eskidir. Bacaksız'ın deyişiyle "Külüstür" dür. Apti Dönmez kazancının büyük bir bölümünü Külüstür'ün masraflarına ya da

bonolarına yatırmaktadır. Fesleğen Sokağı'na yerleşen Dönmez ailesinin komşuları da kendileri gibidir. Mahalleli İstanbul'a göçmüş, geçim sıkıntısı yaşayan ve yeni bir kültüre uyum sağlamaya çalışan insanlardır. Rıfat Ilgaz, bu serisindeki kahramanlarını varoşlarda yaşayan yoksul insanlardan seçmiştir.

Bacaksız sersinde İstanbul'a göç, geçim sıkıntısı, farklı kültürlerle tanışma gibi konular üzerinde esprili bir dille durulmuştur. Okuyucuya ders alıp kendilerini sorgulamaları için güzel fırsatlar sunulmaktadır.

Eserdeki çocuk karakterler çikolata, simit, ketenhelva gibi yiyecekler alabilmek ve ailelerine biraz yardımcı olabilmek için birçok yola başvurmaktadırlar. Kaçakçılıkla uğraşan Rasim Şenpazar'a kaçak sigaralarını satmakta yardım edip polis tarafından yakalanmışlardır. Ferit Derler ya da Pamuk Altan gibi paralarıyla övünen insanlarla ketenhelva için yarışmak zorunda kalmışlardır. Ya da köylerine gelen Fransız turistlere çeşitli ürünler satabilmek için çok uğraşmışlardır. Verilen bu örnekler bile özellikle günümüzde her istediğine anında kavuşan çocuklar için ibret alınacak durumlardır.

İstanbul'a yeni taşınan Bacaksız, arkadaş edinmekte çok zorlanmaktadır. Bir gruba ait olma duygusu taşıyan insanlar için arkadaş edinmek oldukça önemlidir. Söz konusu çocuk olunca arkadaşlık daha da önem kazanmaktadır. Bacaksız serisinde arkadaş edinme konusunda oldukça eğlenceli bir şekilde verilmiştir.

Serinin üçüncü kitabında Bahri'nin okula başlaması ile okul, eğitim öğretim üzerinde de durulmuştur. Bu konu genellikle eğitim-öğretim aksaklıklarıyla ele alınmıştır. Kendini geliştirmeyen ve dayakçı öğretmenler, paragöz gibi bir okul müdürü, ezberlemeye ve tekdüzeliğe dayanan eğitim sistemi... Eğitimdeki bu olumsuzluklar her ne kadar nükteli bir dille verilse de okul, öğretmen, müdür gibi kavramlarla yeni tanışan çocukların zihninde olumsuz yargıların oluşmasına sebep olabilir.

Eserlerde konulara paralel olarak iletiler verilmiştir. Geçim sıkıntılarıyla uğraşan ailelerin çocuklarının eğitime yeterince önem vermediği metinlerde görülmektedir. Bu durumun doğurduğu olumsuzluklar da yansıtılmıştır.

Çocuğa bir sorumluluk verilirken çocuğun yaşı, cinsiyeti ve gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuğa uygun olmayan sorumluluklar çocuk tarafından yerine

getirilemez ve onun yalana başvurmasına neden olur. Bu ileti Bacaksız serisinde ayrıntılı ve esprili olarak yansıtılmıştır.

Eserlerde çocuklar vakitlerinin çoğunu sokağın başındaki çeşmenin yanında arkadaşlarıyla geçirmektedir. Bu durumun en büyük sebebi ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenmemeleridir.

Aileler çocuğun eğitiminin temelini oluşturur. Çocukların kendilerine örnek olarak seçtikleri ilk kişiler anne ve babalarıdır. Gerek davranışları gerek konuşmaları gerekse alışkanlıkları çocuklar tarafından taklit edilir. Bu nedenle ebeveynler davranışlarına dikkat etmelidir. Serimizin kahramanı Bacaksız Bahri için rol model babasıdır. Onun konuşma biçimini kendisine örnek alır. Ancak babasının zararlı alışkanlıklarının farkında olan Bacaksız Bahri, kendisini o alışkanlıklardan uzak tutması gerektiğinin bilincindedir. Yazar bu yolla sigara, alkol gibi zararlı maddeleri olumsuzlaştırmıştır.

Rıfat Ilgaz, toplumdaki yaşam şartları arasındaki farklılıklara eserlerinde geniş yer vermiştir. Maddi anlamdaki farklılıklar çocukların davranışlarına da yansımaktadır. Ekonomik durumları iyi olan çocuklar, maddi sıkıntısı olan çocuklara karşı bu farkı kullanmaktadırlar. Bu da çocuklarda kıskançlık duygularıyla öfkenin birleşmesine sebep olmaktadır. Sonuçta da intikam almak için çeşitli oyunlara başvurulmaktadır.

Çocuğun eğitim-öğretim hayatının ikinci basamağı okuldur. Eserlerde okul, aileler için çocuklardan bir süreliğine de olsa kurtulma yeridir. Çocuklar başta okula karşı ilgi duysalar da öğretmenlerinden şiddet görünce dayak yenilen bir yer olarak algılamaya başlamaktalar. Okul, öğretmen ve öğretim kavramları eserlerde kötülenmektedir. Kendisi de öğretmenlik yapmış olan Rıfat Ilgaz, eğitim sistemini eleştirirken iyi örneklerle pek yer vermemiştir.

Rıfat Ilgaz, çocukların birlikte oldukları zamanlarda hemen bir oyun ortamı kurabildiklerini çok güzel yansıtmıştır. Oyun, çocuklar için vazgeçilmez bir şeydir. Çocuk olmanın en keyifli yanıdır. Hayattaki birçok sıkıntı ve problemi unutup mutlu olabilmeleri, arkadaşlık kurabilmenin en kısa yoludur.

Rıfat Ilgaz, serisinde farklı kültürleri de tanıtmıştır. Babasının Almanya'ya gitmesi üzerine memleketi olan Kargacık köyüne geri dönen Bahri orada Fransız bir aile ile tanışır. Onların her halleriyle kendilerinden farklı olduklarını görür. Bu farklılıkları kendi lehine kullanır ve onlarla güzel bir dostluk kurar. Bahri sayesinde çocuklar da dünyada kendilerinden farklı milletlerin de var olduğu, farklı kültürlerin olduğu gerçeğini görmektedir. Farklılıklara saygı duyulması gerektiği çocuklara aktarılmaktadır.

Bacaksız sayesinde karakter sayısı oldukça fazladır. Seride ayrıntılı olarak işlenen ve sıkça yer alan karakter sayısı on beştir. Bunun yanı sıra özelliklerine çok değinilmemiş yan karakterlerin sayısı da azımsanmayacak kadardır.

Bacaksız serisi, ilkökul çağındaki çocuklara hitap etmektedir. Bu nedenle olsa gerek kahramanların çoğunluğunu çocuklar oluşturmaktadır. Bu durum okuyucunun kahramanları arkadaş olarak görmesini ve dolayısıyla kitabı benimsemesini kolaylaştırmaktadır.

Serinin ana kahramanı Bacaksız Bahri'dir. Altı yaşında zayıf, çelimsiz bir karakterdir. Kurnaz ve zeki bir kişiliği yansıtır. İyi niyetli, insanlara ve çevresine yardım etmeyi seven, vefalı bir çocuktur. Kendisine yapılan iyilikleri unutmaz. Dürüst ve cesurdur. Başını; soktuğu dertlerden zekâsı, kurnazlığı ve cesurluğu sayesinde kurtarır.

Zeynep; Hapşırık Gülten, Paytak Yılmaz, Keriz Arif, Tekin, Bacaksız'ın en yakın arkadaşlarıdır. Maceraları da onlarla yaşar.

Eserlerde genellikle çocukların anne ve babaları hakkında da bilgilere kısa da olsa yer verilir. Hemen hemen her karakterin ebeveynlerini özelliklerini, ad ve soyadlarına değinilmektedir. Örneğin Bacaksız Bahri, Apti ve Pakize Dönmez' in tek çocuğudur. Apti Dönmez otuz iki yıllık şofördür. Sinirli bir yapıya sahiptir. Pakize Dönmez ev hanımıdır. Sürekli ev işleriyle uğraşır. Zeynep, taksi şoförü Hüsnü Bey' in kızıdır. Ekonomik durumları iyidir. Gülten'in annesi Gülşen Hanım çok sinirli ve titiz bir kadındır. Ev işleri yaparak ev ekonomisine katkı sağlar. Ferit Derler, Şefika ve Salim Derler' in tek çocuğudur. Zengin bir ailedirler. Salim Derler insan kaçakçılığı suçundan hapisanededir. Şefika Hanım ev işlerinde çok beceriksiz bir kadındır. Tomruk Hasan, Temiz Kasap'ın sahibinin oğludur.

Önemli karakterlerden birisi olmasına rağmen yalnızca Paytak Yılmaz'ın ailesi hakkında bilgi verilmemiştir. Sadece Sarı Sevil'in abisi olduğu bilinmektedir.

Keriz Arif, sokak çocuklarından oluşan Karamarsık çetesinin lideridir. Rasim Şenpazar'ın bıraktığı kaçakçılık işini devralır.

Bacaksız serisi kahramanlar bakımından zengindir. Bu durum çocukların karakterleri karıştırmasına sebep olabilir. Bu problemde olayların beş kitaplık seri şeklinde verilmesi ve her kitapta ağırlığın farklı kahramanlara verilmesiyle çözülmüştür.

Bacaksız serisi resimlerle desteklenmiştir. Lavi tekniğiyle çizilmiş resimler kullanılmıştır. Resim ve metin aynı sayfada yer almıştır. Resimler ile metinler paraleldir. Ancak resimlerin renksiz olması dikkat çekiciliğe zarar vermektedir.

SONUÇ

Rıfat Ilgaz, küçük yaşta edebiyata ilgi duymuştur. Seksen iki yıllık hayatı boyunca devamlı yazmıştır. Yazın hayatı boyunca kendisini devamlı yenilemiştir. Kendisini geliştirdikçe eski eserlerini beğenmez olmuştur. On altı yaşında kaleme aldığı “Sevgilimin Mezarında” isimli şiiri sayesinde edebiyat dünyasıyla tanışan şair, daha sonraları, o yıllarda yazdığı şiirleri beğenmemeye ve şiirlerinde toplumcu bir çizgi aramaya başlamıştır. Rıfat Ilgaz, sadece bir türe bağlı kalmamış; roman, hikâye, şiir gibi farklı türlerde eserler vermiştir.

Rıfat Ilgaz, yokluk, hastalık ve tutsaklık dolu bir hayat sürmüştür. Yaşadıklarını eserlerinde malzeme olarak kullanmıştır. Halktan biri olması ve halkın yaşadığı sıkıntıları kendisinin de çekiyor olması gerek şiirlerinde gerekse roman ve hikâyelerinde toplumcu bir çizginin oluşmasını sağlamıştır. Bunun sonucu olarak deneyimlerini ve gözlemlerini eserlerine yansıtmıştır. Bu yaşantılar, Ilgaz’ın eserlerine gerçeklik ve samimiyet katmıştır. Yazarın kullandığı üslup da birçok okuyucunun beğenisini kazanmıştır. Yazar, sistemde gördüğü yanlışlıkları ve haksızlıkları mizah içeren bir üslupla eleştirmiştir. Rıfat Ilgaz, güldürüp eğlendirmeyi bir araç olarak kullanırken okuru düşündürmeyi amaç edinmiş ve başarmıştır.

Yazar, yaşamının son dönemimde anı ile çocuk edebiyatı türüne ağırlık vermiştir. Genç yaşta öğretmenliğe başlayan ve çocukları çok seven Rıfat Ilgaz, çocukların dünyasına girmeyi başaran ender yazarlardandır. Öğretmenlik mesleği, kendi çocukları ve torunları sayesinde çocukları yakından gözlemleme ve tanıma fırsatını yakalamıştır. Bu birikimlerini çocuk kitapları yazarak okuyucu ile paylaşmıştır.

“Bacaksız’ın Başından Geçenler” serisi Rıfat Ilgaz’ın çocuklar için yazdığı edebi eserlerin önde gelenlerindendir. Bu seri, yazarın bütün kişilik ve yazarlık özelliklerini ortaya koymaktadır.

“Bacaksız Kamyon Sürücüsü, Bacaksız Sigara Kaçakçısı, Bacaksız Okulda, Bacaksız Paralı Atlet ve Bacaksız Tatil Köyünde” isimli beş adet kitaptan oluşan seri, ilkokul çağındaki çocukların dünyasına hitap edecek niteliktedir.

Eserlerin ana karakteri Bacaksız Bahri’dir. Kitaplarda, Bacaksız Bahri’nin başından geçen komik, ilginç ve heyecan dolu olaylar konu edinilmiştir. Konular,

çocukların dünyasına hitap eden, onların dikkatini çekecek ve ders çıkarabilecekleri niteliktedir. Göç, geçim sıkıntısı, eğitim- öğretim ve kültürel farklılıklar gibi sosyal konular işlenmiştir.

Eserlerdeki iletiler konularla paralellik göstermektedir. İletiler doğrudan verilmeyip eserlerin geneline sindirilmiştir. İletiler, öğüt verici nitelikte değildir. Bu durum öğüt dinlemeyi pek de sevmeyen çocuklar için olumlu görünmektedir; ancak çocuklar çoğu eserlerdeki iletiyi anlamakta zorluk çekeği için bu durum dezavantaj olmaktadır.

Rıfat Ilgaz, doğduğu toprak olan Cide'yi çok sevip önemsemektedir. Cide'de dünya geldiği için çok mutlu olduğunu her fırsatta dile getirmiştir. Yaşadıklarını eserlerinde malzeme olarak kullanan Ilgaz, Bacaksız serisinde mekân olarak Cide ve İstanbul'u seçmiştir. Serinin kahramanı Bacaksız Bahri de Rıfat Ilgaz gibi Kastamonu'nun Cide ilçesinde doğmuştur. Daha sonra ailesi ile birlikte İstanbul'a göç etmişlerdir.

Serideki karakterler günlük hayattan karşılaşılabileceğimiz türden kişilerdir. Gerçekçi ve saf Anadolu insanlarıdır. Fakir semtlerde yaşayan yoksul kişiler kahraman olarak seçilmiştir. 6-11 yaşlarındaki çocuklar eserlerin şahıs kadrosunu oluşturmaktadır. Çocuk karakterlerin ailelerine de yer yer değinilmiştir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak verilmiştir. Kahramanların iyi ve kötü yönleri, doğru ve yanlış davranışları verilerek kahramanlar, çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Bacaksız'ın kurnaz ve zeki olmasının yanı sıra derslerde başarılı olamaması ve bazen yanlış işler yapması bu durumun en güzel örneklerindendir. Serideki kahraman sayısı oldukça fazladır. Bu durum okur kitlesini oluşturan çocuklarda kafa karışıklığına sebep olabilir.

Rıfat Ilgaz eserlerinde Türkçe kelimeler kullanmaya özellikle özen göstermiştir. Deyimlere, benzetmelere, pekiştirme ve yansıma sözcüklere sıkça yer vermesi çocukların ana dilinin kullanım alanlarını görmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca Rıfat Ilgaz, bazı kelime ve deyimleri seri içerisinde birden fazla cümle içerisinde kullanarak çocukların öğrendiklerini pekiştirmelerine ve farklı kullanım şekillerini görmelerine yardımcı olmaktadır.

Kullandığı akıcı, açık ve anlaşılır dil sayesinde eserler ve eserlerdeki kahramanlar kolayca benimsenmektedir. Yazar, okur kitlesinin bilişsel özelliklerini dikkate alarak kısa cümleler kurmuştur. Etken cümleler ağırlıktadır. Kısa ve etken cümleler çocuğun anlamasını kolaylaştırmaktadır. Ancak devrik cümlelerin sıkça kullanılması çocuğun anlamakta güçlük çekmesine neden olmaktadır.

“Bacaksız’ın Başından Geçenler” serisi; çocukların dünyasına, ilgi alanlarına hitap eden, sıkılmadan eğlenerek okuyabilecekleri ve okurken de bir şeyler öğrenebilecekleri hikâyelerden oluşmaktadır.

Eserlerde argo kelimelere sıkça yer verilmesi, çizilen olumsuz öğretmen tipleri ve Bahri’nin yaramazlıkları çocuklara kötü örnek olabilir. Eserdeki çocukların birbirine lakap takmaları, birbirlerini aşağılamaları, kusur veya engelleriyle dalga geçmeleri okuyuculara pek uygun değildir. Bu kötü örnekler yazar tarafından olumsuzlaştırılmıştır; ancak bu yeterli olmayabilir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde yazım ve noktalama yanlışı yapılmamalıdır. Çünkü çocuk çoğu kelime ya da noktalama işaretiyle ilk defa karşılaşılıyor olabilir. Fakat; Ilgaz’ın eserlerinde birçok yazım ve noktalama yanlışı yapılmıştır.

Çocuk edebiyatı ürünleri, biçim açısından da çocuklara uygun olmalıdır. Çocukların renkli dünyasına uygun olarak renkli kitaplar basılmalıdır. Yazı puntosu, kâğıt kalitesi, kapak tasarımı ve resimler çocukların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine uygun olmalıdır. Rıfat Ilgaz’ın Bacaksız serisinde kullanılan yazı puntosu, kâğıt kalitesi çocukların seviyesine uygundur. Karton ve renkli kapak dikkat çekmektedir. Ancak kitapların içinde kullanılan resimlerin siyah beyaz olması kapak kadar ilgi çekici değildir. Resimler ile metinler birbiriyle uygundur. Resimlerin hareket halinde olması ve metinle iç içe verilmesi metinlere hareket katmanın yanı sıra metnin anlaşılmasını da kolaylaştırmaktadır.

Her eserde olduğu gibi Bacaksız serisinin de olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Bu özelliklerini dikkate alarak eserler Türkçe öğretiminde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan; **Anadilimizin Söz Denizinde**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2002.
- Aktaş, Şerif; **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Ankara, Birlik Yay., 1984.
- Akyüz, Kenan; **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 – 1923**, 6. Baskı, İstanbul, İnkılap Kit., 1994.
- Bezirci, Asım, **Rıfat Ilgaz**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1997.
- Bezirci, Asım, **Temele Gül Dikenler**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1993.
- Çetin, Nurullah, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap Yay., Ankara, 2009.
- Çetişli, İsmail, **Metin Tahlillerine Giriş 2(Hikâye, Roman, Tiyatro)**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- Demirel, Özcan, **Türkçe Öğretimi**, Pegem A Yay., Ankara, 2003.
- Demirel, Şener ve diğerleri; **Metinlerle Çocuk Edebiyatı**, Pegem Yayınları, Ankara, 2011.
- Gönen, Mübeccel, **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Güleryüz, Hasan, **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Ilgaz, Aydın, **Sınıfın Efsanesi**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2004.
- Ilgaz, Rıfat, **Bacaksız Kamyon Şoförü**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2008 (18.Baskı)
- Ilgaz, Rıfat, **Bacaksız Sigara Kaçakçısı**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2008 (18.Baskı)
- Ilgaz, Rıfat, **Bacaksız Okulda**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2008 (18.Baskı)
- Ilgaz, Rıfat, **Bacaksız Paralı Atlet**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2008 (18.Baskı)
- Ilgaz, Rıfat, **Bacaksız Tatil Köyünde**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2008 (18.Baskı)
- Kaplan, Mehmet; **Hikâye Tahlilleri**, Birinci Baskı, İstanbul, Dergah Yayınları, 1979.
- Kolcu, Ali İhsan; **Öykü Sanatı**, 2. Baskı, Konya, Salkımsöğüt Yayınları, 2006.
- Neydim, Necdet, **Çocuk Edebiyatı**, Bu Yayınevi, İstanbul, 2003.
- Oğuzkan, A. Ferhan **“İyi Bir Çocuk Kitabı Dil, Anlatım, Konu Bakımından Nasıl Olmalıdır?”** 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, Çocuk Vakfı Yay., İstanbul, 2000.
- Özbilgen, Füsun, **Acıları Gülmeceye Dönüştüren Yazar**, Skylife, Ankara, 1993.
- Saydur, Mehmet, **Biz de Yaşadık: Dünden Bugüne Rıfat Ilgaz**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1998
- Saydur, Mehmet, **Rıfat Ilgaz’lı Yıllar**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1994.
- Saydur, Mehmet, **Markopaşa Gerçeği**, Çınar Yayınları, İstanbul, 2001.

Sever, Sedat, **Çocuk ve Edebiyat**, Kök Yayıncılık, Ankara, 2003.

Şirin, Mustafa Ruhi, **99. Soruda Çocuk Edebiyatı**.(Hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin) Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Tekin, Mehmet, **Roman Sanatı 1 (Romanın Unsurları)**,Ötüken Yayınları,İstanbul, 2002.

Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 2005.

Yalçın, Alemdar – Aytaş, Gıyasettin **Çocuk Edebiyatı**, Akçağ Yay., Ankara, 2002.

Erişim: http://tr.wikipedia.org/wiki/R%C4%B1fat_Ilgaz Erişim Tarihi: 09.08.2011/
Saat: 15.10

Erişim: <http://www.rifatilgaz.net/> Erişim Tarihi: 09.08.2011/ 14.32

Erişim: <http://tdkterim.gov.tr/atasoz/?kategori=atalst&kelime=kediye&hng=tam>
Tarih: 03/05/2012 saat: 14.30)

Erişim: <http://www.hakikat.com/dergi/96/busra96.html> Tarih: 07/06/2012 Saat: 16.25)

Erişim:<http://www.baktabul.net/guzel-sanatlar/78726-lavi-teknigi-nedir-lavi-teknigi-ve-tarihcesi.html> Tarih/saat: 03.10.2012/ 14.20

ÖZ GEÇMİŞ

20 Mayıs 1986 yılında Elazığ‘ da doğmuşum. Cumhuriyet ilkokulundan mezun olduktan sonra Elazığ Anadolu Lisesi’ne başladım. 2004 yılında lise öğrenimini bitirip aynı yıl Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümüne girdim. 2008 yılında mezun olduktan sonra aynı yıl Keban Musa Coşkun İlköğretim Okulu’na Türkçe öğretmeni olarak atandım. 2009 yılı eylül ayında Fırat Üniversitesi’nde Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaya başladım. Yüksek lisans eğitimim devam ederken aynı okulda öğretmenlik mesleğine devam etmekteyim.